

*Знакамітым землякам нашай
роднай Лунінецчыны прысвячаю!*

ГОНАР І ПАМЯЦЬ ЗЯМЛІ ЛУНІНЕЦКАЙ

Брэсцкая друкарня
2018

2018 год — ГОД МАЛОЙ РАДЗІМЫ Ё БЕЛАРУСІ!

Мая асаблівая ўдзячнасць і найлепшыя пажаданні Леаніду Яраслававічу Пракопчыку, Аляксандру Мікалаевічу Касцюку, Георгію Уладзіміравічу Курыловічу і Раману Леанідавічу Шабуня.

Шчырую ўдзячнасць выказваю галоўнаму рэдактару раённай газеты, журналісту Вайцяхоўскай Таццяне Пятроўне за прадстаўленне архіўных матэрыялаў газеты “*Лунінецкія навіны*”; журналісту і краязнаўцы Таццяне Васільеўне Канапацкай; дырэктару і супрацоўнікам Лунінецкага музея і нашым знакамітым землякам: генерал-маёру Вярэнічу Г.А., старшыні Цэнтральнага Савета ДТСААФ Рэспублікі Беларусь – генерал-маёру Дырману І.В. і контр-адміралу Качановічу М.П. за прадстаўленыя імі фотаздымкі і матэрыялы, а таксама дацэнту кафедры гісторыі славянскіх народаў УА “Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт імя А.С. Пушкіна”, кандыдату гістарычных навук, нашаму земляку А.А. Савічу.

Сардэчна ўдзячны за пастаянную дапамогу Панасюк Л.К., Каховіч Л.П.; фатографам: Чарнавокаму Дзмітрыю – за дызайн вокладкі і размяшчэнне фотаздымкаў, Карпуковічу Сяргею; Сахвону Сяргею, Пракапчуку Аляксандру і ўсім добрым людзям, хто мае дачыненне да з’яўлення гэтага зборніка.

Зборнік разлічаны на шырокае кола чытачоў. У першую чаргу, ён можа быць выкарыстаны кіраўнікамі *курсаў і факультатываў* па праграме “*ЛУНІНЕЧЧЫНА-ЗНАЎСТВА*” (аўтары: Трэгубава Н.Б. і Жылко В.В.). Па-другое, з ім могуць знаёміцца вучні агульнаадукацыйных школ, гімназій г.г. Лунінца і Мікашэвіч, аграрнага і тэхнічнага каледжаў горада Лунінца. Зборнік будзе карысны і для ўсіх тых, хто неабьякавы да гістарычнага мінулага нашага роднага краю – Лунінецкага Палесся.

З павагаю, складальнік зборніка Панасюк. І.А.

УДК
ББК

РЭЦЭНЗІЯ на гісторыка-краязнаўчы зборнік “Гонар і памяць Зямлі Лунінецкай”

Характэрнай асаблівасцю любога пераходнага перыяду ў развіцці грамадства з’яўляецца пераасэнсаванне свайго мінулага, якое падразумявае пераарыентацыю людзей на актуальныя для бягучага моманту патрэбы, абумоўленыя пэўнымі новымі сацыяльна-эканамічнымі і ідэйнымі прыярытэтамі. Пры гэтым часта адбываецца так, што гучныя подзвігі і значныя дасягненні папярэдняга перыяду адыходзяць на задні план, забываюцца, губляюцца. У тым ліку з-за гэтага ўзнікае вакуум у ідэйна-духоўным жыцці, які паступова запаўняецца чужымі гэтаму грамадству каштоўнасцямі, якія садзейнічаюць далейшаму разбурэнню ўсталяваных раней грамадскіх сувязей, робяць грамадства яшчэ больш няўстойлівым і безабаронным перад рознага кшталту выпрабаваннямі.

Прадстаўленае выданне, падрыхтаванае І.А. Панасюком, якраз і накіравана на пераадоленне асобных праяў гэтага недахопу сучаснай ідэйна-выхаваўчай сферы. Павага да ўраджэнцаў Лунінецчыны, вайскоўцаў і цывільных, генералаў і салдатаў, адміралаў і матросаў, кіраўнікоў і простых работнікаў, інтэлігенцыі, якія сваёй адданай працай і самаахвярнасцю заслужылі прызнанне грамадства, адчуванне вострай неабходнасці вяртання і захавання памяці пра іх гучныя і важныя справы, характарызуе ідэйна-палітычны і духоўна-публіцыстычны запал аўтара. Для І.А. Панасюка, як чалавека і грамадзяніна, прынцыпова важным з’яўляецца імкненне аднавіць і ўзмацніць пераемнасць паміж пакаленнямі як асноватворнай умовы паспяховага будаўніцтва будынка грамадскай і дзяржаўнай заможнасці высокадухоўнага статусу грамадзян.

На старонках гэтага цікавага і патрэбнага выдання ў выглядзе асобных артыкулаў, нарысаў, эсэ, інтэрв’ю прадстаўлены вялікі пласт гісторыка-краязнаўчай інфармацыі аб вядомых і знакамітых ураджэнцах Лунінецчыны, якія сваёй стараннай самаадданай працай стварылі для рэгіёна станоўчы вобраз краю, дзе жывуць прыгожыя душой, творчыя, таленавітыя людзі.

Вялікае значэнне зборнік будзе мець пры арганізацыі гісторыка-краязнаўчай работы, для правядзення вучэбна-выхаваўчай працы ва ўстановах адукацыі, ажыццяўлення турыстычнай і экскурсійнай дзейнасці на тэрыторыі Лунінецкага раёна.

Рэцэнзент:

Дацэнт кафедры гісторыі славянскіх народаў

УА “Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт імя А.С. Пушкіна”,

кандыдат гістарычных навук, дацэнт

А.А. Савіч

***Нашчадкам у напамін аб
знакамітых ураджэнцах
і земляках Лунінецчыны!***

Праходзяць стагоддзі, бягуць дзесяцігоддзі, ляцяць гады. Мянсяцца пакаленні, прырода, клімат. Пагосты пашыраюць свае ўладанні. Праходзячы побач, чытаем на помніках кароткія некралогі аб тых, хто адышоў у свет вечны. Бывае, усплывае пытанне: а хто ж ён быў такі пры жыцці?.. Не заўсёды можна знайсці даведкі аб ім. А калі ўдаецца нешта адшукаць, то дзіву даешся, якія людзі жылі ў нас на Палессі, на нашай Лунінецчыне. Задаўся мэтаю адшукаць матэрыялы аб некаторых земляках: генералах, адміралах і нават аб адзіным Героі Савецкага Саюза, які нарадзіўся ў Лунінцы, а таксама Героях Савецкага Саюза, пахаваных на лунінецкіх могілках. Такіх знатных асоб у нас пакуль не так ужо і многа, аднак яны ёсць. Нешматлікія матэрыялы захаваліся ў мясцовым архіве нашай раённай газеты “*Ленінскі шлях*”, (на сённяшні дзень – “*Лунінецкія навiны*”). Нешта знайшлося ў энцыклапедыях, у краязнаўчым музеі, а таксама ў інтэрнэце і другіх невялікіх крыніцах. Пры Божай дапамозе і дапамозе ўсіх пералічаных вышэй асоб і з’явіўся гэты невялікі, карысны для навучэнскай моладзі і наогул краязнаўцаў, зборнік. А пачаць хачу з адміралаў (І.П.).

У былым СССР адным з відаў узброеных сіл быў Ваенна-Марскі Флот. Ён падраздзяляўся на надводны і падводны. У склад ВМФ уваходзілі часці марской авіяцыі, марскіх пагранічнікаў, марской пяхоты і часці берагавой аховы (*апошнія з цягам часу былі перапрафіліраваны*). На флоце служаць дзясяткі розных спецыялістаў. У 60-90-я гады ХХ стагоддзя яны былі аб’яднаны ў 5 баявых часцей: штурманскую, артылерыйскую, мінна-тарпедную, радыётэхнічную і электрамеханічную. Сёння баявых часцей існуе больш за 7.

Для ўсіх былых ваенных маракоў існуе іх традыцыйнае свята – Дзень ВМФ, які тыя, хто служыў тэрміновую, звыштэрміновую службу ў ВМФ СССР, добра памятаюць. Ваенныя маракі

адзначаюць яго, пачынаючы з 1939 года, у апошнюю нядзелю ліпеня. Ведаю, што за 48 пасляваенных год школу мужнасці ваенных маракоў прайшло больш чым 600 ураджэнцаў Лунінецчыны. Сярод іх ёсць афіцэры вышэйшага складу, афіцэры, мічманы, старшыны і матросы. Дарэчы, у часы СССР па статыстыцы трэць асабовага саставу ВМФ складалі беларусы. (*“СБ” 3 жніўня 2006 года: “Марская гісторыя азёрнай краіны”, Дзіяна Рабкіна, г. Гомель*). За перыяд з 1940 года і па 2000 год, па матэрыялах кнігі *“Адміралы землі беларускай” Б.Д. Долгатович, Мінск, Беларусь, 2009 г.*, высокага адміральскага звання ўганараваны, пачынаючы з 1940 года, 74 ураджэнцы Беларусі. Два з іх – нашы землякі: *Шулакоў Яўгеній Георгіевіч* (04.03.1906 – 5.07.1966) – ураджэнец г. Лунінца, атрымаў званне контр-адмірала ў 1951 годзе; Качановіч Мікалай Паўлавіч – ураджэнец в. Бастынь, атрымаў званне контр-адмірала ў 1993 годзе.

Наша сінявокая азёрная дзяржава Рэспубліка Беларусь не мае выхаду ў мора, але, не зважаючы на гэта, у Беларусі сёння пражывае каля 200 тысяч былых ваенных маракоў: матросаў, старшых матросаў, старшын, мічманаў, афіцэраў і адміралаў. (*Думаецца, што на Лунінецчыне і сёння пражывае не менш чым 150-200 былых маракоў. – І.А.*). На жаль, больш дакладная лічба на сённяшні дзень невядома нават супрацоўнікам Лунінецкага ваеннага камісарыяту. У некаторых абласных гарадах нашай Беларусі існуюць “Саюзы ваенных маракоў” (Мінск, Гомель), у Брэсце ёсць клуб “Юны марак”. Пачаць аповед аб земляках-лунінчанах хачу з ураджэнца горада Лунінца:

***

ШУЛАКОЎ Яўгеній Георгіевіч — контр-адмірал

Вестак аб нашым знакамітым земляку зусім мала. Нарадзіўся 4 сакавіка 1906 года ў Лунінцы Пінскага павета Мінскай губерні. У Ваенна-Марскім Флоце з 1928 года. У 1931 годзе скончыў ваенна-марское вучылішча імя М.В. Фрунзе, у 1932 годзе – спецыяльныя курсы каманднага саставу. Камандзір БЧ-3 (*мінна-тарпеднай баявой часці*) падводнай лодкі “Спартакавец”,

1933-34 гады – камандзір БЧ-3 падводнай лодкі “Гарыбальдзіец”, флагманскі мінёр (1934-1935 гг.) дывізіёна падводных лодак 4-й марской брыгады Ціхаакіянскага флоту. 1935 год – вучэбны атрад Ціхаакіянскага флоту. Камандзір падводных лодак: “М-15” (27.04.1935 – 19.11.1937), “Щ-105” (19.11.1937 – снежань 1938 года), “Л-17” (снежань 1938 года – 15 студзеня 1941). Да пачатку Вялікай Айчыннай вайны – капітан-лейтэнант, камандзір ПЛ “К-22” (назначаны 15 студзеня 1941 года). У сакавіку 1944 года – капітан другога рангу, камандзір

другога дывізіёна брыгады ПЛ Чырванасцяжнага Балтыйскага Флоту (1944-1948). Намеснік начальніка 5-га дывізіёна. З 1948 па 1949 год – камандзір 1-га дывізіёна падводных лодак Паўночнага флоту. Закончыў у 1949 годзе акадэмічныя курсы Ваеннай акадэміі імя К.Я. Варашылава. 1949-1950 гг. – намеснік начальніка штаба флоту па баявой падрыхтоўцы. Камандзір 1-ай брыгады падводных лодак (1950-1951 гг.). Камандзір 40-га дывізіёна падводных лодак ВМФ (1951-1954). Старшы выкладчык Ваеннай акадэміі Генеральнага штаба (1955-1966 гг.). З 1951 года – контр-адмірал.

Узнагароджаны двума ордэнамі Леніна, ордэнам Чырвонага Сцяга, ордэнам Ушакова II ступені, Вялікай Айчыннай вайны I ступені, Чырвонай Зоркі, медалямі, імянной зброяй.

Памёр 5 ліпеня 1966 года. Пахаваны ў Маскве на Ваганькаўскіх могілках.

На сённяшняні дзень вядомы яшчэ адзін морыак-земляк таго жэ ранга, это

**КАЧАНОВИЧ Николай
Павлович – контр-адмирал**

Родился 9 января 1946 года в крестьянской семье в д. Бостынь Лунинецкого района Брестской области БССР.

Средняя школа – 1963 год.

Черноморское высшее военно-морское училище им. П.С. Нахимова с дипломом военного инженера-электромеханика – 1969 год.

Высшие специальные офицерские ордена Ленина классы ВМФ по специальности “командир корабля 1-го и 2-го рангов” – 1975 год.

Военно-морская академия им. А.А. Гречко по специальности “командно-штабная оперативно-тактическая Военно-Морского Флота” с присвоением квалификации офицера с высшим военным образованием (с отличием) – 1989 год.

Военно-морская академия им. А.А. Гречко по специальности “командно-штабная оперативно-тактическая Военно-Морского Флота” с присвоением квалификации офицера с высшим военным образованием (с отличием) – 1989 год.

Прохождение службы и трудовая деятельность

IX. 1963 г. – VII. 1964 г. – инструктор Лунинецкого райкома комсомола Брестской области.

VIII. 1969 г. – V. 1972 г. – командир группы противолодочного комплекса на бпк “Бдительный”.

V. 1972 г. – IX. 1974 г. – командир минно-торпедной боевой части бпк “Сильный”.

IX. 1975 г. – VIII. 1977 г. – старший помощник командира бпк “Свирепый”.

VIII. 1977 г. – VI. 1979 г. – командир скр “Свирепый”.

VI. 1979 г. – II. 1983 г. – командир брк “Славный”.

I. 1983 г. – 15.11.1984 г. – начальник штаба 67-го отдельного дивизиона строящихся и ремонтирующихся кораблей БФ.

I. 1984 г. – X. 1987 г. – командир 67-го отдельного дивизиона строящихся и ремонтирующихся кораблей БФ.

X. 1987 г. – X. 1988 г. – командир 143-й бригады строящихся и ремонтирующихся кораблей БФ.

X. 1988 г. – I. 1992 г. – помощник командующего БФ.

I. 1992 – IX. 2001 г. – заместитель командующего Балтийским флотом (по вооружению).

XII. 2001 г. – VII. 2007 г. – представитель Калининградской области в Республике Белоруссия.

VII. 2007 г. – I. 2010 г. – эксперт Управления по международным связям Правительства Калининградской области.

В должности командира дивизиона, а впоследствии бригады строящихся и ремонтирующихся кораблей БФ; непосредственно руководил подготовкой экипажей, проведением заводских швартовых и ходовых испытаний, а также обеспечением проведения государственных испытаний, принимаемых от промышленности в состав ВМФ новостроящихся кораблей. За период командования соединением были приняты в состав ВМФ следующие боевые единицы: бик проекта 1155 “Адмирал Захаров”, бпк “Адмирал Спиридонов”, бпк “Маршал Шапошников”, бпк “Адмирал Виноградов”, бпк “Адмирал Харламов”, бпк “Симферополь” (впоследствии переименованный в “Североморск”), брзк проекта 1826 “Прибалтика” и “Беломорье”, бдк проекта 1174 “Митрофан Москаленко”.

Находясь в должности заместителя командующего флотом по вооружению, в 1992-1995 годах обеспечивал специфическую для БФ задачу по выводу сил флота с территорий Беларуси, ГДР, Латвии, Литвы, Польши и Эстонии, непосредственно организовывал вывоз технического имущества, оружия и боеприпасов.

Второй специфической для флота задачей была организация единой системы технического обеспечения разнородного оперативно-стратегического объединения, каким стал Балтий-

ский флот, включив в свой состав силы бывшей 11-й отдельной армии и силы района ПВО.

ДОПОЛНИТЕЛЬНАЯ ИНФОРМАЦИЯ

Награжден орденами “За службу Родине в Вооруженных Силах СССР” III степени, “За военные заслуги”; медалями “За трудовую доблесть”, “За безупречную службу” и 17 другими юбилейными и памятными медалями, в т.ч. Республики Беларусь, а также медалью “За заслуги по укреплению сотрудничества Польши и СССР”.

Примечание:

- **бпк** – большой противолодочный корабль;
- **брк** – большой ракетный корабль;
- **скр** – сторожевой корабль;
- **брзк** – большой разведывательный корабль;
- **бдк** – большой десантный корабль.

(Сведения взяты из книги “Адмиралы земли белорусской” уточнены и дополнены Николаем Павловичем в письме от 19.12.2015 года. – ПИ.).

С разрешения ведущей журналистки нашей районной газеты “Лунінецкія навіны” Татьяны Васильевны Конопацкой, которая отдала родной газете более тридцати лет, размещаю её интервью с нашим известным земляком – *контр-адмиралом Николаем Павловичем Качановичем*. Материал из рубрики “Лунінецчына ў маім лёсе” под названием “Белорусы – это добрые русские”.

Благодаря популярной телепрограмме “Землякі”, которая снималась накануне 550-летия Лунинца в октябре 1999 года, познакомились с гостем из Калининграда, уроженцем нашего района Николаем Павловичем Качановичем – контр-адмиралом, заместителем командующего Балтийским флотом. Участники съёмки, а потом и телезрители отмечали удивительную для человека такого высокого звания скромность, которая поразила ещё больше, когда увидела послужной список адмирала, родившегося на маленьком хуторе *Вышне* близ старинного села

Бостынь. (Абзацем ранее вы змогли пазнакоміцца вкратце с гэтым спіскам. – І.А.).

ДИПЛОМАТИЯ

– *Николай Павлович, попросила о встрече накануне Дня единения народов Беларуси и России, потому что сейчас Ваша деятельность связана с развитием двухсторонних отношений наших стран. С декабря 2001 года Вы возглавляете Представительство Калининградской области Российской Федерации в Республике Беларусь. Когда оно было создано?*

– В 1997 году. Мой предшественник Александр Сергеевич Козаков содействовал разработке нормативно-правовой базы взаимоотношений Калининграда и Минска. Уже через год было подписано Соглашение между Россией и Беларусью о сотрудничестве с Калининградской областью. На его основе организован российско-белорусский совет, при котором работают различные комиссии. Со стороны Беларуси совет возглавляет вице-премьер, со стороны России – губернатор Калининградской области. Сейчас соответственно Андрей Владимирович Кобяков и Владимир Григорьевич Егоров.

– *Принимая эту дипломатическую должность, вероятно, определили для себя программу-минимум и программу-максимум?*

– Разумеется, получаешь удовлетворение от работы, когда видишь результат. С самого начала стремился интенсифицировать сотрудничество в области практических дел. Прежде всего хотелось уйти от декларирования прописных истин, которые изобиловали на бумаге. Даже протоколы заседаний российско-белорусского совета, который собирался раз в год, не оказывали практического влияния на состояние конкретных дел.

Раньше вся работа непосредственно велась из Калининграда. Если два субъекта хозяйствования находили взаимный интерес, дело двигалось, но это не означало развития двухсторонних отношений области и республики. Хотим мы этого или не хотим, но социально-экономические системы России и Белару-

си постепенно расходятся. Затрудняли деловое сотрудничество различные правовые базы. Калининградские хозяйственники развивали отношения с приграничными Литвой и Польшей, а Беларусь постепенно выпадала из сферы внимания.

– *Можно подтвердить Ваши вывод какими-то цифрами?*

– Если в 1997 году товарооборот между Калининградом и Минском составлял 120 миллионов долларов, то в 2001 – упал до 80 миллионов. Для создания большего доверия был необходим административный ресурс, политико-практическая основа деловых взаимоотношений.

ОПЫТ РАБОТЫ

– *Открыто постоянно действующее представительство в Минске, которое зарегистрировано как юридическое лицо. Можно говорить о позитивных сдвигах?*

– Была приостановлена тенденция падения экономических взаимоотношений в денежном выражении, а за прошлый год товарооборот поднялся до 100 миллионов долларов. Удалось объединить усилия органов исполнительной власти и хозяйственного руководства обеих сторон для достижения общих целей. Удалось доказать тем и другим, что между нами гораздо больше объединяющих моментов, чем разобщающих.

– *Мне всегда казалось: общность двух славянских народов – русского и белорусского – не нуждается в доказательствах. Общий этнос, общая религия, общий язык, наконец!*

– За два с небольшим года международного опыта работы убедился, что российский чиновник очень по-разному воспринимает представителей зарубежной страны. Перед немцем он преклоняется – серьёзный партнёр. С литовцем, который вчера ещё был советским, как и все остальные нынешние СНГовцы, он считается. А для уважения белорусов, думает российский чиновник, чего-то в них не хватает. Огромную роль в создании негативного образа Беларуси играют российские СМИ. С одной стороны, они осуждают США за навязывание мировому сообществу двойных стандартов, с другой стороны – не могут про-

стить Беларуси собственного пути развития и оценивают страну не объективно, а с точки зрения созданных ими стандартов. Более того, совершенно закрывают глаза на позитивные моменты в Беларуси, на отсутствие здесь тех явлений, которые являются болевыми точками России – пропасть между богатыми и бедными, нищета, беспризорики. Не боюсь говорить об этом в любых кругах и на любом уровне.

ОБЩНОСТЬ И РАЗЛИЧИЯ

– Жизнь и деятельность послевоенного поколения была посвящена СССР. Правопреемницей Советского Союза стала Россия. Вы её гражданин. Волею судьбы сейчас вновь связаны с Беларусью. Можете сравнить две наши страны, два наших народа?

– Недавно уже отвечал на этот вопрос. На калининградском телевидении есть передача “Ранняя пташка”. На одну из программ пригласили меня. Рассуждая о степени схожести и различия русских и белорусов вспомнил, как, впервые встретившись в Москве с руководством высокого уровня, был неприятно поражён отталкивающим высокомерием столицы. Об этом не говорят вслух, но имперские замашки в поведении властных структур СССР были одной из существенных причин, которые способствовали развалу Советского Союза. Сейчас, на мой взгляд, Россия постепенно избавляется от “родимых пятен” далёкой истории.

Убеждён, что белорусы и русские – это представители двух наций, которые вышли из одного этноса. Пусть в своём развитии имели специфические особенности, но очень близки друг другу. Считаю, что белорусы – человечнее, русские – эгоистичнее. Свой ответ проиллюстрирую своим примером. Если спросить дорогу, то в Минске подробно объяснят и не отпустят, пока не убедятся, что ты правильно понял, а в Москве просто не ответят или, не останавливаясь, на ходу бросят: “Не знаю...”. Поэтому я сказал: белорусы – это добрые русские.

– Хочется надеяться, что время расставит точки над

“і”. Необъективности российских журналистов можем противопоставить только конкретные примеры улучшения нашего социально-экономического развития. Способствуют этому и белорусско-калининградские двухсторонние связи – то направление, которым в Беларуси руководите Вы, а на Балтике Представительство Беларуси возглавляет бывший председатель Брестского облисполкома Владимир Александрович Заломай. Была уверена: именно поэтому сотрудничество на уровне регионов начнётся с нашей области. Но Вы занимались налаживанием контактов преимущественно с Гродненской областью. Почему?..

– Здесь надо было не начинать работу, а восстанавливать её. Так сложилось исторически, что в советские времена Калининградская и Гродненская области были побратимами. Сохранились документы о социалистическом соревновании, сохранились традиции сотрудничества между отдельными районами. Когда мы привезли в Гродно делегацию муниципальных руководителей из Калининграда, это была поездка не для ознакомления, а встреча старых друзей. Имеет значение и расстояние – это ближайший к Калининграду регион Беларуси, что очень важно для экономических связей. (Несколько строк из письма Николая Павловича от 07.12.2014 г. – И.П.)

“СЛУЖУ РОССИИ С ЛЮБОВЬЮ К БЕЛАРУСИ”

“Активно сотрудничает с коллегами Калининградская торгово-промышленная палата, заключившая соглашения с отделениями Белорусской торгово-промышленной палаты и на регулярной основе осуществляющая обмен экономическими миссиями. Сотрудничество с Беларусью в сфере промышленности развивается в форме кооперационных связей и торгового обмена хозяйствующих субъектов. Калининградская область традиционно является крупнейшим торгово-экономическим партнером Беларуси среди российских регионов. Основу импорта составляют поставки готовой или консервированной рыбы, масла соевого, красок и лаков на основе синтетических полиме-

ров. Из Беларуси к нам поступают изделия из цемента и бетона, тары из бумаги и картона, яйца, сливочное масло, огурцы, сыр и творог. В Едином государственном реестре юридических лиц зарегистрировано 22 предприятия с участием белорусского капитала.

Ежегодно белорусская делегация принимает участие в проходящих в марте в выставочном центре “Балтик-Экспо” международных специализированных выставках «Фасад» и в октябре – в “Форуме регионов-партнеров Калининградской области”.

Очередная, как и предыдущая, белорусская пятилетка осуществляется в тесном взаимодействии с самой западной областью России. На динамику двусторонних отношений, безусловно, наложил отпечаток мировой финансово-экономический кризис. Уверен: успешная внешнеполитическая деятельность Президента Республики Беларусь Александра Григорьевича Лукашенко, преодолевая отдельные моменты разногласий с руководством нашей страны, поможет восстановить утраченные позиции и вывести наше сотрудничество на качественно новый уровень. Так и надлежит двум братским народам, отношение к которым лично у меня остается прежним: белорусы – это добрые русские...”

“Лунінецкія навіны” 19.11.2010 г.

БОСТЫНСКОЕ ДЕТСТВО

– Из Ваших 58 лет 18 приходится на Бостынь и один год на Лунинец. Что для Вас значит малая родина?

– Светлая память моим родителям: отцу Павлу Ивановичу и маме Екатерине Давыдовне. В семье было пятеро детей. Не сказать, чтобы голодали, но достатка не наблюдалось, жили очень тяжело. Чтобы прокормиться, надо было поработать. Значительная часть крестьянских обязанностей лежала на мне. Со временем понял, какая это была прекрасная закалка. В многодневном морском походе, когда одолевало нечеловеческое напряжение, – не столько физическое, сколько нервное, – вспоми-

нал, как от зари до зари *машешь* косою на Припяти и не идёшь отдыхать, пока не закончишь покос.

– *В прошлом году Вы посещали Бостынскую СШ через 40 лет после её окончания, какими вспоминаются годы учёбы?*

– Разными по результатам. Здесь многое зависело от педагогов. Вначале занимался средне, но в 4-м классе к нам пришла Нина Антоновна Бушило – добрая, душевная, по-матерински относящаяся к школьникам. Было стыдно огорчать любимую учительницу – стал лучшим учеником. У нас была своя компания, далеко не пай-мальчиков, которые доставляли беспокойство педагогам. В 6-м классе они выдвинули меня на должность старосты в противовес кандидатуре администрации. Мы победили, но, осознав ответственность, пересмотрел свои поступки и посерьёзней. И потом уже был старостой до 10-го класса, в котором одновременно – и секретарём школьной комсомольской организации.

– *Общественная активность была по достоинству оценена и после школы. Вам предложили работу инструктора Лунинецкого райкома ЛКСМБ. Вы рассказывали, что, будучи делегатом областной комсомольской конференции, в Бресте увидели офицера-моряка, буквально влюбившись в морскую форму, – чёрного цвета, с золотым шитьём, кортик на боку, – начали мечтать о морской службе.*

– И раньше думал связать жизнь с военным училищем, где государство могло бы кормить и одевать, – родители не в состоянии мне были дать высшее образование. Действительно, на следующий год по направлениям, которые подписал райвоенком Анатолий Герасимович Николаенко, два молодых человека поехали в Севастополь. Мне удалось поступить. Антон Степанович Горгун вернулся в район. С нынешним председателем Редигеровского сельсовета встретился спустя 40 лет на празднике в моей родной деревне.

В школе не был отличником. Когда начал заниматься в Черноморском высшем военно-морском училище имени Нахи-

мова, ощутил нехватку знаний. Пришлось усиленно налечь на учёбу. Получил диплом инженера-механика. Через 25 лет в 1989 году Военно-морскую академию имени Гречко в Ленинграде окончил уже с отличием.

МОРСКИЕ УНИВЕРСИТЕТЫ

– Прошлое не вернёшь, но, чтобы лучше понять, что мы потеряли, надо знать, чем владели. Если можно, коротко охарактеризуйте Ваше «хозяйство» в бытность заместителя командующего.

– В составе Балтийского флота насчитывалось 260 боевых кораблей, более 2000 судов. Кроме этого, 4 полка морской авиации, а также береговые войска, куда входили ракетные установки и морская пехота. Наши силы стояли и в ГДР, и Польше. Различные здания и сооружения, предназначенные для военных и иных целей, находились в каждой из прибалтийских республик, в Белоруссии. Страна была слабее технологически, но мы выдерживали паритет с американцами. Подводный флот был лучший у нас, надводный и авиация – у них. Наш флот считался вторым в мире. Мы отрабатывали боевые задачи на океанском театре военных действий. Для сравнения скажу, что сейчас Балтийский флот стремится удержать господство в Балтийском море и не мечтает о выходе в мировой океан.

– Выступая в телепрограмме “Земляки”, Вы подарили руководству района флаг Военно-Морского Флота, который сейчас хранится в Лунинецком краеведческом музее. Какие чувства вызывает у Вас, человека, большую часть жизни отдавшего созданию морского могущества СССР, поражение в холодной войне, или третьей мировой, которое нельзя не признать?

– Мы не проиграли, нас предали...

– Бостынь учил Вас преодолению трудностей, что помогло и на море. Несомненно, определённые события и люди периода флотской службы тоже остались в душе Вашими “морскими университетами”, отношения с которыми не зависят от

смены политико-социального строя. Были ли у Вас командиры, которых считаете наставниками по службе?

– Рад поводу ещё раз сказать: судьба подарила мне службу под руководством замечательных морских офицеров, которые не уступали знаменитым адмиралам – историческим личностям. Только благодаря им я стал тем, кем стал. Могу назвать десятки фамилий, но прежде всего я обязан Владимиру Григорьевичу Егорову. Мой командир корабля, потом Командующий Балтийским Флотом, нынешний губернатор Калининградской области стал для меня образцом и офицера, и человека. Его умение спланировать дело, организовать его и потом проконтролировать ход выполнения до сих пор является основой системы управления и в моей нынешней деятельности.

РАДОСТИ ЖИЗНИ

– *Что в жизни Вас радует?*

– Всё красивое: люди, здания. Отношения. Службу на море называют романтической, но ведь иногда наши морские походы продолжались едва ли не девять месяцев. Воистину низкий поклон верным супругам моряков, которые служили вместе с ними – только на берегу. И ещё надо понять, кому было труднее...

– *Как предпочитаете отдыхать?*

– Скорее всего – с книгой. В детстве прочитал основные классические произведения. Очень любил Алексея Толстого “Хождение по мукам”. Восхищался романом Михаила Шолохова “Тихий Дон”. Конечно, увлекался Новиковым-Прибоем. Часто перечитываю любимые страницы.

– *А если читаете, то что?*

– В основном научно-методическую литературу. Увлекаюсь нетрадиционной медициной. Получил 2-ю степень *мастера рейки*. Это лечение наложением рук. Прошёл специальный курс и сдал соответствующие экзамены на диплом.

– *Не устаёте поражать широтой интересов! Расскажите, пожалуйста, о Вашей семье.*

– Моя супруга Надежда Николаевна – уроженка Бостыня, преподаёт математику, завуч школы-лицея, одной из лучших, Калининграда. Дочь Ирина получила педагогическое образование, но работает в других организациях – не в школе. Она с мужем воспитывает двоих детей – наших внуков. Сын Александр закончил педагогический университет, работал несколько лет за границей, теперь тоже женился. Планирует заниматься собственным бизнесом.

– *Как Вы считаете, существует тоска по родине – nostalgia или её придумали поэты?*

– В различные периоды жизни отношение к малой родине тоже разное. Когда переполнен служебными и семейными заботами, такие чисто лирические настроения будто отодвигаются на второй план. Но когда происходит смена каких-то жизненных этапов, малая родина необходима как опора для дальнейшего пути.

В своё время учился в училище и, как деревенский житель, очень тосковал среди асфальта и многоэтажек по траве, бостынским улицам, где ты всех знаешь и тебя все знают. Потом – морская служба, бытовое устройство в большом городе, после которого трудно вновь привыкать к деревенским неудобствам. Кажется, много лет и не вспоминал о Бостыни. Но когда в 2001 году сошёл на берег, для осмысления прожитого, планирования будущего не мог не приехать в родную деревню. И впервые в жизни защемило сердце от любви к этому скромному месту, самому дороговому для тебя, потому что тут находится твоя душа.

БРЕСТСКОЕ НАПРАВЛЕНИЕ

– *Недавно состоялась Ваша встреча с председателем Брестского облисполкома Константином Андреевичем Сумаром. В этом году по “гродненской схеме” планируете работать с Брестчиной. Надеюсь, в сфере внимания будет и наш район?*

– Это предусмотрено программой сотрудничества. Буду способствовать установлению побратимских связей Лунинца и города Полесск Калининградской области. Вообще, Лунинецко-

му району в перспективе отводится важное место. Например, планируется увеличение поставок продукции РУПП “Гранит” в 7 раз. Сейчас занимаюсь этой задачей через Балтийско-Белорусский торговый дом, чтобы исключить посредников при осуществлении товарообмена и наладить прямые связи между гранитодобывающим предприятием и нашими строительными организациями. В Калининграде по федеральной программе будет реконструироваться аэропорт, прокладываться берлинская дорога, строиться ТЭЦ-2. Щебень требуется в больших количествах. Строительство жилья и производственных зданий тоже требует белорусских строительных материалов.

– *Хочется надеяться, экономические интересы регионов не будут затмевать иные связи – социальные?*

– Ни в коем случае. Ежегодно проводятся Дни культуры Беларуси в Калининградской области и Дни культуры Калининградской области в Беларуси. В нашем городе активно действует белорусское землячество. С установлением прямых связей между администрациями районов будет целенаправленно развиваться и обмен культурными ценностями.

Как ни странно звучит, но нам надо больше общаться, используя все преимущества народной дипломатии, чтобы преодолеть не всегда явное, но достаточно мощное, посредством современных коммуникаций, сопротивление Союзу России и Беларуси. Когда удаётся сделать что-то существенное, всегда думаю о своих земляках-бостынцах – простых, без фальши, искренних людях. Собственным потом добывая хлеб насущный, они дают жизни ту крепость и мудрость, на которых воистину держится земля.

Беседовала Т. Конопацкая “Лунінецкія навiны” 02.04.2004 г.

***

КЕНЕВИЧ Болеслав Альбинович (21.11.1907 – 03.05.1969)

Родился в местечке Дворец, ныне деревня Дворец Лунинецкого района Брестской области. Генерал-лейтенант (1946 г.).

В Красной Армии с 1926 года. Окончил Ульяновскую и Са-

ратовскую пехотные школы. Службу в Красной Армии проходил в должностях: командир взвода 246-го стрелкового полка 81-й стрелковой дивизии в БВО (Белорусском Военном Округе), затем командир роты и командир батальона, начальник штаба полка (1935-1940 гг.), с 28.05. 1941 г. – командир 14-го стрелкового полка 7-й Гвардейской стрелковой дивизии.

На фронте – с июня 1941 года по май 1945 года, несколько раз был ранен. Воевал на Западном и Северо-Западном фронтах в должностях: командир 397-й стрелковой дивизии (ноябрь 1942), с декабря – командир 7-й гвардейской стрелковой дивизии, с 1943 г. – начальник штаба танкового корпуса в Войске Польском, командир 4-й пехотной дивизии. Начальник 1-й армии Войска Польского (01.01.1944).

В годы Великой Отечественной войны награждён 8 орденами: 5 орденами Красного Знамени и полководческим Суворова 2-й степени, а также 3 польскими Крестами.

В послевоенные годы (1945-1947) служил в Войске Польском. В запасе с 1956 года.

Книга “Военноначальники”, 2005 г., Минск.

Р. S. Некоторые сведения из интернета.

Родился Болеслав Кеневич 21 ноября 1907 года в д. Дворец Пинского уезда в семье мелкой польско-белорусской шляхты. После окончания 7 классов школы в сентябре 1921 года служил посыльным в военно-хозяйственном отделе обеспечения кавказского фронта.

В мае 1926 года вступил в Красную Армию и был направлен в офицерскую пехотную школу имени Ленина в Ульяновске, окончил её в сентябре 1929 года. После окончания военной

школы поочерёдно (получая должности) нёс службу в Красной Армии: командир взвода 242-го пехотного полка 81-й пехотной дивизии в Козельске (ноябрь 1929 – январь 1931), комендант полковой школы младшего офицерского состава в 241-м пехотном полку (апрель 1931 – апрель 1934), командир батальона 241-го, 242-го и 5-го пехотных полков (май 1934 – декабрь 1939). В 1937-1939 гг. репрессирован из-за польского происхождения.

Следующая его должность – командир 49-го пехотного батальона 50-й пехотной дивизии (декабрь 1939 – апрель 1940). Принимал участие в военной зимней кампании (*советско-финская война*), а после её окончания был начальником штаба 49-го пехотного, а затем начальником штаба 57-го пехотного полка 57-й **моторизованной** танковой дивизии (1940 – сентябрь 1941).

После нападения Германии на СССР воевал на Западном фронте, сразу начальником штаба 57-го моторизованного пехотного полка, а впоследствии – заместителем командира 30-го Гвардейского пехотного полка 7-й Гвардейской дивизии (сентябрь – ноябрь 1941); заместителем командира 14-го Гвардейского пехотного полка 7-й Гвардейской пехотной дивизии (с ноября 1941 по ноябрь 1942), заместителем командира 397-й пехотной дивизии 1-й Ударной Армии (с ноября 1942 по январь 1943). В январе 1943 года был ранен.

После излечения, в мае 1943 года, был направлен в звании полковника в Войско Польское, где был назначен заместителем командира 1-й пехотной дивизии (принимал участие в битве у Ленино). Исполнял эту должность до декабря 1943 года. С декабря 1943 года по 1 апреля 1944 года исполнял обязанности начальника штаба 1-го Корпуса Войска Польского, а после преобразования его в 1-ю Армию Войска Польского был начальником штаба (*с 1 апреля по 3 мая 1944 года*). 27 мая 1944 года был назначен на должность командира 4-й пехотной дивизии имени *Яна Килинского*, в которой и окончил II мировую войну. 14 сентября 1944 года – командир гарнизона Варшава-Прага. 12 ноября 1944 года получил звание *генерала бригады*. В составе

1-й Армии Войска Польского воевал в наступлении на Поморский (*Померания*) вал. После войны, в мае 1945 года, в звании генерала дивизии стал командующим корпусом Внутренней безопасности, который был создан из 4-й пехотной дивизии, депутатом Сейма ПНР I созыва. С марта 1946 года являлся членом Государственной Комиссии по безопасности. Исполнял данную обязанность до 30 ноября 1946 года.

30 ноября 1946 года уволен из Войска Польского. Выехал в начале 1947 года в СССР, где с марта 1947 года являлся слушателем Курсов Высшего Командования в Академии Генерального штаба имени К.Е. Ворошилова, окончил которые в марте 1948 года. Следующие его должности в Советской Армии: заместитель командующего пехотным корпусом (с марта 1948 по сентябрь 1949 года); заместитель командира механизированной армии (с сентября 1949 по февраль 1950 года).

В феврале 1950 года по предложению Константина Рокоссовского получил новое назначение в Войско Польское, где 7 мая был назначен командующим 5-м Военным Округом в Кракове. Оставался в этой должности до 8 января 1954 года.

Летом 1954 года уехал в Советский Союз и возвратился в Советскую Армию. После демобилизации по личной просьбе поселился в Варшаве.

Умер в Варшаве 3 мая 1969 года и был похоронен на Военном кладбище (*могила А 2 Туе место 15*). В погребении принимала участие делегация Войска Польского с вице-министром Народной обороны, генералом дивизии Юзефом Урбановичем, который попрощался с умершим от имени солдат Войска Польского.

НАГРАДЫ:

Военный Крест (1943)

Крест Кавалерский Военного ордена "*Виртути милитари*" (1945)

Орден "*Военный Крест*" (1943)

Крест "*Грюнвальда*" 3-го класса (1945)

- Орден Крест “Грюнвальда” 2-го класса (1946)
Крест командорский Ордена “Возрождение Польши”
Золотой Крест “Заслуги” (двоекратно) (1946, 1948)
Бронзовая медаль “Вооружённые Силы на службе Отечества” (1951)
Золотая медаль “Заслуженным на поле Брани” (Славы) (дважды)
Серебряная медаль “Заслуженным на поле Брани” (Славы)
Медаль “За участие в штурме Берлина” (1966)
Медаль “За Варшаву” (1939-1945)
Медаль “За Одер, Нейс, Балтику”
Серебряная медаль “За заслуги по защите Отечества” (1968)
Орден Ленина
Орден Красного Знамени (пятикратно)
Орден Красной Звезды
Орден Суворова II степени
Орден Отечественной войны I степени
Медаль “За оборону Москвы”
Медаль “За взятие Берлина”
Медаль “За Победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг.”
Медаль “30-летие Советской Армии”
Медаль “10-летие народной Польши”

ГЕНЕРАЛ ИЗ ДВОРЦА

Доктор микробиологии Варшавского университета Ванда Станиславовна Белецкая, ведущая свой род от ряда владельцев Лунинецких сёл, рассказала о генерале из Дворца, которому приходится двоюродной племянницей.

В первом сообщении (№ 67-69) “Л.Н.” приводились данные из энциклопедии: “Болеслав Альбинович Кеневич (21.11.1907, д. Дворец, Беларусь – 03. 05. 1969, Варшава, Польша), генерал-лейтенант (1946). Участник освобождения Западной Белоруссии в 1939 году, советско-финской войны 1939-40 гг. В Великую

Отечественную войну на Западном, Северо-Западном, I Белорусском фронтах, командир стрелкового полка, дивизии. С декабря 1943 года – в Войске Польском: начальник штаба корпуса, армии, командир дивизии. Участник боёв под Москвой, освобождения Варшавы, Висло-Одерской, Берлинской операций. В 1945-1954 годах на ответственных постах в Войске Польском и в Советской Армии”.

Наша землячка из Польши напоминает о семье Немирович-Щитт, которая пересекалась с семьёй Кеневич в поколении её бабушки. В XVIII веке Кожан-Городок, Дворец и Новый Двор принадлежали Кшиштофу. У него родились дочь и трое сыновей, которые наследовали имения отца. Старший (дед В.С. Белецкой) стал владельцем Нового Двора. Поручик Юзеф Щитт в возрасте 45 лет вышел в отставку и женился на 15-летней Марии Кеневич (старшая из их трёх дочерей Алина после замужества обитала в имении вблизи Киева, а, потеряв мужа, вернулась в Новый Двор, где жила с дочерью до начала Второй мировой войны). Антоний Кеневич владел имением Мелешев под Туровом. Кроме дочери, в семье было шестеро сыновей. Второй – Альбин – женился на Идалье Комар. Он был царским чиновником и работал в глубине России. В семье было две дочери и сын. Болеслав родился во Дворце, потому что в сложных ситуациях революций и войн люди находили пристанище у родственников.

После событий 1917 года его родители были убиты, имение разорено. Ванда работала музыкантом в Саратове, Ядвигу сослали на Соловки (*в 20-е годы через Красный Крест двоюродная бабушка из Нового Двора отправляла ей деньги*), а мальчик попал в детский дом. После школы окончил командирскую школу пехотинцев (1926-1929 гг.) Служил в разных советских частях, в основном, в Казахстане, куда вернулся после поражения в советско-финской войне.

Во время Великой Отечественной была образована 1-я Польская дивизия имени Тадеуша Костюшко. Кеневич был заместителем командира дивизии. Она приняла первый бой в сражении под Ленино Могилёвской области, затем участвова-

ла в разных боях, после вступления в Польшу разрослась до нескольких (дивизий). Эти армейские части стали потом 1-й Армией Войска Польского – частью I Белорусского фронта. Кеневич возглавлял IV дивизию пехоты. После окончания войны она вернулась в Польшу. Дивизия была переименована в Корпус внутренней безопасности и под командованием Кеневича боролась против банд УПА (*украинская повстанческая армия*) в 1945-1946 годах.

В.С. Белецкая утверждает, что Кеневич дружил с Константином Константиновичем Рокоссовским (21.12.1896, Варшава, Польша – 03.08.1968) – поистине легендарной личностью, Маршалом СССР, дважды Героем Советского Союза, Маршалом Польши. С 1945 года находился на должности министра национальной обороны и заместителя председателя Совета Министров ПНР, был членом Политбюро ЦК КПСС, ЦК ПОРП, делегатом сейма.

В 1947 году Болеслав Альбинович был направлен для продолжения учёбы в Академию Генерального штаба имени Климента Ефремовича Ворошилова. Возвратившись в Польшу, командовал Краковским военным округом до 1954 года. После смерти *Болеслава Берута* – 1-го Секретаря ЦК ПОРП (*Центральный Комитет Польской Объединённой Рабочей Партии*) Б.А. Кеневича отозвали из Кракова, как и других так называемых “советских генералов”. Приехав в Москву, он получил назначение на Дальний Восток, где служил до 1956 года, а затем вернулся в Варшаву.

Первой женой генерала была полька, у них родился сын Ким (*жил в СССР, неоднократно навещал родных в Польше, с русской женой у них был сын, после перестройки выехал за границу*). Когда она умерла, генерал женился на русской женщине. Их дочь вышла замуж за польского военнослужащего. После смерти Б.А. Кеневича в больнице 3 мая 1969 года они остались в Варшаве. Хотя русским тогда было трудно, но им помогла жена Рокоссовского. Генерал похоронен на Варшавском кладбище

Повонзкі, в аллее заслуженных личностей.

Родственники не всегда поддерживают тесные отношения даже в мирное время, тем более отдаляются они в период смены властей и различных войн. У Ванды Станиславовны нет связи с детьми Б.А. Кеневича – своими троюродными сестрой и братом. Её письмо основано на рассказах более близкой им родни.

Перевела с польского языка Алла Волюнец, уроженка Луниница, жительница Пинска. “Л.Н.” 07.06.2006 г.

ЯКУБІК Міхаіл — бригадны генерал Войска Польскага

Нарадзіўся 31 сакавіка 1914 года ў вёсцы Чучавічы Лунінецкага павета, сёння Лунінецкага раёна Брэсцкай вобласці.

У 1925-1931 годзе быў вучнем прыватнай гімназіі ў горадзе Луніцы. У 1935-1938 гадах адбываў вайсковую тэрміновую службу ў 4-м лётным палку ля горада Торунь (Польшча), на працягу якой у 1937 годзе скончыў курс пілатажу на самалёце “РВД-8”. У 1943 годзе скончыў школу танкавых войск імя Пушкіна ў г. Рыбінск (РСФСР). 3 мая па ліпень 1943 года быў унтэр-афіцэрам інструктарам у 1-м Варшаўскім танкавым палку. Са снежня 1943 года нёс службу ў 1-м авіяцыйна-знішчальным палку “Варшава”, займаў чарговыя пасады: пілота, старшага пілота, камандзіра звяна, намесніка камандзіра 3-й эскадрылі па палітычна-выхаваўчай частцы (*ад 29 верасня 1944 года*), намеснікам камандзіра палка па палітычна-выхаваўчай частцы (*з 1 студзеня 1945 да чэрвеня 1946 года*). Прымаў удзел у баявых вылетах авіяцыі 1-й Арміі Войска Польскага ад Варшавы да Берліна.

Паслужны спісак:

Намеснік камандзіра па палітычнай частцы 2-га асобнага лётнага палка ў Варшаве. 20.07.1946 года.

Камандзір 2-га асобнага лётнага палка ў Варшаве (*Бабічах* – БССР). 18.02.1947 года.

Намеснік начальніка баявой падрыхтоўкі камандавання лётных войск у Варшаве. 18.11.1947 года.

Камандзір спецыяльнага (*урадавага*) лётнага палка ў Варшаве – Окенцу. 3 верасня 1947 па снежань 1948 года.

Камендант тэхнічнай лётнай школы ў Варшаве. 07.12.1948 года.

Камендант тэхнічнай лётнай школы ў Замосці. Студзень 1951 года.

Віцэ-старшыня Лігі лётчыкаў у Варшаве. 22.01.1951 года.

Сакратар Прэзідыума СГ Лігі Сяброў ваеннага Братэрства. Ліпень 1953 года.

Прысвоена званне “**Брыгадны генерал**”. 8 кастрычніка 1953 года.

Kapitan pilot Michał Jakubik (późniejszy generał brygady), zastępca dowódcy 1 pułku lotnictwa myśliwskiego „Warszawa”, dzieli się wrażeniami z odbytego lotu bojowego

Памочнік камандзіра Лётных войск (дывізія) ЛМ у Варшаве. 23.07.1953 – лістапад 1954 года.

Намеснік камандзіра Лётных войск і ОПЛ ОК (дывізія) па навучанні ў Варшаве. 29.11.1954 – кастрычнік 1955 года.

Слухач Вышэйшай ваеннай акадэміі імя К.Е. Варашылава ў Маскве (СССР).

Камандзір 2-га корпуса ОПЛ ОК у Быдгошы. 21.10.1957 – ліпень 1961 г.

Намеснік Камандуючага войскамі авіяцыі і ОПЛ ОК у Варшаве. 02.08.1961 – 03.07.1963 года.

Намеснік Генеральнага інспектара авіяцыі ў Варшаве. 04.07.1962 – 12.07. 1963 года.

Часова выконваў абавязкі галоўнага інспектара авіяцыі ў Варшаве. 13.07.1963 года.

Памёр 28 кастрычніка 1966 года ў Лодзі. Пахаваны на вайсковых могілках у Павознках на Алеі Славы ў Варшаве. Ад імя Войска Польскага з развітальным словам выступіў галоўны інспектар авіяцыі генерал Ян Рачкоўскі.

Узнагароды:

Сярэбраны медаль “Заслужаным на полі Брані” (Славы) (1944)

Ордэн “Залаты Крыж Заслугі”

Ордэн “Вялікая Айчынная вайна 1941-1945 гг.” (СССР) (1945)

Ордэн “Рыцарскі Крыж адраджэння Польшчы” 4-й ступені (1945)

Ордэн “Крыж Храбрых” (1946)

Медаль “10-годдзе заваявання Незалежнасці Польшчы”

Ордэн “Рыцарскі Крыж Адраджэння Польшчы” (1958)

Ордэн “Працоўны Сцяг” II ступені (1964)

(Вытрымка з вікіпедыі)

ПЕТРУШЕВСКИЙ
Александр Васильевич
(1898-1976) – советский
военачальник, генерал-пол-
ковник (1954), Герой Совет-
ского Союза (1944).

Родился 15 (27) сентября 1898 года на станции Лунинец (ныне город Брестской области Республики Беларусь) в семье железнодорожника. Белорус. Окончил гимназию. В армии с 1915 года, в 1916 году окончил Николаевское пехотное училище (*школу прапорищиков*), участвовал в Первой мировой вой-

не, окончил её в чине подпоручика.

С 1918 года – в Красной Армии, участвовал в Гражданской войне, командовал стрелковой ротой, батальоном и полком на Южном фронте, был ранен в бою.

После Гражданской войны командовал батальоном, с 1922 года – начальник оперативной части штаба ЧОН (*частей особого назначения по борьбе с бандитизмом*) Брянской губернии. В 1923 году окончил Высшую тактико-стрелковую школу комсостава имени III Интернационала (*впоследствии переименованную в курсы “Выстрел”*), в 1928 году – Военную академию имени М. В. Фрунзе.

С июля 1928 года – начальник оперативной части штаба 34-й стрелковой дивизии, с ноября 1930 – начальник первой части штаба 19-го стрелкового корпуса. С декабря 1931 года – командир-руководитель Стрелково-тактических КУКС РККА “Выстрел”, с мая 1932 – командир-руководитель тактических курсов усовершенствования комсостава мотомеханизированных войск РККА. Член ВКП (б) с 1932 года. С апреля 1934 года – преподаватель тактики механизированных войск, а с июля 1934

года – старший руководитель кафедры механизированных войск в Военной академии имени М. В. Фрунзе. С августа 1935 года – начальник штаба 20-й стрелковой дивизии.

В 1938 году окончил Военную академию Генерального штаба и в январе этого года назначен заместителем начальника штаба Белорусского военного округа. С сентября 1940 года – заместитель начальника штаба Западного Особого военного округа по организационно-мобилизационным вопросам.

В ГОДЫ ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ

5 мая 1941 года в чине комбрига назначен начальником штаба 13-й армии, которая начала формироваться в городе Могилёве (*Западный Особый военный округ*). С началом Великой Отечественной войны штаб 13-й армии передислоцирован в Молодечно. В качестве начальника штаба 13-й армии А.В. Петрушевский участвовал в Белостокско-Минском сражении. 25 июня 1941 года штаб 13-й армии подвергся атаке танков 3-й танковой группы вермахта. Только 27 июня сумел выйти к Минску, где возглавил его оборону, но уже 28 июня советские войска вынуждены были оставить Минск, при этом штаб армии вновь оказался под ударом и отошёл ещё дальше на восток.

8 июля 1941 года штаб 13-й армии возглавил советские войска в районе Могилёва (*в этот день в результате авианалёта был смертельно ранен командарм генерал-лейтенант П.М. Филатов*). В начавшемся 10 июля новом наступлении вермахта (Смоленское сражение) штаб 13-й армии 12 июля вновь оказался под ударом (при этом был ранен командарм генерал-лейтенант Ф.Н. Ремезов), а большая часть войск армии была окружена в районе Могилёва и на Кричевском направлении. Штаб 13-й армии оказался вне окружения, но почти без войск, в его оперативное подчинение переданы войска 4-й армии.

После формирования Центрального фронта 24 июля 1941 года 13-я армия вошла в его состав, после расформирования Центрального фронта – в состав Брянского фронта.

В ходе наступления немецких войск на Москву в октябре

1941 года 13-я армия оказалась в окружении под Брянском, но во главе с командармом генерал-майором А. М. Городнянским и начштаба комбригом А. В. Петрушевским вышла в район станции Касторная Курской области. Зимой 1941 года 13-я армия участвовала в обороне и освобождении города Елец Липецкой области. За отличия в Елецкой наступательной операции 27 декабря 1941 года Петрушевскому было присвоено воинское звание генерал-майора.

Летом 1942 года 13-я армия, начштаба которой оставался Петрушевский, участвовала в Воронежско-Ворошиловградской оборонительной операции, в начале 1943 года – в Воронежско-Касторненской наступательной операции, летом 1943 года – в сражении на Курской дуге (в составе Центрального фронта). Осенью 1943 года 13-я армия продвинулась до Днепра. 25 сентября 1943 года Петрушевский получил воинское звание генерал-лейтенанта.

С декабря 1943 года А. В. Петрушевский командовал 104-м стрелковым корпусом 40-й армии 2-го Украинского фронта, с которым участвовал в Корсунь-Шевченковской и Уманско-Ботошанской операциях, форсировал Днестр. Весной 1944 года он в числе первых соединений вышел на Государственную границу СССР – реку Прут и захватил плацдарм на её правом берегу севернее города Яссы.

20 августа 1944 года войска 2-го Украинского фронта перешли в наступление. 104-й стрелковый корпус, переданный в состав 27-й армии, прорвал оборону врага севернее Ясс и стал продвигаться вперёд. Овладев Яссами, корпус двигался к Фокшанам и Рымнику, захватил румынские города Питешты и Рымнику-Сэрат. Затем, преодолев Трансильванские Альпы, корпус Петрушевского вплотную подошёл к сильно укрепленному румынскому городу Турда. При подготовке к штурму города взрывом снаряда Петрушевский был контужен, но не покинул своего поста. Только после взятия Турды он несколько дней пробыл в медсанбате.

После взятия Турды корпус Петрушевского освобождал города Клуж и Орадя и, пройдя за 50 дней более 600 километров через всю Румынию, спустился с гор на Средне-Дунайскую низменность и оказался на территории Венгрии.

Указом Президиума Верховного Совета СССР от 13 сентября 1944 года за образцовое выполнение боевых заданий командования на фронте борьбы с немецкими захватчиками и проявленные при этом отвагу и героизм генерал-лейтенанту Петрушевскому Александру Васильевичу *присвоено звание Героя Советского Союза с вручением ордена Ленина и медали “Золотая Звезда” (№ 2568).*

В 1945 году участвовал в боях на территории Венгрии и в отражении попытки немецкого контрнаступления в районе озера Балатон. В марте 1945 назначен командующим 46-й армии 2-го Украинского фронта, участвовал в Венской наступательной операции. Совместно с 6-й танковой армией войска 46-й армии 13 апреля 1945 года очистили Вену от противника, а через несколько дней 46-я армия выдвинулась на границу с Чехословакией и в мае 1945 года приняла участие в Пражской наступательной операции.

ПОСЛЕ ВОЙНЫ

После войны генерал-лейтенант А. В. Петрушевский продолжал командовать 46-й армией. С июня 1946 по февраль 1947 года – начальник штаба Закавказского военного округа. В 1947 году назначен старшим преподавателем Высшей военной академии имени К. Е. Ворошилова и в том же году назначен Главным военным советником при Болгарской народной армии. С 1950 – заместитель командующего, начальник штаба Западно-Сибирского военного округа.

С 1953 года – Главный военный советник при Народно-освободительной армии Китая и одновременно военный атташе СССР в Китайской Народной Республике, 21 августа 1954 года получил воинское звание генерал-полковник. В 1957-1959 годах был начальником Военной академии Советской Армии.

С 1960 года – в отставке. Жил в Москве, работал в Советском комитете ветеранов войны.

НАГРАДЫ

Медаль “Золотая Звезда” Героя Советского Союза
3 ордена Ленина (17.05.1944; 13.09.1944; 21.02.1945)
5 орденов Красного Знамени (27.12.1941; 27.08.1943;
03.11.1944; 20.06.1949)
Орден Кутузова I степени (28.04.1945)
2 ордена Суворова II степени (21.04.1943; 15.01.1944)
Орден Красной Звезды (22.02.1941), а также медали и иностранные ордена и медали.

(Из википедии)

Як нярэдка бывае, атрымалася так, што лунінчане “адалі” свайго земляка, генерал-палкоўніка, Героя Савецкага Саюза А.В. Петрушэўскага інішым гарадам і краінам, дзе праходзіла яго свядомае жыццё. Але ж пачынаўся жыццёвы шлях ваеначальніка менавіта ў нашым горадзе – 100 (сёння ўжо 116. – І.П.) год таму. Калі б не “блытаніна” ў старым і новым стылі календара, атрымалася б, што дата яго нараджэння – 27 верасня – супадае з прастоўным святам лунінецкай Крыжаўздзвіжанскай царквы. Па цяперашнім стылі дата яго нараджэння прыпадае на 9 кастрычніка.

Але, урэшце, справа не столькі ў даце, колькі ў тым, што мы ганарымся нашым знакамітым земляком: ёсць у Луніцы завулак Петрушэўскага, пісалі аб ім мясцовыя краянаўцы і журналісты, прыводзяцца звесткі ў раённай кнізе “Памяць”. Але можна зрабіць яшчэ вельмі многае (аж да адкрыцця помніка Герою – чаму б і не?).

А сёння прапануем увазе чытачоў нарыс былога саслужыўцы генерала – падпалкоўніка ў адстаўцы, члена саюза журналістаў Украіны, намесніка старшыні Чарнавіцкага абласнога Савета ветэранаў Івана Мітрафанавіча Джогі.

ПАЛКАВОДЗЕЦ З ЛУНІНЦА

У гісторыі вызвалення Украіны, і Чарнавіцкай вобласці ў прыватнасці, ад фашысцкіх захопнікаў навечна засталася ў памяці імя Героя Савецкага Саюза Аляксандра Васільевіча Петрушэўскага. У гэтым годзе (1998) ёсць яшчэ адна важная нагода, каб прыгадаць яго добрым словам, – 100-гадовы юбілей. Аўтару гэтых радкоў, які асабіста ведаў славутага генерала, цяжка ўявіць яго ў такім паважаным узросце, хаця пражыў ён нямала – 78 гадоў.

Аляксандр Васільевіч нарадзіўся 9 кастрычніка 1898 года на чыгуначнай станцыі Лунінец, у сям’і памочніка машыніста. У 1916 годзе скончыў гімназію ў Бранску. Адразу ж быў прызваны ў царскую армію і накіраваны ў Кіеўскае пяхотнае вучылішча. Праз пяць месяцаў стаў малодшым афіцэрам, камандаваў ротай у дзеючай арміі (*ішла Першая сусветная вайна*).

У Чырвоную Армію мабілізаваны 8 жніўня 1918 года. Прайшоў прыступкі камандзірскай кар’еры: камандаваў узводам, ротай і палком, удзельнічаў у шматлікіх баях грамадзянскай вайны. Быў узнагароджаны гадзіннікам і (*цікавая рыса часу*) скураным касцюмам. 4 ліпеня 1920 года цяжка паранены ў баю каля горада Аляксандраўска, што ва Украіне.

Пасля грамадзянскай вайны атрымаў шырокую ваенную адукацыю: скончыў Вышэйшыя тактычныя курсы “Выстрал”, ваенныя акадэміі імя М.В. Фрунзе і Генеральнага штаба. Служыў на камандных і штабных пасадах, выкладаў на курсах “Выстрал” і ў акадэміі імя М.В. Фрунзе. Калі ў 1935 годзе былі ўведзены персанальныя воінскія званні, Петрушэўскаму было прысвоена званне палкоўніка. Са студзеня 1938 года камбрыг Петрушэўскі – намеснік начальніка штаба Беларускай (*з верасня 1940 года – Заходняй асобай*) ваеннай акругі.

Захавалася шмат атэстацый перадваенных гадоў, дзе адзначаны такія якасці Аляксандра Васільевіча, як *трывалы баявы вопыт, добрая ваенная тэарэтычная і практычная падрыхтоўка, усебаковае агульнае развіццё, энергія, ініцыятыва, рашу-*

часць, воля, патрабавальнасць да сябе і падначаленых, сур’ёзныя адносіны да службы, аўтарытэт, павага і любоў падначаленых.

У маі 1941 года Петрушэўскі быў прызначаны начальнікам штаба 13-й арміі Заходняй асобай ваеннай акругі. За кароткі час, які заставаўся да нападу фашысцкай Германіі, здолеў стварыць дзеяздольны штаб, падрыхтаваць яго да баявых умоў.

З першых дзён вайны Аляксандр Васільевіч удзельнічае ў баявых дзеяннях спачатку на Заходнім, а потым на Цэнтральным, Бранскім і 1-м Украінскім франтах. У першай баявой характарыстыцы камандуючы арміяй генерал-маёр А.М. Гараднянскі 25 верасня 1941 года адзначае: *“Штаб арміі створаны, поўнасьцю баяздольны і аператыўны. Пытанні кіравання і забеспячэння аперацый прадумвае сур’эзна і смела. У час акружэння арміі асабіста кіраваў вывадам групы байцоў і камандзіраў з акружэння, удзельнічаў у баявых дзеяннях з 4-м паветрана-дэсантным корпусам пад Беразіной і часцямі 52-й кавалерыйскай дывізіі пад Панятоўскам. Пасадзе начальніка штаба арміі адпавядае. Дастойны прысваення звання генерал-маёр”.*

17 лістапада 1941 года Ваенны Савет арміі прадставіў Петрушэўскага да ўзнагароджання ордэнам Чырвонага Сцяга, адзначаючы, што пры атацы варожых танкаў на штаб арміі ў Маладзечне ён паказаў прыклад смеласці і адвагі: за адну ноч вывеў штаб з акружэння, захаваўшы кіраванне войскамі. Пры прарыве гітлераўцаў на Раслаўль асабіста кіраваў дзвюма кавалерыйскімі дывізіямі, нанёс удар у тыл ворага, знішчыўшы 18 танкаў, 1500 салдат і афіцэраў. Пры выхадзе з бранскіх лясоў шмат папрацаваў над захаваннем войск і арміі. 27 снежня ён быў узнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга і атрымаў званне генерал-маёра.

У баявой характарыстыцы ад 19 мая 1942 года новы камандуючы арміяй генерал-маёр Н.П. Пухаў зрабіў заключэнне, што Петрушэўскі можа быць вылучаны на пасаду начальніка штаба фронта.

Да ліпеня 1943 года 13-я армія ўдзельнічала ў пяці аперацыях, а ў Курскай бітве вытрымала мацнейшы ўдар галоўнай

групоўкі нямецкіх войск на Цэнтральным фронце. Нягледзячы на надзвычайную складанасць становішча, начштаба поўнасьцю забяспечыў кіраванне войскамі.

21 красавіка 1943 года генерал узнагароджваецца ордэнам Суворова 2-й ступені, а праз 4 месяцы – другім ордэнам Чырвонага Сцяга. 25 верасня Аляксандру Васільевічу было прысвоена званне генерал-лейтэнанта. А 1 студзеня 1944 года ён быў прызначаны камандзірам 104-га стралковага корпуса 40-й арміі (*корпус быў сфарміраваны ў кастрычніку 1943 года ў Сталінградскай ваеннай акрузе ў складзе 38-й і 24-й стралковых дывізій, 159-га ўмацаванага раёна і шэрагу часцей*).

У сакавіку-красавіку генерал разам са сваім корпусам удзельнічае ва Уманска-Баташанскай наступальнай аперацыі войск 2-га Украінскага фронту. У цяжкіх умовах вясновай паводкі і адсутнасці дарог імкліва праследаваў адыходзячага праціўніка, фарсіраваў рэкі Сож, Паўднёвы Буг і Днестр, Прут і Серэт, удзельнічаў у вызваленні Кельменецкага і Хоцінскага раёнаў Чарнавіцкай вобласці, працягваў граміць ворага на тэрыторыі Румыніі. 8 красавіка 240-я стралковая дывізія была ўзнагароджана ордэнам Багдана Хмяльніцкага 2-й ступені.

За ўмелае кіраўніцтва корпусам, асабістую мужнасць і адвагу, нанесеныя ворагу страты А.В. Петрушэўскі 17 мая быў узнагароджаны ордэнам Леніна.

Ён са сваім корпусам асабліва вызначыўся ў Яса-Кішынёўскай наступальнай аперацыі. 20 жніўня яго войскі прарвалі на паўночны захад ад горада Ясы глыбока эшаланаваную абарону ворага, і, энергічна развіваючы наступленне, да 10 верасня корпус з баямі прайшоў сотні кіламетраў, пераадолеў Трансільванскія Альпы. У ходзе наступлення перастала існаваць Кішынёўская групоўка ворага, каля 6 тысяч салдат і афіцэраў трапілі ў палон, былі ўзяты вялікія трафеі. Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 13 верасня таго ж года А.В. Петрашэўскаму было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

З 28 лютага 1945 года да канца вайны генерал камандаваў 46-й арміяй на 2-м Украінскім фронце, удзельнічаў з ёй у Венскай і Пражскай наступальных аперацыях.

21 жніўня 1954 года яму прысвоена званне генерал-палкоўніка. У 1957-1959 гадах А.В. Петрушэўскі ўзначальваў Ваенна-дыпламатычную акадэмію, а ў чэрвені 1959 года быў залічаны ў навукова-даследчую групу пры Генеральным штабе Савецкай Арміі. У мірны час добрасумленна служба заслужанага генерала была адзначана ордэнам Чырвонага Сцяга. Гэта быў ужо яго дзясяты ордэн.

1 лістапада 1960 года пасля 44 год вайскавай службы А.В. Петрушэўскі быў звольнены ў адстаўку па хваробе. Жыў у Маскве. Памёр у кастрычніку 1976 года. Пахаваны на Навадзевічых могілках. Яго імя навечна засталася ў гісторыі Вялікай Айчыннай вайны і Савецкай Арміі.

“Лунінецкія навіны”, 6.10.1998 года.

І. Джога, г. Чарнаўцы, Украіна

НАШ ЗЕМЛЯК — ГЕНЕРАЛ А.В. ПЕТРУШЕВСКИЙ

...Наш знаменитый земляк, уроженец Лунинца, Герой Советского Союза, генерал-полковник Александр Васильевич Петрушевский умирал в госпитале. И письмо к нему осталось без ответа... Спустя некоторое время полковник в отставке Николай Борисович Ивушкин сообщил: *“Земляк ваш генерал-полковник А.В. Петрушевский умер. Годы и фронтовые раны берут своё...”*

С этим письмом Николай Борисович прислал и вырезку – некролог в “Красной звезде” от 26 октября 1976 года за подписью известных военачальников – Куликова, Батова, Сидорова, Павлова... Вот строки из него:

“...А.В. Петрушевского отличала беззаветная преданность Родине, делу Коммунистической партии... Заслуги А.В. Петрушевского высоко оценены Коммунистической партией и Советским правительством. Ему было присвоено звание Героя Советского Союза. Он был награждён тремя орденами Красного Знамени, орденом Кутузова I степени, двумя орденами Суворова II степени, орденом Красной Звезды и многими медалями, а также орденами и медалями ряда социалистических стран”.

...И всё же беседа с земляком состоялась. Только на мои вопросы отвечали люди, знавшие Александра Васильевича, его родные, архивные источники...

В письме к автору этих строк сестра героя – Зоя Васильевна Петрушевская, проживающая в Брянске, рассказала:

“Родился Саша в семье железнодорожника, на станции Лунинец. Сколько себя помню, наш отец работал на железной дороге. Народные волнения, происходившие в Лунинце в 1905-1907 годах, затронули и нашу семью. Позже Саша разносил листовки, бывал на собраниях пролетариев. В 1918 году он в рядах борцов за власть народную...”

“Иной раз спрашивала его (а прожили мы вместе 52 года), был ли смысл-то жизнь всю с армией связывать, со службой в ней. И всегда слышала: был и есть. Это наша армия, рабоче-крестьянская.

В семье даже не заметили, как он вырос до майора, полковника... Подрастал сын Всеволод. Брал его на руки Александр Васильевич и радовался: вот ещё один защитник Родины растёт. Только наше семейное счастье война оборвала. Муж сразу пошёл на фронт”. Это написала из Москвы жена Петрушевского Мария Борисовна.

Он понимал: война будет тяжёлой и продолжительной, но был убеждён в победе. Возглавлял соединения, командовал армией. Своей высоты полководческий талант и мастерство Петрушевского достигли в битвах под Москвой, на Курской дуге, в Корсунь-Шевченковской, Венской операциях...

Во время боёв под Корсунь-Шевченковским разведка доложила: враг стягивает силы на левом фланге 40-й армии. Петрушевский поспешил туда. Он беспокоился за исход боя, состояние частей. *“Как настроение, уверены ли в себе, как готовились к бою?”* – интересовался он у солдат.

Особую надежду возлагал на артиллеристов, которым приказал вывести орудия на прямую наводку. Вскоре показались танки противника. Петрушевский отдал приказ командиру артиллеристов:

– Подпустите плблизе и сокрушите их.

К высшей награде Родины – званию Героя Советского Союза – Александр Васильевич Петрушевский был представлен за мужество и героизм, проявленные при осуществлении Кишинёвско-Ясской операции.

Строки из наградного листа свидетельствуют:

“...К 20 августа 1944 года войска 104-го войскового корпуса под руководством генерал-лейтенанта Петрушевского прорвались северо-западнее Ясс в направлении Хойшеш и Холмы. Прорвав глубоко эшелонированную и широко разветвлённую оборону противника и энергично развивая наступление, войска к 10 сентября с боями прошли более 600 километров, преодолевая рубеж Трансильванских Альп. В ходе этих наступательных операций противник на данном направлении полностью разгромлен. За этот период части корпуса взяли в плен до 6000 солдат и офицеров противника, захватили большие трофеи”.

В одном из боёв генерал был ранен. Подлечили, но самочувствие оставалось неважным. Ему предлагали: *“Есть место в тылу, вы и там нужны. Здоровье же у вас не богатырское, согласны?”* – Ответ последовал отрицательный. Он по-прежнему шёл на передовую – к солдатам, вдохновлял их, по-отцовски напутствовал в трудные минуты, оберегал их.

Однажды ему был дан приказ к рассвету (*а до него оставалось три часа*) взять один из населённых пунктов...

Генерал оценил обстановку. *“Взять-то можно, но какой кровью!”*. По донесению разведки к пункту не подступиться. Нет, без артподготовки в бой он людей не бросит. Петрушевский решительно подошёл к телефону, хотя понимал, чем это для него может кончиться.

– Докладывает генерал Петрушевский. Предлагаю до утра обработать вражеские позиции артиллерийским огнём. В следующую ночь приказ будет выполнен.

Старший командир уступил его доводам. Населённый пункт был взят с минимальными потерями.

Жизненной справедливости генерал учил и своих подчинённых. Один из офицеров, который служил под непосредственным руководством А.В. Петрушевского, вспоминал: “Он обладал притягательной силой – как человек и командир. Обладал настоящим талантом полководца, без повышения голоса, амбициозности, карьеризма...” Таким помнят нашего земляка его однополчане.

День Победы Петрушевский встретил в освобождённой Австрии. На его мундире сияла звезда Героя...

Умер 21 октября 1976 года. Похоронен на Новодевичьем кладбище в Москве.

Книга “Лунинец”. Н.Н. Калинин, Минск, “Полымя”, 1990 г.

ТЕРНИИ И ЗВЁЗДЫ ГЕНЕРАЛА Г.В. ВЕРЕНИЧА

Веренич Георгий Владимирович – выпускник Лунинецкой СШ №1. Служил в линейной роте почётного караула в Москве. В дивизии имени Дзержинского от командира взвода вырос до заместителя командира полка по работе с личным составом. Служил заместителем командира ОМСБОНа, который был впоследствии преобразован в отряд особого назначения “Русь”. Окончил общевоинской факультет Военно-политической академии имени Ленина и Академию Генерального штаба. Прошёл “горячие” точки конца

80-х – начала 90-х: Сумгаит, Баку, Нагорный Карабах, Чечню. Награждён знаками “За отличие в службе” I и II степеней, орденами Красной Звезды и Святого благоверного князя Даниила

Московского III степени, “За боевые заслуги”, “За охрану общественного порядка”, наградным пистолетом ПСМ от министра МВД. Генерал-майор, заместитель командующего Московским округом войск МВД. Выйдя в отставку, работал помощником Председателя Счётной Палаты Российской Федерации.

Георгий Владимирович родился 17 апреля 1949 и вырос в полесском городе Лунинец. Мать, Зинаида Илларионовна – медработник, отец, Владимир Семёнович – партизан Великой Отечественной, ветеран милиции.

После окончания 10 классов СШ №1 г. Лунинца поехал поступать по направлению в военное училище. Он хорошо учился, даже успевал ходить на занятия в музыкальную школу, где постигал премудрости игры на баяне. А в военное училище имени С.М. Кирова пошёл потому, что в его роду было немало профессиональных военных, да и быть офицером в те времена считалось большим престижем и благородной целью для способного юноши.

Попав в число курсантов линейной роты почётного караула, за успехи в учёбе и строевую выправку он одним из первых был награждён знаками “За отличие в службе” I и II степеней.

“Набив ногу” в парадах, лейтенант Веренич по выпуску прямиком направляется в парадный полк дивизии имени Дзержинского, где прошёл путь от командира взвода до заместителя начальника политотдела дивизии.

Ещё в военном училище понял, что воспитательная работа ему нравится больше, чем чисто командная. По складу характера и души ему подходили должности офицера-воспитателя. И он им стал. А со временем окончил общевойсковой факультет Военно-политической академии имени Ленина и Академию Генерального штаба – редкость для воспитанника внутренних войск.

Служба в парадном полку была почётна, но очень ответственна. Полк был уникален по организации службы, боевой подготовке и воспитательной работе. Почётные караулы от полка встречали в “Шереметьево-2” глав иностранных делегаций,

участвовали во всевозможных мероприятиях. Перед съездами КПСС проводились соревнования по строевой подготовке, и полк стабильно занимал второе место, уступая только столичной комендатуре. К тому же, уже тогда военнослужащие полка несли службу по охране общественного порядка в столице. Именно за это был награждён медалью “За боевые заслуги”. В 1980 году он вместе с подчинёнными обеспечивал безопасность XX Олимпийских игр, проходивших в столице СССР городе-герое Москве. Офицеры были переодеты в милицейскую форму, а солдаты, участвовавшие в открытии Олимпиады, – в спортивные костюмы. На замполите лежала ответственность за то, чтобы ребята вели себя достойно перед интуристами.

Одно время Веренич занимал должность заместителя командира ОМСБОНа, который позже перерос в отряд специального назначения “Русь”. Попастъ туда можно было лишь после тщательной проверки органами безопасности, ведь батальон охранял комплекс зданий ЦК КПСС на Старой площади. Практически каждый солдат был отличником боевой и политической подготовки, а офицеры занимали должности на ступень выше аналогичных в линейных батальонах. Солдаты с пистолетами находились возле кабинетов партийных бонз вместе с офицерами 9-го управления КГБ. Георгий Владимирович вблизи видел всех членов Политбюро и генсеков – Брежнева, Андропова, Черненко. На проверку караула он приезжал даже по ночам, а перед заступлением на службу проверял до мелочей внешний вид караульных и знание ими своих обязанностей, а также проводил беседу с каждым солдатом индивидуально. Солдат ОМСБОНа должен был знать очень многое: все страны Варшавского договора и НАТО, всех членов политбюро, структуру органов власти и многое другое. И на замполите лежала ответственность за то, чтобы подчинённые были политически грамотными. В батальон приезжали выступать перед личным составом генералы из Главка, члены Военного совета. Чтобы лучше узнать особенности службы на Старой площади, Веренич по личной инициативе заступал начальником караула в здание ЦК.

Вскоре начались “горячие” точки. В Сумгаит Веренич прилетел вместе со своим полком. Улицы города ещё хранили напряжённость после армяно-азербайджанского конфликта. В этих условиях было необходимо найти взаимопонимание с местным населением. Ведь к военнослужащим сразу отнеслись с недоверием и опаской, что те начнут применять силу по поводу и без повода. Поэтому между делом – охраной стратегически важных объектов и районов – Георгий Владимирович налаживал контакты с руководителями городских предприятий, куда водил солдат на экскурсии, организовывал возложение венков к памятникам национальных героев, водил подразделения со строевой песней по улицам города – играл полковой оркестр, привлекая к себе внимание местной ребятни. Сначала жители относились к этому с подозрением, но затем стали приветствовать наших военнослужащих, что позволило проще решать различные проблемы, особенно те, что касались эвакуации армянской диаспоры из мест погромов. Из Сумгаита Георгий Владимирович прилетел с орденом Красной Звезды и медалью “За охрану общественного порядка” – так был оценен его вклад в миротворческую миссию внутренних войск. А затем были Баку, Ереван, Нагорный Карабах.

В октябре 1993 года Веренича временно назначили заместителем коменданта Дома Правительства, где с комендантом – генерал-полковником А. Баскаевым организовывали охрану материальных средств. В здании только-только потушили пожар, в нём было много оружия и заминированных помещений. Представителям прессы разрешили посмотреть, чем занимаются в здании наши военнослужащие, и подняться на 13-й этаж, расстрелянный из танковых орудий. Возле солдат милицейского батальона из города Владимира, которые охраняли драгоценности и оружие, брошенные впопыхах, бывшего российского парламента, был и Веренич. Он выглядел усталым: сказывались нервное напряжение октябрьского противостояния и бессонные ночи. Все эти дни он не был дома, и о том, что с ним, родные узнавали по редким телефонным звонкам. Затем Георгий Вла-

димирович был направлен в Северную Осетию, где тогда в связи с осетино-ингушским конфликтом президент России объявил чрезвычайное положение. Небольшая группа, в которую входили офицеры управления Московского округа внутренних войск, занималась разносторонней проверкой службы софринской бригады, и Веренич требовал от каждого проверяющего максимума отдачи, чтобы никакая мелочь, мешающая выполнению служебно-боевых задач, не осталась без внимания. В Куртате он лично, невзирая на время суток, выезжал с проверкой на посты, которые порой подвергались обстрелам бандитов, смотрел, как в землянках живут солдаты, интересовался у часовых о секторах обстрела, проверял боеготовность караула при учебной тревоге.

Одна деталь, которая говорит сама за себя. Когда проверяющие приехали на блок-пост, заместитель командующего войсками округа заметил, что начальник караула прячет глаза, при докладе отводит их в сторону. Оказалось, что у того был конъюнктивит, но он скрывал это от своих сослуживцев, чтобы не отослали домой. Скрывал умело и мог потерять зрение, если бы не генерал, который отправил офицера в госпиталь...

На Кавказ попасть легко. Оттуда вернуться сложнее. Несколько дней группа не могла вылететь в Москву. И вот удача: «министерский «Ту-134» приземлился в Беслане. Но генерал в лётной форме категорически отказался брать на борт людей: мол, его задача – вывезти семьи офицеров МВД из Краснодара в Москву и лишних мест не будет. Для заместителя командующего войсками Московского округа он, разумеется, сделал исключение. Но Георгий Владимирович, рискуя остаться в аэропорту ещё на несколько дней, ответил: я своих людей не брошу. Его твёрдость схлестнулась с упрямством лётчика в лампасах и победила. Битый час, пока самолёт заправлялся, командир экипажа упорствовал в своём решении, но перед самым взлётом, убедившись, что Веренич не оставит группу, сдался. Всех взяли, а некоторым отдыхающим пришлось ехать на поезде...

Кто бы мог тогда подумать, что постсоветские этнические конфликты, на ликвидацию которых бросали внутренние войска, оказались цветочками по сравнению с войной в Чечне. В Грозном генерал Веренич был заместителем коменданта и командующего группировкой внутренних войск. Комендатура чеченской столицы, располагаемая в здании аэропорта “Северный”, напоминала растревоженный муравейник. Боевики делали попытки захватить Гудермес и Аргун, нападали на блокпосты, обстреливали комендатуры, и на генерале Верениче лежала большая ответственность не только за морально-психологическое состояние военнослужащих, но и за стабилизацию жизни в городе. Хотелось, чтобы скорее восстановились школы, больницы, водоснабжение, чтобы работали хотя бы предприятия пищевой промышленности. Нужно контролировать распределение гуманитарной помощи, добиться от районных комендатур не формальной, а действенной работы по социальному обеспечению. Генералу приходилось встречаться с представителями местной администрации, руководителями восстановленных учреждений, вести переговоры с Масхадовым, Закаевым, Макашевым, полевыми командирами. Большую поддержку Георгий Владимирович оказывал русской общине в Грозном, которая насчитывала около двухсот человек, главным образом стариков. Это всё, что осталось от пяти тысяч русских грозненцев. Люди просили солянку, продукты, и, по мере возможности, им давали. Там генерал Веренич познакомился с замечательным человеком – отцом Ефимием, настоятелем храма в Грозном – последнего оплота русскоязычного населения Чечни. И вообще, Георгий Владимирович немало хорошего сделал для православной церкви (благодаря его участию была построена часовня Святого Георгия Победоносца в городке управления МОВВ МВД Росии), недаром Патриарх всея Руси Алексей II вручил ему орден Святого благоверного князя Даниила Московского III степени.

В Чечне российская армия понесла большие потери, и генерал Веренич воспринимал каждую смерть военнослужащего

как личную трагедию. Он делал всё возможное, чтобы оценить по заслугам подвиги погибших ребят, чтобы их тела были преданы земле в соответствии с традициями.

Во время четырёх длительных командировок в Чечню генерал Веренич сделал многое, чтобы выволить наших ребят, попавших в плен. Семьдесят четыре человека должны быть благодарны ему своим освобождением! В основном, Георгий Владимирович договаривался с полевыми командирами об обмене пленными, как, например, в случае с подполковником Г. Омельченко, за которого отдали двух боевиков, но когда обмен по каким-то причинам не получался, он находил другие пути – за деньги (*за двух наших солдат отдали по пять миллионов рублей*) или даже просто так, из-за уважения к Георгию – так обращались к генералу полевые командиры. Каждый раз, когда ехал в логово врага, он рисковал сам попасть в плен. Но его авторитет у боевиков был настолько силён, что генерал не боялся ездить по территории, контролируемой чеченцами, без масхадовского пропуска.

Но самыми запоминающимися моментами для генерала Веренича останутся два. *Первый*, когда он возглавлял колонну из 108 машин из Моздока в Петропавловскую, что в шести километрах от города Грозный. Это случилось в начале войны. Условия марша были сложные – абсолютно незнакомый маршрут, гористая местность, к тому же шёл снег с дождём. Связь с Моздоком была неустойчивой, и командующий войсками Анатолий Куликов уже волновался, не произошло ли чего. Но марш был совершён без потерь и в срок. Когда в Петропавловскую приехал генерал Шкирко, *софринцы* уже поставили палатки и обустроились ранее намеченного срока. За блестящее выполнение поставленной задачи командующий объявил Георгию Владимировичу благодарность, которая в те времена стоила ордена, потом последовало вхождение в Грозный и размещение в здании автопредприятия, участие в спецоперациях, первые бои и первые потери.

Второй момент, который навсегда останется в памяти, – вывод группировки внутренних войск из Чечни. Эта задача полностью была возложена на генерала Веренича. Порой колонны с военнослужащими блокировались боевиками, приходилось вести постоянные переговоры, устранять возникшие сложности. Однажды чеченцы напали на батальон милиции и завладели сорока стволами. Переговорный процесс и вывод войск были поставлены под угрозу. Веренич по радио предупредил всех полевых командиров: пока все стволы не будут возвращены, вывод войск приостанавливается. Вскоре на связь с ним вышел Хункар-Паша, который попросил приехать в условное место, и добавил: вас ждёт “сюрприз”. Этим сюрпризом оказался ... сам Масхадов. Он попытался убедить Веренича, что российскому руководству наплевать на несчастные сорок автоматов. Но генерал сумел настоять на своём. Масхадову пришлось вернуть все стволы, и только тогда вывод группировки возобновился.

Конечно, одному генералу было трудно за всем поспевать, большую помощь ему оказывали офицеры, с которыми он работает и поныне в управлении МОВВ. Но в том и заслуга Веренича, что он не ошибался в кадрах, которые себе подбирал. Чеченская война ушла в прошлое. От неё у генерала осталась горькая память, последствия контузий, орден “За военные заслуги” и наградной пистолет ПСМ, который ему вручил министр внутренних дел Анатолий Куликов.

Несколько лет генерал Веренич был заместителем командующего войсками Московского округа внутренних войск по работе с личным составом. Ему приходилось решать общую для всех войск проблему, связанную с повышением воинской дисциплины. И, несмотря на то, что качество призыва не улучшалось, по округу удалось добиться снижения неуставных взаимоотношений и количества самоубийств более чем в два раза.

У Георгия Владимировича две дочери – Татьяна и Елена. Кстати, его семья на три четверти военная: супруга Тамара Степановна служит начфином в части МОВВ, а одна из дочерей – медсестрой в ОДОНе.

Уважаемый Георгий Владимирович!

Руководство Министерства внутренних дел Российской Федерации поздравляет Вас с присвоением воинского звания генерал-майора и выражает твердую уверенность, что Вы оправдаете это высокое звание и доверие народа.

Желаем Вам дальнейших успехов в Вашей ответственной и почетной службе, крепкого здоровья и личного счастья.

Министр внутренних дел
Российской Федерации
генерал армии

В. ЕРИН

№ 7 1995 г.

Многие журналисты ведущих российских изданий писали, что генерал Веренич – “...один из немногих генералов, у которого слово никогда не расходится с делом, который никогда не прятался за спины солдат и офицеров. Это действительно боевой генерал...” (“Российские вести”, журналист Александр Рябушев). Такие люди, как генерал Веренич, делают историю своим умом, своими нервами, сво-

им здоровьем и вписывают в неё своё имя золотыми буквами.

“Зоркий часовой”, газета Московского округа внутренних войск МВД Российской Федерации (март-апрель 1998 год).

P.S. На имя главного редактора газеты “ЛУНІНЕЦКІЯ НАВІНЫ” Конопацкую Т.В. поступила телеграмма:

“Уважаемая Татьяна Васильевна!

В газете Московского округа внутренних войск МВД Российской Федерации “Зоркий часовой” (№10-11 за 20.03.-3.04. 1998 года) был опубликован очерк о Вашем земляке генерале Верениче Георгии Владимировиче, заместителе командующего войсками МОВВ, которого уважают и любят у нас от солдата до генерала. Думаю, что эта публикация будет представлять интерес и для читателей “Лунінецкіх навін”. Вместе с материалом высылаем и фотографии из личного архива Георгия Владимировича.

Если Вы решите перепечатать этот материал, очень прошу выслать один номер на адрес редакции для Центрального музея внутренних войск.

С уважением,

Редактор газеты МОВВ МВД РОССИИ “Зоркий часовой”

Михалёв А.Н.

Данная статья с некоторыми комментариями была помещена в Лунинецкой районной газете “Лунінецкія навіны” 14 июля 1998 года.

КОРНИ ГЕНЕРАЛА ГЕОРГИЯ ВЕРЕНИЧА

Предоставляю слово жителю г. Лунинца, младшему брату Георгия, *Александру Владимировичу Вереничу*, 1954 года рождения, которое может прерываться материалами некоторых газет (составитель И.П.).

“Родился отец наш, *Владимир Семёнович*, 8 мая 1920 года в деревне Стахово (ныне Столинского района Брестской области). Его отец, наш **дедушка Семён**, работал, как тогда говорили, на реке – на баржах, на плотах, лодках. Имел в Стахове собственное жильё – дом. Однажды с работы дед Семён не вернулся: произошла трагедия, он погиб. Случилось это 21 сентября 1925 года. Тогда старший брат *Степан* (1908 года рождения) с матерью, двумя младшими братьями и сестрой решили продать дом и переехать жить в небольшую деревеньку на берегу Припяти Коробье, что около Волянских мостов, тоже Столинского района. Здесь Степан встретил свою будущую жену *Елену*, и они поженились. Один за другим в семье родились четверо детей: **Евгений** (1933-2014) в будущем – полковник, **Ермолай**, **Софья** и **Нина**. Спустя короткое время бабушка переехала на новое место жительства, на один из хуторов д. Красная Воля Лунинецкого повета. В предвоенные годы (1939-1941) отец работал путевым рабочим на станции Припять Белорусской железной дороги.

После освобождения советскими войсками Западной Белоруссии в сентябре 1939 года дядя Степан поступил работать в органы милиции участковым уполномоченным Лунинецкого РОМ по Чучевичскому и Луговскому сельским Советам. В 1941 году в начале Отечественной войны находился на участке деревни Чучевичи и продолжал работать до 5 июля. В то время немецкие оккупанты были уже на подступах к Минску. С участковым уполномоченным с соседнего участка Иваном Железным, работавшим по Гаврильчешскому сельскому Совету, объединились вдвоём, так как в то время уже действовали вооружённые банды. 5 июля в конце дня связи с райотделом милиции у нас уже не было. В ночь с 5 на 6 июля 1941 года в районе деревни Песчанка Гаврильчицкого сельсовета вооружённая банда из засады открыла по нам огонь. Мы залегли и начали вести огонь по банде, один из бандитов был убит, а остальные убежали. На служебных конях вдвоём с Железным приняли решение оставить обслуживаемые участки и отступить в направлении Калинкович, Мозыря, а затем прибыли в Гомель. Во второй половине июля 1941 года в Гомеле нас зачислили бойцами в созданный первый белорусский полк НКВД (Народного Комиссариата Внутренних Дел). Затем были бои, отступления на восток, потери, снова бои. В сентябре 1941 года была уже Москва. Это было самое тяжёлое положение для столицы нашей родины. В этом же месяце Степана Веренича направляют в г. Болхов Орловской области для обучения на специальных диверсионных курсах. После оставления советскими войсками Орла курсантов отозвали в Москву и зачислили их в состав 2-го полка ОМСБОНа. (Первым командиром ОМСБОНа НКВД СССР был полковник М.Ф. Орлов. – И.П.). Степан Семёнович Веренич с ручным пулемётом Дегтярёва до самого окончания битвы под Москвой оборонял столицу.

А в Москве, на стадионе “Динамо”, уже 27 июня 1941 года начала создаваться именно эта бригада из бывших сотрудников НКВД, пограничников, студентов физкультурных и медицинских ВУЗов, знаменитых мастеров спорта, чемпионов разных видов

спорта, из интернационалистов более чем 15 государств. Бригада носила название **ОМСБОНа** (Отдельная мотострелковая бригада особого назначения). Будущих воинов обучали в подмосковных Мытищах стрельбе, минированию, работе на радиостанциях, обучали прыжкам с парашютом и многому тому, что могло пригодиться при выполнении особых заданий на оккупированных немцами советских территориях, т.е. в глубоком тылу. Бригада состояла более чем из 50-ти отрядов, носивших разные названия: “Олимп”, “Борцы”, “Богатыри”, “Неуловимые”, объединена в два полка. В ноябре-декабре месяце 1941 года наш дядя Степан принимал участие в обороне Москвы. После окончания подготовки **в апреле 1942 года** в составе десантно-разведывательной группы “**Неуловимые**” был заброшен с подмосковного аэродрома в тыл врага, на территорию Витебской области. Отряд был немногочислен – 29 воинов. Командиром был **будущий Герой Советского Союза, капитан-пограничник М.С. Прудников**. Воины группы занимались разведывательной деятельностью, добывали сведения о дислокации и передвижении гитлеровцев, громили гарнизоны оккупантов, разжигали пламя партизанской борьбы. В течение короткого времени группа достигла численности 3000 партизан и стала бригадой.

Опыт работы оперативником Степану Семёновичу Вереничу пригодился и во время выполнения новых заданий. На этот раз он был переброшен в родные места – на территорию Лунинецкого, Логишинского, Ганцевичского и Пинского районов, где народные мстители под командованием В.З. Коржа (кличка “Комаров”) фактически восстановили здесь советскую власть.

В начале 1943 года Степан Владимирович в составе 4-х воинов-омсбонцев был направлен в тыл. В группу вошли Иван Железный, Александр Молчанов и радистка Тося Волкова. Приземлились на парашютах в полесских болотах, вышли на связь с бригадой имени С.М. Кирова Пинского партизанского соединения. Вот так Степан Семёнович опять оказался в родных лесах Полесья, в тех местах, которые находились недалеко от д. Большие Чучевичи, в которой он был до войны

участковым уполномоченным. В это же время здесь действовали несколько партизанских отрядов Пинского соединения.

“Весной 1943 года Пинское партизанское соединение реорганизовали. Отряд имени С.М. Кирова был развёрнут в одноимённую бригаду. А 26 июля 1943 года из первой роты отряда был создан отряд “За Родину”. Командиром его был назначен М.Г. Каштанов, комиссаром – А.А. Свитцов, начальником штаба – Алексей Фёдорович Никитин (позднее капитан Иван Петрович Доронин, бывший казак), начальником разведки – Бронислав Гулевич, начальником особого отдела стал **Степан Семёнович Веренич**, который до войны был участковым в Чучевичах”.

(Стр. 359 книги “Память”, Лунинецкий район, Минск, издательство “Беларусь”, 1995 год).

Небольшой материал о таинственной диверсионной группе, которая неожиданно появилась на Пинско-Лунинецко-Ганцевичском Полесье (И.П.).

“В августе 1943 года в составе группы Степан Семёнович был переброшен на территорию Пинской области. Разведывательно-диверсионная группа “**Отважные**” действовала по июнь 1944 года в Лунинецком, Ганцевичском и Пинском районах, уничтожая врага и его технику. За этот период группой были подорваны 5 железнодорожных эшелонов с живой силой противника и техникой немцев, выведены со строя путеразрушитель на станции Лунинец, взорваны воинские укрепления на железнодорожной станции Дятловичи (Лунинецкого района), взорваны и разрушены около 5 км железнодорожного полотна, около 4 км телефонной и телеграфной связи. Из засад в боях группой уничтожены 30 немецких оккупантов”.

(Стр. 371 книги “Память”, Лунинецкий район, Минск, издательство “Беларусь”, 1995 год).

В ходе операции “**Багратион**” (июнь-июль месяц 1944 года) Степан Веренич принимал участие в освобождении Житкович, Микашевич, Лунинца и Пинска. Он и не предполагал, что

после освобождения родной Беларуси ему придётся служить в органах внутренних дел именно в этих местах.

“В 1954 году на должность начальника следственного изолятора в Барановичах потребовалось подобрать смелого, честного, неподкупного офицера. Выбор пал на Степана Веренича. Лучшие всяких характеристик в его пользу говорили медаль “Партизану Великой Отечественной войны”, орден Красной Звезды, орден Отечественной войны, именной пистолет, знак “Почётный чекист”. И кадровики не ошиблись. Вплоть до ухода на заслуженный отдых Степан Семёнович успешно справлялся с нелёгкой ношей руководителя такого сложного исправучреждения.

Не стало подполковника Степана Семёновича Веренича в 1987 году. Характерно, что и его сын Евгений тоже выбрал трудный путь служения Отечеству. После окончания Хабаровского военного артиллерийского училища офицер служил в Группе советских войск в Германии, Закавказском военном округе. Когда вышел в отставку, пригодилось высшее педагогическое образование, полученное в 1971 году в Армавире, – несколько лет преподавал в одном из колледжей Бобруйска, десять лет возглавлял местное отделение Белорусского союза офицеров. Полковник Евгений Степанович Веренич активно участвовал в патриотическом воспитании молодого подрастающего поколения.”

“**На страже**”, газета Республики Беларусь, очерк “Отважный род Вереничей” Михаил Васильев, февраль 2007 года.

P.S. С большим прискорбием приходится сообщить, что в 2014 году Евгений Степанович ушёл от нас в мир Вечный, Царство ему Небесное и вечная память... Такова наша жизнь на сей брэнной Земле, все мы когда-то приходим в этот мир, а приходит время – уходим... (И.П.)

От Степана Семёновича вернёмся к Владимиру Семёновичу. В начало года 1943...

“...К тому времени “стал под ружьё” и младший брат Степана – **Владимир**”. Отряду нужны были связные из

«Уважаемый Владимир Семенович!

На протяжении 7 лет наш совет ветеранов работал под непосредственным руководством Вашего сына Георгия. Мы переживали, когда он уезжал в Чечню, всегда желали ему успешного решения поставленных задач и благополучного возвращения домой. Доступность, порядочность, умение поддержать человека в трудную минуту, отзывчивость, творческое решение вопросов в экстремальных условиях принесли Георгию Владимировичу уважение и авторитет среди различных категорий военнослужащих.

Он очень дорожит и гордится семейными традициями. Примером для него всегда служили Вы, Владимир Семенович, и Ваша уважаемая Зинаида Илларионовна. Мы сердечно благодарим Вас за воспитание такого замечательного сына.

Мы знаем о Вашем юбилее, уважаемый Владимир Семенович, и сердечно поздравляем Вас с 80-летием со дня рождения. Вы защищали Отечество в партизанских рядах и всю свою сознательную жизнь трудились на благо Беларуси. Желаем Вам, дорогой юбиляр, крепкого здоровья, бодрости, энергии, долгих лет счастливой жизни!

Совет ветеранов Московского Оршанско-Хинганского Краснознаменного округа ВВ МВД России»

Ганаровай граматай райвыканкама ўзьягароджань ВЯРЭНІЧ Уладзімір Сямёнавіч – ветэран Вяшчай Ачышчальнай вайны ў сувязі з 80-годдзем з дня нараджэння.

в июле 1944 года отец служил в органах КГБ (1944-1952 гг.), в войсках МВД (1952-1976 гг.). Служил в Пинске, потом перевёлся участковым в г. Лунинец, где служил в УВД г. Лунинца до самого выхода на пенсию. Уволился в звании майора. Имел государственные награды, боевые ордена и медали: медаль “За отвагу”, “Партизану Отечественной войны” 2-й степени и ещё 20 других медалей СССР. После ухода на заслуженный отдых ещё несколько лет работал в охране. В 2008 году отец наш умер.

Мама, также будучи на пенсии, ещё работала в больнице, но уже работала не старшей медсестрой, а готовила медицинские инструменты для проведения операций – стерилизовала и кипятила их, поскольку тогда ещё разовых инструментов, как и шприцев, не было.

Мой старший брат **Георгий** пошёл в первый класс в 1956 году, хорошо учился. Школа находилась от нашего дома недалеко

местного населения, которые не вызывали бы особого подозрения у немцев. Вот таким образом наш отец, т.е. родной брат Степана – Владимир, стал партизаном отряда “За Родину”. Он выполнял поручения и задания от командования отряда, воевал в составе молодёжной группы, был связным партизанских отрядов бригады имени С.М. Кирова Пинского партизанского соединения под командованием легендарного партизанского генерал-майора Василия Захаровича Коржа. После освобождения в

ко. В средних и старших классах он, как и большинство его друзей и сверстников, увлекался спортивными играми: волейболом, баскетболом, футболом, лёгкой атлетикой.” (Более подробно о Георгие после окончания школы читайте в материале газеты “Зоркий часовой”. – И.П.).

Александр Владимирович, 1954 года рождения. После окончания школы №1 г. Лунинца работал в местном железнодорожном депо. В 1972 году был призван на военную службу в Вооружённые Силы СССР. Служил в ракетных войсках стратегического назначения, в Прикарпатском военном округе. Демобилизовавшись домой, уехал учиться в г. Таллин по специальности наладчик, так как в эти годы в Лунинце был построен новый завод “Полесьеэлектромаш” и требовались специалисты. С 1977 года и до выхода на заслуженный отпуск Александр Владимирович работал на заводе. С недавнего времени, будучи пенсионером, он продолжает работать, правда, в другом коллективе. Женится Александр Владимирович на Галине Васильевне, потомственной украинке, которая также приехала на Лунинецкий завод по распределению, после окончания Хмельницкого электротехнического техникума. В их семье выросли двое детей.

Эстафету дедушек, **Владимира и Степана Вереничей**, продолжает майор **Александр Александрович Веренич**, окончивший Брестский педагогический университет и Академию управления при Президенте Республики Беларусь. Служит в Лунинецком РОВД начальником штаба. Женат, в семье растёт сын Владимир, названный в честь прадеда. Жена Александра работает в торговле. В настоящее время находится в отпуске по уходу за ребёнком.

Наталья Александровна окончила СШ №1 г. Лунинца, поступила в Могилёвский технологический университет. После окончания живёт в городе Гродно. Работает на предприятии “Химволокно” – старшей смены.

Вот такие крепкие полесские “корни” на родине генерала Георгия Владимировича Веренича...

Записал Панасюк И.А. 14 января 2015 г. Лунинец

ДЗЕ Б Я НІ БЫЎ, Я МАРУ ВЯРНУЦЦА Ў БАСТЫНЬ...

У 52-гадовага Івана Васільевіча Дырмана высокая пасада – начальнік штаба, першы намеснік начальніка ўзбраення Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь. Знешнасць яго адпавядае нашаму ўяўленню пра асілкаў. Пры першым знаёмстве генерал прываблівае зусім не ваеннымі якасцямі: абаяльны, добразычлівы, з тонкім пачуццём гумару. Размова ў нас адбылася ў абстаноўцы, ці не набліжанай да баявой. Генерал толькі што вярнуўся з нарады ў міністра абароны. Яго адцягвалі шматлікія тэлефонныя званкі,

у кабінет раз-пораз заходзілі палкоўнікі з нейкімі важнымі паперамі, якія неабходна было тэрмінова падпісаць. А тут – журналістка з дзіўнымі пытаннямі пра малую радзіму, тым больш, калі ўлічыць, што генерал наогул імкнецца пазбягаць прэсы, – ён сказаў аб гэтым яшчэ пры дамоўленасці аб сустрэчы. Удзячна сапраўды вельмі занятаму чалавеку за гэта гадзіннае ахвяраванне абедзенным перапынкам дзеля ўспамінаў пра вясковы перыяд жыцця. Хаця, дакладна кажучы, ён працягваецца: у Бастыні жывуць бацькі генерала, якіх ён наведвае так часта, як можа.

– Іван Васільевіч, аднойчы ў “Л.Н.” прыйшоў ліст ад Вадзіма Шацілава з вёскі Флярва. 10-гадовы хлопчык распавядаў, што марыць стаць генералам, і пытаў, што для гэтага трэба рабіць. Што б Вы яму адказалі? Як Вы сталі генералам?

– Напэўна, любая справа пачынаецца з мары. Прыгадваючы сябе ў школьным узросце, дакладна памятаю, што ўвесь час

хацеў толькі служыць у арміі. Да яе не мелі адносін мае родныя: бацька працаваў у Люшчанскім лесапункце, маці – у мясцовым калгасе. Не было ваенных сярод сваякоў. Але я бачыў сябе толькі ў вайскавай форме і рыхтаваўся да службы так, як разумеў сам: перш за ўсё загартоўваўся фізічна.

– *Вы аддавалі перавагу нейкаму аднаму віду спорта ці займаліся агульнафізічнай падрыхтоўкай?*

– Рост спрыяў заняткам баскетболам. Разам з ровеснікамі мы першымі з Бастыні ў свой час абаранялі гонар Лунінецкага раёна ў абласных спаборніцтвах, якія праходзілі ў Пінску. Плённымі былі выступленні і бастынскіх валеібалістаў. А футбольная каманда калгаса наогул лічылася адной з мацнейшых. Памятаю, у матчы з Велутой не прапусціў ні аднаго мяча. Пасля гульні старэйшыя хлопцы мне, школьніку, у якасці прыза купілі пернікаў.

– *Характэрная прыкмета таго часу, калі і дарослыя ўсведамлялі ступень адказнасці за падлетка, і падлетак быў пазбаўлены цяперашняга скажонага ўяўлення, што неабходна быць нароўні з дарослымі ва ўжыванні спіртнога.*

– У час майго сталення адносіны старэйшых людзей да ўжывання гарэлкі былі вельмі сур’ёзнымі. Мой дзядзька, адзін з нямногіх у Бастыні, гуляў у шахматы. Пастаянным яго партнёрам быў я. Калі выігрываў, дзядзька купляў майму бацьку бутэльку гарэлкі, якую яны разам распівалі, а мне – кілаграм цукерак. Калі ён выходзіў пераможцам, мой бацька ставіў яму бутэльку, а я ішоў трэніравацца.

– *Сапраўды, вялікія палкаводцы прытрымліваліся ісціны: у здаровым целе здаровы дух, але ж Ваша пасада падказвае, што неабходна валодаць вельмі трывалымі ведамі: нават не спецыялістам вядомы высокі сучасны ўзровень баявой тэхнікі. Разумею: вучылішча, акадэмія, службовы вопыт. Але ж аснова ведаў закладвалася ў школе, ці не так?*

– Калі аглядаю свой жыццёвы шлях, у думках, аднолькава ўдзячны і бацькам, і настаўнікам. У бастынскай школе – гэта перш за ўсё выкладчыцы матэматыкі, майго любімага прадмета,

Марыі Каэтанаўне Монцік. Вясковая настаўніца давала вучням такія глыбокія веды, што нам пад сілу было спаборнічаць з выпускнікамі сталічных спецшкол. Потым яна пераехала ў іншы раён, а нядаўна я даведаўся, што яе ўжо няма на зямлі. Не паспеў асабіста падзякаваць...

У 1968 годзе паступіў у Кіеўскае вышэйшае танкава-тэхнічнае вучылішча. Накіраванне даваў тагачасны Лунінецкі райваенкам Анатоль Герасімавіч Мікалаенка. Пасля заканчэння быў назначаны намеснікам камандзіра роты па тэхнічнай частцы ў 94-ы танкавы полк, які размяшчаўся ў Мар’інай Горцы. Адслужыўшы два гады, паступіў на інжынерны факультэт бранятанкавай акадэміі. У 1973 годзе, праводзячы мяне ў Маскву, наш намеснік камандзіра батальёна Леў Аляксеевіч Арлоў сказаў: “Павінна нешта з цябе атрымацца, пэўна, намеснікам камандзіра палка будзеш”. Праз 20 год я прыехаў у Мар’іну Горку, будучы намеснікам камандуючага арміі. Сабраўся наведаць свайго вайсковага настаўніка, знайшоў яго кватэру і даведаўся, што месяц таму ён пайшоў з жыцця...

– Вы былі адным з самых маладых слухачоў акадэміі, потым адным з самых маладых намеснікаў камандзіра дывізіі і корпуса. Нягледзячы на такія бліскучыя перспектывы, калясілі па ўсім Савецкім Саюзе, часта мелі назначэнні ў самыя аддаленыя месцы службы.

– Пасля акадэміі 5 гадоў служыў на Далёкім Усходзе, быў намеснікам камандзіра палка на Хасане. Зноў пэўны час вучыўся на факультэце кіруючага інжынернага складу ў Маскве, пасля быў назначаны намеснікам камандзіра дывізіі ў Чугуеве на Украіне, на гэтай жа пасадзе служыў у Забайкаллі – начальнік бранятанкавай службы арміі ў Борзі. Гэта месца – адно з самых цяжкіх па ўмовах пражывання. Усе ваенныя, каму давялося там служыць, так скажуць. Холад жудасны... Я ўвесь дзень на службе – узначальваў узбраенне арміі. Потым быў намеснікам камандзіра корпуса. Са мной паўсюдна была мая сям’я: жонка і дзве мае дачушкі... Зімой праз дзве рукавічкі іх ручкі прамярзалі, скура трэскалася. Жонцы і дзецям дасталася больш, чым мне. Усё яны вытрымалі...

– Калі ласка, больш падрабязна пазнаёмце нас са сваёй сям’ёй.

– З жонкай Наталляй Міхайлаўнай мы аднакласнікі, разам закончылі Бастынскую СШ. Цяпер яна працуе памочнікам прэзідэнта канцэрна лёгкай прамысловасці. Старэйшая дачка Галіна, урач па прафесіі, парадавала нас двума ўнукамі, малодшая Таццяна – студэнтка 5-га курса эканамічнага ўніверсітэта.

– Вы служылі ва Узброеных Сілах СССР. Напэўна, пасля яго распаду былі магчымасці застацца ў Расіі, як, напрыклад, гэта зрабіў таксама бастынец Мікалай Паўлавіч Качановіч, які быў віцэ-адміралам, намеснікам камандуючага Балтыйскага Флоту, стаў цяпер кіраўніком Прадстаўніцтва Калініградскай вобласці Расійскай Федэрацыі ў Рэспубліцы Беларусь?

– Калі стала бачна, што Саюз набліжаецца да канца, прыклаў усе магчымасці, каб перавесціся службы ў Беларусь. У 1991 годзе яшчэ ўрадам СССР быў узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі. Прапановы застацца былі, і абяцалі вельмі прэстыжныя пасады. Але я напісаў столькі рапартаў аб пераводзе, свядома пайшоў на паніжэнне, толькі каб вярнуцца дамоў. Для мяне прынцыпова важна службы ў Беларусі.

– 23 лютага мінулага года стала для Вас двайным святам – было прысвоена званне генерал-маёра.

– На генеральскай пасадзе я працую ўжо 6 гадоў.

– Кажуць, дрэнны той салдат, які не марыць быць генералам. А пра што марыць генерал? Напэўна, калі Вас прымаў Прэзідэнт, ён пажадаў Вам стаць маршалам?

– У беларускай арміі няма маршалаў... Справа не ў званні. Цяпер хочацца зрабіць нейкія значныя крокі ў нашай галоўнай задачы: фарміраванні ваенна-тэхнічнай палітыкі па павышэнні ваенна-тэхнічнага патэнцыяла Узброенных Сіл. У нашай арміі служаць цудоўныя людзі. Трэба прыкласці ўсе намаганні, каб забяспечыць вайскоўцаў цудоўнай тэхнікай. Мы не маем права паўтарыць памылкі Югаславіі ці Ірака – нам неабходна быць ва ўсеўзбраенні, каб надзейна абараніць сваю краіну.

– Хочаш міру – рыхтуйся да вайны? Але ж і ўмоўныя праціўнікі прызнаюць, што беларуская армія – мацнейшая ў

Еўропе. Ці не трэба баяцца іншага: нарошчваючы матэрыяльны патэнцыял, можам забыцца пра духоўнае выхаванне. І тады ў арміі будуць служыць не патрыёты Айчыны, а “тэрмінатары”. Каб пазбегнуць гэтага, расійская армія нават плануе аднавіць інстытут ваенных свяшчэннікаў. А што ў Беларусі?

– Вам павінна быць вядома, што ў рэйтыngu даверу грамадства армія стаіць на трэцім месцы – за Прэзідэнтам і царквой. У нас вопытны міністр абароны, які шмат зрабіў для таго, каб пры колькасным скарачэнні арміі мы дасягнулі новай якаснай асновы. Нядаўнія вучэнні “Чыстае неба” пацвердзілі высокую дэездольнасць нашых Узброеных сіл. Шматлікія замежныя ваенныя аташэ былі ўражаны, нават апладзіравалі ўзорам тэхнікі, якія ці створаны, ці мадэрнізаваны на прадпрыемствах ваенна-прамысловага комплексу рэспублікі. Навука, у тым ліку і ваенная, не стаіць на месцы – значыць, з’яўляюцца і новыя ўзоры тэхнікі, якімі трэба авалодваць. Стрэльбы, пуск ракет, тэхніка процівапаветранай абароны сапраўды выглядалі вельмі сур’ёзна. Мы даказалі, што здольны ствараць высокатэхналагічнае ўзбраенне і дасканалы кіраваць ім на справе. Афіцэры паказалі сваё баявое майстэрства – гэта бачылі ўсе.

Па розных прычынах расійская армія *хварэе на праблемы*, якія беларускай удалося пазбегнуць. Справа не ў аднаўленні ваенных цэркваў ці ўвядзенні ў штат вайсковай адзінкі пасады свяшчэнніка. На сустрэчы з Мітрапалітам Мінскім і Слуцкім Філарэтам пры абмеркаванні прыкладна гэтых тэм я сказаў, што для чалавека самае важнае – самому кантраляваць свае паводзіны, даваць дакладную самаацэнку сваёй жыццёвай дзейнасці. Сумленне – самы строгі Бог у душы.

– *За правядзенне вучэнняў “Чыстае неба” Міністэрства абароны Расійскай Федэрацыі ўзнагародзіла Вас медалём “За ўмацаванне баявой садружнасці”. Ці ёсць ва Узброеных Сілах Беларусі прыклады такога ж плённага супрацоўніцтва з вайскоўцамі Захаду?*

– Мы прадэманстравалі свае дасягненні. І наш Прэзідэнт адкрыта сказаў, што войскі НАТА могуць прымаць удзел у

сумесных вучэннях, калі дасягнуць нашага ўзроўню... Некалькі разоў быў у службовых камандзіроўках за мяжой. Тыя ж амерыканцы адносяцца да нас не з пагардай, а з павагай, калі адчуваюць, што ты размаўляеш з імі на роўных, калі можаш дакладна растлумачыць прынцып дзеяння той ці іншай зброі, калі сам дэманструеш не дылетанцкую, а прафесійную цікавасць да ўзораў іх тэхнікі. Праяўляецца гэта і ў агульначалавечых адносінах. Памятаю, мой калега ў ЗША прывёз на ранча паказаць коней. Для многіх гэта было нечым экзатычным, а для мяне – зусім звычайным, я ж сялянскі хлопец. Заўважыў, што іх адносіны да мяне з чыста службовых сталі больш цёплымі. Але ніякае замежжа на мяне не робіць такога моцнага ўражання, як родная вёска. **Дзе б ні быў, я мару вярнуцца ў Бастынь.**

– Вы штогод наведваеце дом, і Вам не трэба расказваць, што Бастынь мяняецца, на жаль, не ў лепшы бок, падкрэслівае відавочныя “дасягненні” ліквідацыя асноўнай вытворчай адзінкі ў вёсцы – калгаса, з якім былі звязаны ўсе становачыя пераўтварэнні пяці дзясяткаў гадоў мінулага стагоддзя. Гэта жыццё ці не трох пакаленняў людзей, праца для большай часткі вяскоўцаў. Цяперашняя брыгада, якая засталася ў Бастыні, не можа задаволіць эканамічныя патрэбы, а значыць, садзейнічаць сацыяльна-культурнаму развіццю вёскі. Павялічваюцца праблемы, першая з якіх – рост п’янства і злачыннасці.

– Паверце, гэта вельмі балючая для мяне тэма. Бастынь – родная вёска з найпрыгажэйшымі ў свеце краявідамі: сінія азёры, зялёныя лясы. Крыўдна, што старажытнае паселішча з разумнымі і працавітымі людзьмі цяпер лічыцца нечым другасортным. Калі даведаўся, што тут скасавалі калгас і маіх аднавяскоўцаў далучылі да Дзятлавіч, некалькі дзён не мог ні спаць, ні есці... Хіба хтосьці можа сказаць, што бастынцы – непрацавітыя людзі? У іх жа засеяны палеткі, дагледжаны агароды, забяспечана кормам на зіму жывёла. Бастынцы асушылі балоты ў Грычыне – меліярацыя была выканана за кошт былога калгаса “Шлях Леніна”. Мне пра гэта расказваў цесць, які ў свой час быў старшынёй гаспадаркі ў Бастыні. Мелі

дадатковыя плошчы, маглі вырошчваць на іх добры ўраджай. А цяпер гэтыя адваяваныя бастынцамі ў багны землі аддалі кааператыву ў Чучавічах...

– *Радзіму, як і маці, не выбіраюць. Якая б ні была вёска – бедная ці багатая, прыгожая ці не – яна родная. Вось і Вы летам таксама прыехалі ў водпуск на малую радзіму.*

– Трэба ж было дапамагчы бацькам сена накасіць. Нягледзячы на сталы ўзрост, прысядзібная гаспадарка ў іх немалая. Усё жыццё яны ў працах праведных, дай Бог ім здароўя і надалей, грэх не дапамагчы. Зразумела, адным старым цяжкавата. Лёс іх не песціў. Мой бацька, Васіль Лук’янавіч, у час Вялікай Айчыннай вайны страціў трох братоў: аднаго акупанты расстралялі ў Бастыні, два загінулі на фронце. Маме, Веры Васільеўне, таксама хапіла смутку за дзяцей. Маладым загінуў мой брат Міхаіл, пахаваны на бастынскіх могілках. Я толькі апошнія дзесяцігоддзе паблізу ад дома знаходжуся. Сястра Надзея жыве ў Мінску.

– *Служба і праца – асноўная частка Вашага жыцця. А як Вы праводзіце вольны час? У Вас ёсць любімыя аўтары, любімыя кнігі? Наогул, хапае часу на чытанне ці аддаеце перавагу іншым формам адпачынку?*

– Было б жаданне, а час можна размеркаваць так, каб знаходзіць асалоду ва ўсіх любімых занятках. Заўсёды з задавальненнем перачытваю творы Валянціна Пікуля, Юліяна Сямёнава. Адна з самых прыемных падзей таго часу – прагляд тэлеверсіі рамана “Баязэт”... Люблю паляванне, падарожжы, адпачынак не арганізаваны, а стыхійны: на Прыпяці, на Цне. Ці ёсць месцы, прыгажэйшыя за наваколлі гэтых рэчак?!

– *Як у песні: наш “востраў дзяцінства” жыве ў душы і нагадвае аб сабе то радасцю, то смуткам. Мне верыцца, што Бастынь перажыве смутны час і зноў стане заможнай і ўпэўненай, адпавядаючай – не самачыннасцю, а самастойнасцю – сваёй назве. Вось і ўзвядзенне царквы ў не самай багатай, скажам так, вёсцы раёна пераконвае ў аднаўленні яе былой велічы. Усе дарогі вядуць да храма, але ад храма і пачынаюцца ўсе шляхі.*

– Для мяне будаўніцтва царквы – гэта сведчанне хутчэй патрыятызму, калектывізму, узаемавыручкі маіх аднавяскоўцаў, іх жадання ўпрыгожыць Бастынь і, не ў самым лепшым эканамічным становішчы, жыць з Богам у душы. Шчыра жадаю, каб лёс па вартасці аддзячыў гэтым працавітым і добрасумленным людзям. Вёска заслугоўвае працвітаньня, яе жыхары – душэўнага спакою.

Гутарыла Т. Канапацкая.
“Лунінецкія навіны” 21.11.2003 года.

ЗОРКА ГЕРОЯ

*“Я славлю смерць во имя нашей жизни,
О мёртвых мы поговорим потом”.*

М. Дудин, баллада “Соловьи”

Ён загінуў, калі залпы Вялікай Айчыннай адышлі ўжо гісторыю. Яго пахавалі ў Лунінцы баявыя сябры, якія прайшлі з салдатам скрозь польмыя франтоў і тысячы смерцяў. На магільнай пліце, на шурпатым маўклівым камені, крыху ніжэй пяціканцовай зоркі высечаны скупыя словы: “Ён удзельнік штурму Берліна, адважны разведчык, храбры баец. Урадам прысвоена званне Героя Савецкага Саюза”.

“У нашай сям’і было дзевяць дзяцей. Працаваць пачаў Пеця, калі яму не споўнілася і 15 гадоў – ён быў адным са старэй-

шых сярод дзяцей. Як толькі атрымае, бывала, заробленыя грошы, адразу прыносіць іх мне. “Маці, – кажа, – купі прадуктаў”. Рабочых рук нямнога. Сын старэйшы, Васіль, у першыя дні вайны загінуў...”

(З пісьма маці Героя Савецкага Саюза Пятра Мікалаевіча Багданава да аўтара гэтага нарысу).

Шаснаццацігадовы сялянскі хлопец з вёскі Дзіванісы Палкінскага раёна Пскоўскай вобласці вырашыў ехаць у Яраслаўль у рамесніцкае вучылішча. Гэта здарылася за тры дні да пачатку вайны, а 22 чэрвеня 1941 года ён быў ужо ў мясцовым ваенкамаце.

Тады, 18 чэрвеня, маці не ведала, што развітваецца з сынам назаўсёды. Не адчувала, магчыма, з ім вечнай разлукі, спадзеючыся на мірнае сонца.

“На фронт яго не бралі: малады занадта. Але ён свайго дабіўся. Аб гэтым нам наведаміць не мог адразу: да Пскова рвалася фашысцкая зграя. Пра ўсё Пётр напісаў, калі адшукаў нас, эвакуіраваных у Наўгародскую вобласць”...

(З успамінаў Кацярыны Фёдараўны).

Сямнаццацігадовы хлапчук стаў салдатам, абаронцам сваёй Радзімы. Франтавыя цяжкасці не засмуцілі яго. Выхаванне ў сям’і працай, дарослае дзяцінства казаліся і тут. У атаку радавы Багданаў ішоў смела, рашуча. Моцны ад прыроды, загартаваны, ён дастаўляў фашысцкіх “языкоў” у размяшчэнне свайго падраздзялення.

“З 21 студзеня 1942 года Пётр Багданаў ваяваў на смаленскім напрамку. З 20 чэрвеня 1944 года змагаўся ў складзе войск Першага і 3-га Беларускіх франтоў. 20 красавіка 1945 года – 1-ы Украінскі фронт. Паранены цяжка 16 жніўня 1942 года, лёгка – 8 чэрвеня 1944 года”.

(Дадзеныя з архіву Міністэрства абароны СССР).

Маці, знаходзячыся ў акупацыі, не ведала, што з яе сынам, ці жывы ён. Калгасніца, якая пазнала ўсе цяжкасці і няўзгоды жыцця, якая выхавала дзевяцірых дзяцей, верыла толькі ў тую

адзіную, далёкую мацярынскую зорку, якая можа зберагчы яе сына ад смерці, у тую зорку Перамогі, якой праз некалькі гадоў суджана было запаліцца пяціканцовым факелам Героя на гімнасцёрцы яе Пятра.

А ён, радавы Багданаў, разам з баявымі таварышамі ішоў да Перамогі.

“У 1944 годзе ўзнагароджаны медалём “За адвагу” і ордэнам Айчыннай вайны II ступені. У 1945 годзе – ордэнам Славы III ступені.

(Звесткі з архіва Міністэрства абароны СССР).

У канцы сакавіка пераможнага года старшы сяржант Багданаў, памочнік камандзіра ўзвода стралковага палка, атрымаў кароткую вестку з дому. Першую – за ўсё ліхалецце вайны. Кацярына Фёдараўна паведаміла сыну пра гібель яго старэйшага брата. У пісьме маці Пётр Багданаў, тады ўжо член ВКП(б), пакляўся адпомсціць за Васіля.

Цяжкія баі разгарэліся на подступах да Берліна.

“23 красавіка 1945 года перад батальёнам была пастаўлена задача: захапіць адзіны мост праз канал Цельтаў, фарсіраваць яго і стварыць плацдарм на левым беразе... Мост як на далоні, прастрэльваецца ворагам з усіх бакоў. Неаднаразовыя спробы савецкіх воінаў авалодаць ім і перабрацца на другі бераг канала заканчваліся няўдачай. Фарсіраваць канал таксама ніяк не ўдзвалася: надта вялікімі былі страты.

Камандаванне палка ўсе надзеі ўскладала на ўзвод Багданава і яго асабіста (у адной са схватак з фашыстамі загінуў камандзір узвода. Замяніў афіцэра старшы сяржант)”.
(З успамінаў камандзіра палка падпалкоўніка Вечтомава).

“Багданаў, камандуючы стралковым узводам, з групай байцоў першым дасягнуў маста, і, нягледзячы на шквальны агонь ворага, рыўком праскочыў на гарэўшаму масту на другі бераг”.

(Матэрыялы з архіва Міністэрства абароны СССР).

Цяпер трэба было ўтрымацца на гэтым левым, пакуль што варожым беразе да падыходу астатніх. Утрымацца з асабовым

саставам узвода. Аднак за спіной гарэў мост, гарэла надзея ўсяго палка, гатовая вось-вось рухнуць ва ўздыбленыя воды Цельтава канала. І старшы сяржант Багданаў прымае рашэнне: большую частку салдат ён пакідае для прыкрыцця, а сам, са жменькай смельчакоў, кідаецца тушыць пажар на масту. Фашысты не чакалі такога павароту падзей. Спачатку яны разгубіліся. Пасля пайшлі ў атаку, імкнучыся зламіць групу прыкрыцця і знішчыць смельчакоў, якія вялі барацьбу з агнём. Дзве гадзіны ішоў няроўны бой.

“На самых адказных участках Багданаў сваім гераічным прыкладам і ўмельымі дзеяннямі натхняў байцоў на гераічныя подзвігі. Толькі ў гэтым баі Багданаў знішчыў больш за 60 салдат і траіх афіцэраў праціўніка. Вораг, не дабіўшыся поспехаў, вымушаны быў спыніць контратакі. Гэта дало магчымасць пераправіцца нашым падраздзяленням праз канал, перайсці ў наступленне і заняць два кварталы Берліна. На полі бою засталася звыш 200 трупаў нямецкіх салдат і афіцэраў, захоплены вялікія трафеі.

На баявым рахунку таварыша Багданава да 180 забітых і 93 палонных фашысцкіх салдат і афіцэраў.

Дастойны прысваення звання Героя Савецкага Саюза. З узнагароднага ліста на старшага сяржанта Пятра Багданава”.

(Архіў Міністэрства абароны СССР).

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 27 чэрвеня 1945 года Пятру Мікалаевічу Багданаву прысвоена званне Героя Савецкага Саюза з уручэннем ордэна Леніна і медаля “Залатая Зорка”.

Вестка гэтая застала старшага сяржанта на лунінецкай зямлі.

Тут мы і сустрэліся, ля магілы сына Кацярыны Фёдараўны – маці Героя. Палескі, некалі незнаёмы горад, стаў родным для жанчыны з далёкай вёскі Дзіванісы Палкінскага раёна. Сталі роднымі яго людзі, якія захоўваюць памяць пра Пятра Багданава. Сталі роднымі піянеры аднаго з класаў СШ № 2 і іх класны кіраўнік – настаўніца гісторыі Любоў Іосіфаўна Сіманавы, якая выхоўвала дзяцей на гістарычным мінулым нашага народа.

З года ў год, з мая ў май прыязджае Кацярына Фёдараўна ў Лунінец да сына, да свайго Пятра, які пайшоў на вайну сямнаццацігадовым хлапчуком і вярнуўся з яе Героем Савецкага Саюза. Зорка Героя – гэта і Зорка маці, простаі сялянкі.

Сестра героя Марія Николаевна Шилович, жительница Минска, вспоминает:

“Все мы очень радовались за брата, надеялись на скорое возвращение. Трагический случай в августе 1945 года оборвал его жизнь. Мы с мамой каждый год приезжаем поклониться могиле Петра ...похоронили его на кладбище города Лунинца Брестской области БССР”.

М. Калінковіч, студэнт факультэта журналістыкі БДУ імя У.І. Леніна. “Ленінскі шлях”. 19 кастрычніка 1975 года.

Биография Героя Советского Союза Давыдова Николая Сергеевича. Похоронен в городе Лунинце Брестской области, Республика Беларусь.

Родился 2 ноября 1921 в деревне Большое Андосово (ныне Пильнинского района Нижегородской области) в семье крестьянина. Русский. Член КПСС с 1944. Окончил 7 классов и школу ФЗУ. С 1940 г. – в Красной Армии. В 1942 году окончил Ворошиловградскую военную авиационную школу пилотов.

В действующей армии с марта 1943 г. Заместитель командира эскадрильи 75-го гвардейского штурмового авиационного полка (1-я гвардейская штурмовая авиационная дивизия, 1-я воздушная армия, 3-й Белорусский фронт) гвардии старший лейтенант Давыдов к марту 1945 года совершил 187 боевых вылетов на штурмовку оборонительных укреплений, аэродромов, скоплений войск и техники противника. Звание Героя Советского Союза присвоено 19 апреля 1945 года.

В 1948 году окончил Высшие авиационные курсы слепой и ночной подготовки лётчиков.

16 августа 1949 г. майор Давыдов погиб в авиационной катастрофе под городом Лунинце Брестской области, Белоруссия, в 150 метрах от последних домов улицы Лесная. Похоронен на городском кладбище.

ПАМ'ЯТЬ:

В селе Большое Андосово его именем названа школа, на здании школы установлена мемориальная доска.

В Лунинце именем героя названа улица в микрорайоне СХТ.

На въезде в город Лунинец с северо-западной стороны Н.С. Давыдову установлен памятник – самолёт МиГ-17 на бетонном пьедестале.

НАГРАДЫ:

Герой Советского Союза (19 апреля 1945)

Орден Ленина

Три ордена Красного Знамени

Орден Богдана Хмельницкого 3 степени

Орден Александра Невского

Орден Отечественной войны 1 степени

Орден Красной Звезды

МЕДАЛИ

16 жніўня 1949 года загінуў Герой Савецкага Саюза Мікалай Давыдаў, адвёўшы бяду ад Лунінца.

Увазе чытачоў прапануецца нарыс Мікалая Калінковіча, рукапіс якога здадзены аўтарам у выдавецтва ў 1979 годзе.

СОКОЛ НЕ МОЖЕТ БЕЗ НЕБА

Вот и плывёт по белу свету облако. Облако-шапка. Облако-ковёр. Облако-прозрачность. Плывёт мирным днём, июльским днём 1949 года. Он любил эти облака – Николай Давыдов. Лётчик-штурмовик. Герой Советского Союза. Он любил их с детства, всматриваясь очаровательными глазами в тот свет, который, как ни старайся, сразу и не охватишь. Он любил, когда плыли облака – белые, как вата, и чистые, как снег. Ему хотелось вот так просто подняться вверх и парить – долго, всегда – в необъятном пространстве.

Мальчишку манило небо. И небо стало второй его жизнью.

Я долго ожидал этого письма. Очень долго. Не терял надежды. И, наконец, ответ пришёл – от матери Александры Иосифовны Давыдовой. Из деревни Большое Андосово Пильненского района Горьковской области. Пожилая женщина сообщала в Луинец:

“Вы просили, чтобы я написала Вам о своём сыне. И вот я пишу.

Родился Николай Сергеевич в 1921 году, числа не помню. Рос у нас мальчиком умным. Дорос у нас до школы, учился очень хорошо. Учительница у него была Александра

Григорьевна Петрова. Она очень любила его за то, что он был очень справедливым”.

На мгновение я задумался над последними строками матери героя. Память воскресила эпизод, рассказанный старожилками города Луинца...

В районе реки Припять шли войсковые учения. Послевоенные. Участвовала в них и эскадрилья, в которой служил Н.С. Давыдов. Неожиданно во время учений над Луинцем вспыхнула его машина. Над самым городом, внизу – люди...

Он мог бы выжить. Приказ экипажу короткий: *“С парашютами – вниз”*... а сам, в пылающем самолёте, направил машину к лесу, к болоту. И он упал в топь-трясину, вместе с самолётом. Сильный взрыв был первым салютом последнему подвигу лётчика. Так погиб Герой Советского Союза Николай Сергеевич Давыдов. Погиб потому, что он был очень справедливым.

“Жили мы в бедноте. Коровы у нас не было. Рос он слабым, когда учился в школе. И часто у него кружилась голова. И учительница просила ребят приводить его домой.

Она меня встретила и говорит: “Александра Иосифовна, поддержите Колю”. А я ей говорю: “А чем? Нечем”. Потому что жили бедно, семья была у нас восемь человек. Учился он, помню, в четвёртом классе. Пришёл домой и говорит: “Вот ничего, мама, мне не надо. Только бы был белый хлеб да чай сладкий”. А я ему говорю: “Давай учись, вот выучишься и будешь есть белый хлеб с чаем”. Тогда же пришёл он из леса, берёзку принёс посадить у себя в огороде. И стал яму копать. А мне говорит: “Мама, дай мне воды”.

Берёза, что он посадил, растёт и сейчас в огороде. Я всегда вспоминаю его по берёзе...

Шумит листвою берёза, что посажена Николаем, глядит мать его, восьмидесятилетняя женщина, на белоствольное дерево и сына вспоминает. Вспоминает, каким он был.

Как и эта берёзка, он красивым был. Как и это дерево, чистым рос, как и оно, ввысь стремился.

Сегодня, 19 июля 1943 года, он получил задание разгромить аэродром врага. Давыдов вылетел на задание. Под крылом виднелся лес. И ситцем берёзовые рощи красовались. Николай вспомнил о своей берёзке. Заходя на объект, он рассчитывал сбрасывание бомб таким образом, чтобы не повредить берёзы в этом краю. Только в последний момент заметил, как на него надели два вражеских истребителя.

“19.07.1943 года при выполнении боевого задания тов. Давыдов над целью был атакован двумя “Ме-109”. В завязавшемся воздушном бою был ранен в руку, а самолёт сильно повреждён. Несмотря на это, он отражал яростные атаки вражеских истребителей. Превозмогая боль руки, на сильно повреждённом самолёте тов. Давыдов, перетянув линию фронта, произвёл посадку на своей территории”.

(Архив МО СССР. Ф.2. оп.793756.д.13.л.39).

Письмо матери и материалы архива. Сравниваешь эти документы, читаешь их – и образ солдата Великой Отечественной войны представляется всё зримее и зримее.

“Хотя она и мешает, берёзка, росту фруктовых деревьев, но сечь её я не могу. Вот, когда умру, тогда пусть уже и рубят. Она у меня заменяет его”.

В этих словах – боль и жизнь, надежда и горечь. В этих словах – всё материнское сердце. Простое сердце крестьянки. Исповедь сердца, чистота сердца.

Братья у меня живут в Ворошиловграде. Когда закончил семь классов, они забрали его к себе. Устроили на завод токарем. Учился он на токаря, и я поехала навестить его на октябрьские праздники. А он мне говорит: “Мама, я хочу учиться на лётчика”. Я ему не разрешила. Он спросил, почему. И я ответила: “Потому что они долго не живут, разбиваются”.

Я ему не советую, а он хочет. И сказал мне с обидой: “Ну хорошо, разобьюсь, так тебе за это много денег дадут”. А я на эти слова тоже обиделась. Он увидел это и говорит: “Ну ладно, я не пойду на лётчика, а пойду учиться в техникум”.

Приехала домой, он присылает письмо: “Мама, папа, не волнуйтесь, я на лётчика не пошёл учиться. Мы на этом и успокоились. Потом я поехала на 1 мая. И вот тогда он мне признался: “Мама, хотя я вам и не написал, но учусь на лётчика. Я уже с инструктором летал семь раз”.

Приехала домой я, а он пишет: “Мама и папа, теперь я летаю уже самостоятельно. Прыгал с парашютом. Обошлось всё хорошо. Когда окончил, возле меня стоит доктор. Осмотрел. Всё нормально, что я не растерялся. До этого много раз пробовал – не решался. И вот решился”.

Но трудности у него были большие: учился он и работал”.

Трудности. Он привык к ним, Николай Давыдов. Он преодолевал их и на фронте. В сутки приходилось ему осуществлять по четырнадцать заходов на цель. Случалось ему совершать по три боевых вылета в день. И на всё это шёл сознательно, не боясь трудностей.

“21.10.1943 года тов. Давыдов в составе шестёрки Ил-2 произвёл 2 боевых вылета на штурмовку и бомбометание артиллерийских позиций и укреплений противника в районе

Тащенак и Мук. Несмотря на тяжёлые метеоусловия и сильное противодействие противника, тов. Давыдов, находясь в составе группы, находился над целью 20 минут, смело атакуя укрепления, артиллерийские позиции и расстреливая живую силу из пушек и пулемётов. Произвёл 14 заходов на цель, снижаясь до высоты 150 метров...

7.4.1944 года во время штурмовки и бомбометания вражеского аэродрома Весёлое тов. Давыдов поджёг один вражеский самолёт на земле. Над целью был атакован вражеским истребителем и в течение 2 минут умело вёл бой.

9.4.1944 года за день произвёл 3 успешных боевых вылета на штурмовку и бомбометание танков, самоходных орудий и живой силы противника в районе Самай-Карнки. На первом боевом вылете точным попаданием бомб он уничтожил один танк..."

(Архив МО СССР. Ф.2. оп.793756.д.13.л.39).

Вылеты, вылеты, вылеты... Сколько их сделал лётчик Давыдов, заместитель командира эскадрильи, штурман 75-го гвардейского штурмового авиационного Сталинградского Краснознамённого полка?.. Архивные строки отвечают: *"Сто восемьдесят семь..."*. И ещё они гласят о наградах доблестного лётчика, члена Коммунистической партии с сентября 1944 года, ордена: *Красной Звезды – 7.8.43 г., Красного Знамени – 3.12.43 г., Отечественной войны I степени – 3.5.44 г., Красного Знамени – 19.5.44 г. и Александра Невского – 18.9.44 г.*

Он не рассказывал матери о своих боевых вылетах. Он вообще не любил рассказывать. Александра Иосифовна лишь догадывалась, как трудно её сыну, какой ценой даётся Победа. Мать вспоминает:

"Когда он получил звание Героя Советского Союза, нам долго не сообщал. Приехала из ваших мест одна знакомая женщина и говорит нам, что Николай – герой. А мы ей не верим. Потом он нам пишет письмо. И денег сто рублей высылает. При этом говорит: "Мама и папа, соберите всех родственников и

знакомых и выпейте за это событие”. Ещё сообщил, что послал письмо на райком, чтобы привезли нам леса на дом.

Пришла потом комиссия. Всё осмотрела и выписала нам леса. Тем временем и война закончилась. Домой едет сын. Дома же он не был 9 лет. И приехал к нам со своей золотой грудью. К нам много-много народу тогда пришло. На сына посмотреть. И стесняются подойти к нему люди. А он сам к каждому подходит. И руку землякам подаёт...”

Он воевал за своих земляков, за родину, за деревню родную. На войне он не боялся смерти. Медаль героя на его груди. Он понимал, что награда – всех этих людей, которые собрались в доме его родителей.

После тёплой встречи с земляками и длительных бесед он выходил во двор, к своей берёзке, к своему любимому дереву. Смотрел в её глаза-листья, друзей погибших вспоминал, как шли к Победе, как умирали, как возвращались в родные селенья”.

Мать назовёт имена, имена, имена... Погибших без вести, инвалидов... Её сын также находился рядом со смертью. И рисковал, как все. И дрался с врагом, как все. Как все отважные и смелые. Как все сильные и бесстрашные.

“Гвардии старший лейтенант Давыдов на фронтах Отечественной войны участвует с марта 1943 года. За этот период он произвёл 187 успешных боевых вылетов на самолёте Ил-2 на штурмовку и бомбардирование техники и живой силы противника. В результате его метких бомбардировочно-штурмовых ударов он лично уничтожил и повредил: танков – 8, автомашин с войсками и грузом – 21, паровоз – 1, вагонов до 17, арт. батарей – 6, вызвал 14 очагов пожара, потопил 1 баржу...”

В воздушных боях с противниками – бесстрашный, мужественный воздушный воин. На боевые задания летает с большим желанием, выполняет их на “хорошо” и “отлично”. Летает в качестве ведущего группы и в сложных метеоусловиях – ведущим пары.

За период боевых действий проявил себя смелым, бесстрашным бойцом. При выполнении боевых действий ведёт себя хлад-

нокровно и настойчиво уничтожает заданную цель. Несмотря на яростные атаки вражеских истребителей и интенсивный огонь зенитной артиллерии, задания выполнял и выполняет отлично, делая по 4-6 заходов на цель. В воздухе ориентируется отлично, хорошо разбирается в тактических приёмах противника и на своём опыте воспитывает подчинённых. Молодых лётчиков. В воздушных боях и в сложной воздушной обстановке не теряется, дисциплинирован как в воздухе, так и на земле. Пользуется хорошим деловым авторитетом среди личного состава полка...”

(Архив МО СССР).

Скупые официальные строки. Из наградного листа. В который уже раз перепечатаваю их. В который раз уже перепечатаваю письма матери Героя Советского Союза:

“Жил он у нас 40 дней. Отцу помогал на лошадях возить лес. Много было вечеров. Приглашали его в школу. Лес перевезли и пригласили с отцом столяров – дом строить. Отпуск закончился – поехал в Лунинец. Сказал: “Приеду в следующий отпуск делать новоселье”. Потом женился. Жёну взял из Ленинграда. Поехали к её родителям. А потом пишет, что приедет в отпуск в первых числах августа, и что у них родилась дочь.

Ожидаем гостей, запасаемся. А вместо этого нам приходит телеграмма: “Приезжайте хоронить...”

Мы приехали – и его уже не застали. Вот такая у нас с ним была встреча.

Когда мы приехали его хоронить, нашей внучке было 1 год и 9 месяцев. Потом её мать вышла в Лунинце замуж. И они переехали в Казань. Она писала восемь лет. А потом у меня адреса казанского не оказалось. Ездили к нему на могилу. Узнали адрес. Написали письмо. Но мать не ответила. Ну, понятно, это не внучка виновата. Она была совсем ещё маленькая. И я поехала в Казань и её нашла. И теперь эта внучка стала заместо моего сыночка, и каждый год она ездит ко мне в отпуск. Ну вот, кажется, я всё вам описала, что помню. Присылайте мне вместо него. Спасибо, что помните его и храните о нём память”.

Слова матери. Нельзя их читать без волнения. Слова матери. Нельзя им не верить. Слова матери... Они – как колокола памяти сердца человеческого. Видятся и последние абзацы из архивного наградного листа лётчика-штурмовика Н.С. Давыдова:

“5.2.1945 года, уничтожая артиллерию и живую силу противника в районе Кройцбург-Шнакаппен, за день произвёл 3 успешных боевых вылета. На первом боевом вылете шесть Ил-2 под его командованием атаковали вражеские войска в балке, что южнее Кройцбурга, в результате вызвал два очага пожара и истребил до 15 человек живой силы противника.

20.2.1945 года за день произвёл два успешных боевых вылета на штурмовку и бомбометание техники и живой силы противника в районе Кукен. Несмотря на интенсивный огонь ЗА (Зенитной Артиллерии) со стороны противника, его шестёрка произвела четыре захода на цель, в результате чего лично тов. Давыдов уничтожил одно самоходное орудие, подавив две точки ЗА...”

(Архив МО СССР).

Указом Президиума Верховного Совета СССР от 19 апреля 1945 года лётчику-штурмовику Н.С. Давыдову присвоено звание Героя Советского Союза с вручением ордена Ленина и медали “Золотая Звезда”.

...Теперь у Александры Иосифовны два любимых существа – берёзка и внучка. Всё – от сына. От её любимого сына, сокола, рождённого для неба.

Он и сегодня в строю. Он и сегодня в сердцах лунинчан, которые свято чтят память об отважных людях.

По торжественным дням почётные караулы замирают у обелиска Герою Советского Союза Николаю Сергеевичу Давыдову, замирают на лунинецком кладбище. Слава его бессмертная. Слава Героя, который сделал всё возможное, чтобы *“...город подумал, ученья идут...”*.

Ад рэдакцыі. Ніколі не згасне памяць аб Мікалаю Давыдаве. Гэта пісьменніцкае перабольшванне. Многія лунінчане тэлефанавалі ў “ЛН”, нагадваючы пра трагічную і гераічную

гібель лётчыка 50 год таму. Памяталі пра гэтую падзею і гарадскія ўлады – напярэдадні добраўпарадкаваны помнікі на магілах Герояў Савецкага Саюза, у тым ліку і М.С. Давыдава, на старых лунінецкіх могілках.

Жыхар Лунінца Л.І. Жыгала паказаў нашаму малодшаму фотакарэспандэнту месца, дзе разбіўся самалёт Мікалая Давыдава. Ён і іншыя чытачы заўважылі памылку ў брашуры “Лунінец”, дзе пад фотаздымкам самалёта напісана: “Манумент на месцы гібелі Героя Савецкага Саюза М.С. Давыдава”. На самай справе лётчык загінуў у іншым месцы. Але на помніку-самалёце надпіс: “Герою Савецкага Саюза ст. лейтэнанту Давыдаву М.С., які загінуў пры выкананні службовых абавязкаў у 1949 годзе”. Існуе яшчэ адно несутыкненне: на магіле і ў “Зводзе помнікаў гісторыі і культуры Беларусі (Брэсцкая вобласць)” указана воінскае званне “гвардыі капітан”. “ЛН” зрабіла адпаведны запыт у Архіў Міністэрства абароны Расіі, спадзяёмся, атрымаем дакладны адказ. Што ж датычыць заўваг, што М.С. Давыдаў лятаў на штурмавіку, а помнік яму – іншы самалёт, думаем, гэта неістотна: больш важна, што памяць загінуўшага лётчыка, які адвёў бяду ад горада, увекавечана.

“ЛН”, 14 жніўня 1999 года.

Мікалай Калінковіч

P.S. Автора этого материала, нашего знаменитого краеведа, писателя Николая Калинковича, члена Союза писателей СССР знал лично. Несколько слов о нём из сборника “Письма командиров” Панасюк И.А. Брест, 2014 год.

“...После этого письма в июле я получил письмо от нашего земляка-писателя, историка и краеведа, члена Союза писателей СССР. Николая Калинковича, в котором он сообщал членам группы и мне, что, будучи в Москве, он навестил Д.П. Распопова в его квартире... С Николаем Калинковичем приходилось встречаться нечасто. Впервые я увидел его в редакции газеты “Ленинские шлях”, когда я принёс материал об истории д. Велута. (1978 г.), позднее были короткие встречи во время его приезда в г. Лунинец.

Самая длительная наша встреча произошла, по-моему, в августе 1985 года. Он приехал со своим другом Георгием Банчошко на “УАЗ”, и мы отправились по маршруту Велута – Большие Чучевичи – Луги – Гаврильчицы – Гоцк – Чудин. Заехали к хозяевам дома в д. Луги, где он жил, когда работал в местной школе. Встреча была недолгой, но очень тёплой. В Чудине побывали у здания школы, на котором размещена мемориальная доска, и на кладбищах, где похоронен один из воинов отряда особого назначения “Богатыри” – Григорий Михалёв, в настоящее время в деревне стоит новый памятник.

Во время поездки в автомобиле мы много беседовали на разные жизненные темы. Николай был очень внимательный слушатель, но ещё более приятный рассказчик. В нём чувствовался неподдельный интерес к истории Лунинетчины, его любовь и гордость тем, что он родился на этой Земле. Мы с группой “Память” Лунинецкой школы-интерната получили от него ещё пять писем. Они были по-военному кратки, но вместе с тем давали ребятам интересную информацию к размышлению. Как бы он ни был занят, он всегда находил время отвечать на письма, и в этом он был похож с Д.П. Распоповым. Жаль, что он так рано ушёл от нас, он ещё много смог бы написать о Лунинетчине”.

ПОЛЫМЯ ЖЫЦЦЯ

(дакументальны нарыс)

Какие быть там могут разговоры,
Что все страдали, воевали все...
Он мёрз в окопах, он взлезал на горы,
Он ртом сожжённым припадал к росе.

Недоедая и в снегу по пояс,
Недосыпая и по грудь в воде,
Минуты за себя не беспокоясь,
Высокой он доверился звезде.

И вышел с боем не к одной границе,
 Густую на земле развеял тьму.
 Что может с правдой этою сравниться!
 Он спас тебя... Так поклонись ему.

(В. Субботин, поэт-фронтовик)

*Николай Калининвич – член Союза писателей СССР
 (первый слева) в д. Луги во время встречи с семьёй друзей
 Цыбулко Владимира и Аллы с дочерьми. Август 1984 года.*

I

Яно было агромніста рыжае. Засланыла сабою палову неба, грознага неба 1943 года. Здавалася, гарачыя языкі полымя вась-вось дакрануцца крыла самалёта старшага лейтэнанта Івана Пяцярэ.

“Не, не атрымаецца, – гаварыў пра сябе лётчык-штурмавік, – нікуды не ўцячэце”. І ён рабіў заход за заходам. Пакуль не пачуў у шлемафоне пункцірны голас вядучага:

– Пяты, пяты, у строй. Вяртаемся... Як чуеш? Як чуеш?

Іван чуў каманду. Яго Іл-2, аблегчаны ад скінутага грузу, зрэзаў вастрыню полымя, якое віхурыла ўнізе, перасёк віхлястую стужку ракі Міус і знік у цёмна-блакітнай цішыні начнога

неба. Ён паспеў яшчэ аглянуцца на аб’ект, які палаў далёка ўнізе. З палёгкаю лётчык уздыхнуў, адчуўшы вялізнае задавальненне ад паспяховага выканання задання. Праз пэўны час разведка паведаміла ў штаб аб выніках начнога вылету пяці самалётаў. Камандзір гвардзейскага штурмавога авіяцыйнага Чырванасцяжнага палка гвардыі падпалкоўнік Жыхараў на наступны дзень, зайшоўшы ў палатку да лётчыкаў, асабіста паціснуў руку маладому афіцэру Пяцярэ, заўважыўшы:

– Малайчына, Іван Віктаравіч. Тры танкі спаліў. Больш за ўсіх...

І нібыта ў пацвярджэнне слоў камандзіра палка ў архіўным узнагародным лісце на Івана Пяцярэ значацца словы:

“Яшчэ на Паўднёвым фронце ў барацьбе за разгром нямецкіх войск на рацэ Міус ім было спалена 17 танкаў, з іх толькі за адзін вылет у раён Саул-Магільскі асабіста спаліў 3 танкі, за што быў узнагароджаны ордэнам Чырвонага Сцяга”.

(Архіў Міністэрства абароны СССР).

Слаўны баявы шлях за плячыма крылатага воіна. Пра яго баявыя справы радкі дакумента сведчаць:

“3 ліпеня 1942 года – Сталінградскі фронт, з сакавіка 1943 года – Паўднёвы фронт, з кастрычніка 1943 года – 4 Украінскі фронт, з чэрвеня 1944 года – 3 Беларускай фронт”.

У Чырвоную Армію ён пайшоў добраахвотнікам. У жніўні 1940 года – дзевятнаццацігадовым. У пачатку вайны працаваў лётчыкам-інструктарам пры ваенна-авіяцыйнай школе пілотаў. Да ліпеня 1942 года, да таго часу, пакуль усё настойлівей і найстойлівей пачаў імкнуцца на фронт.

“Не адпусціце – уцяку...”. Просьбу маладога лётчыка задаволілі.

II

Калі ён ужо капітан, Герой Савецкага Саюза, прайшоўшы ўсю вайну, познімі асеннімі вечарамі заседжваўся за кніжкай у адной з лунінецкіх кватэр, успаміналася вайна. Усплывалі ў памяці смяротныя эпізоды, моманты ўдач.

Успаміналіся вялікія бітвы. Тое, як гінулі таварышы, як не дацягнуў да сваіх Лёнька Матузаў, самалёт якога ахоплены полымем, упаў на хваёвы бор. Як жывога ў стропах парашута захапілі ў палон фашысты Валодзьку Істрада, жорстка паздзекваўшыся над якім расстралялі...

Лётчыку Івану Пяцярэ шанцавала. Усю вайну прайшоў без ніводнага ранення, хоць і бываў на самай вастрыні смерці: саджаў Іл-2 без шасі на “жывот”, завісаў на галінах дуба, зусім недалёка ад ворагаў.

І ў такія вось часіны ўспамінаў прайдзенага наплывалі ў памяці вобразы роднага краю – сэрцу мілай Сібіры. Успамінаўся бацька – паляўнічы-хлебароб сялянскага гарту, чалавек добрага сэрца, моцных рук мужчынскіх і пільнага вока. Маці бачылася – сціплая енісейская сялянка, заўсёды ў клопатах пра сваіх дзяцей. У рэдкія часіны, між баямі, ён паведамляў сваім родным пра сябе, пра сваё жыццё на фронце, нязменна падкрэсліваючы:

“Родныя мае, разаб’ем фашыстаў і прыедзем да вас у роднае Енісейскае. Засумаваў... Мы пераможам...”

З гэтай верай у перамогу ён ішоў праз усю вайну. Яго баявое хрышчэнне пачалося ў ліпені 1942 года на Сталінградскім фронце, куды ён прыбыў у складзе 61-га гвардзейскага начнога бамбардзіровачнага авіяпалка. Як сведчаць сухія архіўныя радкі, ён “зрабіў 140 начных баявых самалёта-вылетаў у раён Сталінграда”.

Можна сабе ўявіць, што стаіць за гэтай лічбай. Увесь гэты час яго не пакідала мара ўпраўляць “Ілам”. Просьбу маладога лейтэнанта задаволілі.

“Паказаўшы сябе выдатным лётчыкам, быў насланы перавучацца на матэрыяльную частку самалёта Іл-2. Пачынаючы з Паўднёвага фронту, Пяцярэ паказаў сябе выключна граматым наветраным воінам, бяспрашным і смелым лётчыкам-штурмавіком, які валодаў высокім майстэрствам бамбардзіровачна-штурмавых удараў...”

З часам расло яго лётнае майстэрства. Яму даручалі самыя адказныя заданні. За час вайны са 136 баявых вылетаў 70 разоў лятаў ён вядучым групы. Архіўныя радкі сведчаць:

“У барацьбе за ліквідацыю Нікапальскага плацдарма тав. Пяцярэ, нягледзячы на дрэнныя метэаўмовы, праявіў вялікае майстэрства ваджэння пар і чацвёрак. Прыкладам чаго служыць баявы вылет 4 лютага 1944 года з заданнем знішчэння ля пераправы тэхнікі і жывой сілы. Надвор’е стаяла неспрыяльнае, але таварышы Пяцярэ дакладна выйшаў да зададзенага пункта, над аб’ектам з’явіўся нечакана... ён нанёс моцныя сакрушальны ўдар на скапленню тэхнікі і запаліў у двух месцах пераправу, чым яшчэ больш узмацніў паніку ў стане ворага. Зенітны агонь быў моцны, але Пяцярэ, ўмела манеўруючы, працягваў знішчаць пяхоту праціўніка.

Пасля ліквідацыі Нікапальскага плацдарма прымаў актыўны ўдзел у вызваленні савецкага Крыма ад варожых войск і канчатковага разгрому ў Севастопалі...”.

III

У жніўні 1944 года яго чакаў 3-ці Беларускі фронт. Капітан Пяцярэ ў гэты час асабіста востра адчуваў, што перамога недалёка, што яшчэ вялізнае напружанне арміі і народа – і фашызм будзе разгромлены. І да перамогі лётчык ішоў са сваімі таварышамі настойліва, выконваючы заданне за заданнем. Першая баявая аперацыя на тэрыторыі Беларусі запамнілася яму больш за ўсё. Гэта было на чыгуначнай станцыі.

З пачаткам світанку група выляцела на заданне. План узаемадзеяння ўсіх экіпажаў быў выпрацаваны і абумоўлены яшчэ да вылету. Вырашылі да з’яўлення над месцам дзеяння правесці разведку. Іван Пяцярэ ў пары са старшым лейтэнантам Яўгенам Ведзянеевым разведку правёў асабіста, яны высветлілі, што два саставы з паравозамі “*стаяць пад парамі*”. А з платформаў і вагонаў ідзе выгрузка. Акрамя таго, на захад ад станцыі добра бачна было вялікае скапленне аўтамашын і цыстэрнаў.

“Паспелі, лепш не трэба. Цяпер трымайцеся”, – задаволена мовіў скрозь зубы капітан і адразу ж загадаў:

– Усім наносіць удары з першага заходу...

Над станцыяй успыхнула іскрыстае вогнішча. Гэта грывнулі выбухі снарадаў у танках, запалалі цыстэрны... Рэха гэтага бою даносяць да нас няроўныя радкі на пажоўклых лістках архіва:

"...он произвёл 8 заходов, в результате чего прямым попаданием бомб разбил один паровоз и поджёг автоцистерну, а группа разбила более 10 платформ и до 15 крытых вагонов. После третьего захода станция затянулась сплошным дымом и пламенем, наблюдались большие взрывы. В последующих заходах штурмовал скопления автомашин, где также нанёс большой урон, уничтожив до 20 автомашин. При отходе от цели станции не было видно, она была покрыта дымом высотой до 100-150 метров..."

На базу ўсе самалёты капітана Пяцяры вярнуліся паспяхова.

IV

Палёты працягваліся. З асаблівай інтэнсіўнасцю – пад канец вайны. І кожны наступны вылет мог стаць апошнім. Іван разумеў гэта, але думаць пра сябе было не ў яго характары. Сеўшы ў кабiну, адганяў непатрэбныя думкі і сумненні. Жыць хацелася ўсім. На жаль, не ўсім было наканавана выжыць. Чым бліжэй савецкія войскі рухаліся да логава гітлераўцаў, тым усё больш жорсткім становілася супраціўленне. На сабе гэта адчуваў кожны лётчык гвардзейскага палка. Адчуваў і Іван Пяцяры. У дзень яму даводзілася рабіць па 2-3 вылеты.

"16 кастрычніка 1944 года т. Пяцяры двойчы вадзіў групу на знішчэнне падыходзячых рэзерваў і падаўленне агнявых сродкаў. У першы вылет у раён Юзефаў і Падуняны. Сваёй групай падавіў агонь батарэі палкавай артылерыі, стварыў 6 ачагоў пажару. Спаліў 4 аўтамашыны. У другі вылет (на адишуканне рэзерваў у раёне Сувалкі) была выяўлена вялікая калона аўтамашын з ваенным грузам і пяхотай. Умелым манеўрам тав. Пяцяры атакаваў калону, у выніку чаго знішчыў ці пашкодзіў да 30 аўтамашын і расстраляў да сотні салдат і афіцэраў", – гавораць радкі архіўнага дакумента.

“Знішчаючы баявую тэхніку ворага і яго баявую сілу, як ні дзіўна на першы погляд, я думаў пра чалавечыя ахвяры, пра тое, хто распачаў гэтую вайну – навошта, дзеля чаго. Выкананне свайго абавязку і сумлення, барацьба за гонар Радзімы заспакойвалі мяне. Быў упэўнены, што ў будучым людзі так проста не стануць разлучацца з мірам. Я разумеў: прыйдзе дзень – і гісторыя па-сапраўднаму ацэніць тое, што адбылося”. (З прызнання І.В. Пяцярэ аднаму са сваіх баявых таварышаў).

Толькі Дзень Перамогі і міру яшчэ не прыйшоў. Гвардзейскі авіяполк дасягнуў межаў Усходняй Прусіі, дапамог наземным войскам у прарыве нямецкай абароны. Капітан Іван Пяцярэ і яго таварышы працавалі, не ведаючы стомы. Архіўныя матэрыялы сведчаць:

“22 кастрычніка 1944 года вылятаў знішчаць танкі, аўтамашыны і пяхоту ў раёне нямецкага горада Гумбінен. Ён сваёй групай пашкодзіў два танкі, да 15 аўтамашын і да ўзвода пяхоты. Пры адыходзе ад цэлі выявіў 5 батарэй палявой артылерыі паўднёвей кіламетра Гумбінена. Атакаваў адну з батарэй і знішчыў яе, вынікі сфатаграфаваны...”

Заданне-вяртанне. Падрыхтоўка да чарговага вылету. Кароткі адпачынак. Некранутая, недавыпітая бляшанка на стала – значыць нехта не вярнуўся... дні, здавалася, былі аднастайнымі. Ажыўленне ў бягучыя справы ўносіў рух наперад. У рэдкія мінуты адпачынку ён браў хімічны аловак і пісаў у роднае сяло Енісейскае:

“...Как и раньше, летаю, дорогие родные. За меня не беспокойтесь. Никакой чёрт не возьмёт. В небе – что у Бога за пазухой, не то, что фашисты, хотя у них на пряжках и написано “С нами Бог”. Это нам, ангелам, пехота сообщает... Ну, да ладно, немного пошутил. Теперь – более серьёзно. Здоровье – в норме, настроение – тоже. Скоро – Берлин. А после этого и встреча наша не за горами. Всего вам доброго, мои родные! Ваш сын Иван...”

І зноў ён узнімаўся ў неба. Без стомы і страху. З настроем і верай у перамогу.

Учытаемся ў радкі архіўнага ўзнагароднага лістка:

“17 студзеня 1945 года вылятаў знішчаць танкі праціўніка ў раёне Матвішкен – Эдэркамен., разбіў 3 танкі, знішчыў батарэю., спаліў да 10 фальваркаў, стварыў 8 ачагоў пажару. Больш эфектыўным быў вылет 18 лютага 1945 года, калі тав. Пяцярэ са сваёй групай лятаў суправаджаць нашы наступаючыя танкі і знішчаць тэхніку і жывую сілу праціўніка ў раёне Шупенен., 2 танкі накрыў асабіста. За што атрымаў падзяку ад камандавання наземных войск. 5 лютага 1945 года двойчы лятаў штурмаваць жывую сілу і тэхніку праціўніка ў раёне Цынтэн. У першы вылет, падляцеўшы да лініі фронту, удакладніў са станцыяй наведзення цэль, дзе знаходзілася каля 70 аўтамашын і 30 фурманак., разбіў і спаліў да 30 аўтамашын, да 25 фурманак, да 15 крытых вагонаў і платформаў. У другі вылет гэтай жа групай стварыў 8 ачагоў пажару, знішчыў батарэю палявой артылерыі, спаліў і разбіў да 25 аўтамашын, больш за 30 фурманак і расстраляў да ўзвода пяхоты. За тры дні баявой работы з 17 па 20 лютага 1945 года тав. Пяцярэ зрабіў 7 баявых вылетаў на суправаджэнне нашых наступаючых войск, якія знішчалі Усходне-Прусскую групіроўку, прыціснутую да мора...

Падавіў агонь трох батарэй палявой артылерыі, спаліў ці пашкодзіў да 30 аўтамашын, да 35 фурманак. Знішчыў да роты салдат і афіцэраў праціўніка...”

(Архіў Міністэрства абароны СССР).

V

Гісторыя баявога шляху лётчыка-штурмавіка. Гісторыя нашага народа-пераможцы, якая увайшла слаўнай памяццю воінскай славы салдат Вялікай Айчыннай у сучаснасць...

...Маўкліва стаю ля пліты абеліска на лунінецкіх гарадскіх могілках.

Гойдае галінамі каржакаваты клён над магілаю капітана Івана Віктаравіча Пяцярэ. Добразычліва-сумленна глядзіць ён з замураванай фотакарткі, малады, просты і сціплы, з Зоркай

Героя, з ордэнамі. Глядзіць у вочы тым, хто прыйшоў сюды. Здаецца, хоча сказаць: *“У гэтым жыцці памерці не нова, адстаяць яго – значна цяжэй...”*.

Погляд моцнага духам. І сэрцам – таксама. Думаю пра тое, кім бы ён быў зараз – цудоўны чалавек Іван Віктаравіч Пяцярэ. Пра гэта думаюць і яго баявыя таварышы, якія жывуць у Лунінцы. Трагічны выпадак у 1949 годзе абарваў слаўнае жыццё, назаўсёды захаваўшы памяць пра лётчыка ў сэрцы лунінчан, якія захавалі вось гэтыя радкі з узнагароднага лістка:

“Малады, растучы лётчык-штурмавік, які гераічна змагаўся на франтах Айчыннай вайны з нямецка-фашысцкімі захопнікамі, карыстаецца вялікім аўтарытэтам сярод усяго асабовага саставу палка як знаўца і майстар сваёй справы, класічна змагаецца на полі бітваў. За выключна баявыя заслугі ў барацьбе з нямецкімі захопнікамі, за гераізм, праяўлены на палях змаганняў пры выкананні 136 баявых вылетаў на самалёце ІЛ-2., прадстаўляю да вышэйшай урадавай узнагароды – звання Героя Савецкага Саюза”. Камандзір 136-га гвардзейскага палка гвардыі падпалкоўнік Жыхараў. 22 лютага 1945 года”.

І далей, услед за рэзалюцыяй камандзіра палка Жыхарава, камандзіра 21-й гвардзейскай штурмавой Сталінградскай Чырванасцяжнай ордэна Суворова авіядывізіі генерал-палкоўніка Хрукіна, значыцца заключэнне камандуючага войскамі 3-га Беларускага фронту маршала Савецкага Саюза Васілеўскага і члена Ваеннага Савета генерал-лейтэнанта Макарава – ***“Удасноены прысваення звання Героя Савецкага Саюза”***.

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 19 красавіка 1945 года бясстрашнаму лётчыку-штурмавіку прысвоена вышэйшая ўрадавая ўзнагарода з уручэннем ордэна Леніна і медаля “Залатая Зорка”.

На пліце абеліска – акуратная ваза з жывымі кветкамі, ведаю – даніна прызнання ад маіх землякоў. Такія ж кветкі і ля абеліскаў Героям Савецкага Саюза Мікалаю Сяргеевічу Давыдаву і Пятру Мікалаевічу Багданаву.

“Вечная слава героям, якія прынеслі сённяшні шчаслівы дзень!”

Так гавораць усе лунінчане, верачы, што пра полымя жыцця Івана Віктаравіча Пятяры, пра яго дзіўны лёс будзе падрабязна адлюстравана ў экспазіцыі мясцовага музея (*у музеі сёння ёсць такая экспазіцыя. – І.П.*). Ёсць і адна з новых вуліц растучага Лунінца, якая названа іменем Героя Савецкага Саюза, бясстрашнага лётчыка-штурмавіка.

“Ён выратаваў цябе, дык пакланіся яму...”

“Ленінскі шлях”, красавік 1981 года. Мікалай Калінковіч

Внук двух лётчыков служыць танкістам...

(Короткий очерк из газеты “Лунінецкія навіны” от 7 мая 2010 года)

На старом Лунінецком кладбіцце прывлекаюць увагу тры падобных памятніка, устаноўленыя на могілах Героев Советского Союза. Самого высокаго звання в СССР Николай Сергеевич Давыдов (1921-1949), Пётр Николаевич Богданов (1924-1945) и Иван Викторович Пятяри (1921-1949) были удостоены за подвиги в годы Великой Отечественной войны. Накануне Радуницы наш город посетил племянник последнего Виктор Евгеньевич Пятяри с женой и сыном. Благодаря этой встрече, узнали историю рода с очень необычной фамилией.

Отец Героя Виктор Иванович Пятяри – финн по национальности. Мама, Прасковья Павловна, – уроженка Смоленска. Они встретились в Петрограде, где он работал стеклодувом на заводе, она – гувернанткой в немецкой семье.

Поженились. Вскоре родились трое дочерей: Зоя, Елизавета

и Мария. После революции, во время голода и разрухи, семья уехала в Сибирь в поисках работы и пропитания. Здесь появились трое сыновей: Николай, Иван и Евгений. Кстати, фамилия изначально была *Peteri*. Перед войной с Финляндией “органы” (очевидно, НКВД) забрали у Виктора Ивановича финский паспорт и выдали взамен советский, изменив две буквы в фамилии. Семья перебралась в Красноуслоськ (Башкирия), где их застала Великая Отечественная война.

Сначала небо позвало старшего сына (1918 г.р.), был лётчиком-истребителем. В 1941 году его самолёт был сбит под Москвой и упал на лес. Раненого офицера подобрал местный житель и отвёз в госпиталь. Затем его отправили долечиваться к родителям. Боевой пилот преподавал в лётном училище и постоянно писал рапорты об отправке на фронт. Наконец в июле 1943-го его просьбу удовлетворили. В августе у него родилась дочь, а в октябре Николай погиб, закрыв в воздушном бою своим бортом самолёт командира эскадрильи...

О боевом пути среднего сына, штурмовика 61-го гвардейского ночного лётно-бомбардировочного авиаполка, рассказано Николаем Калининичем в Лунинецкой районной газете “Ленінскі шлях”, апрель месяц 1981 года, фрагменты этого очерка помещены в книгу “Лунинец”, Н.Н. Калининич, Минск, “Полымя”, 1990 год, которую подарили родным Героя. Из неё “...узнали, что Золотую Звезду Иван Викторович получал в Кремле в 1945 году, что на церемонии награждения его

сопровождали сестра Мария и вдова брата Фаина Ильинична. Как Герой Советского Союза И.В. Пятяри принимал участие в Параде Победителей на Красной площади в Москве в 1945 году...

Дочь старшего сына живёт в Москве, среднего – в Санкт-Петербурге. Для детей младшего сына Родины стала Беларусь, откуда родом их мама”.

Гости из Гомеля посетили улицу имени Пятяри и краеведческий музей, где оставили благодарственную записку:

“...28 марта 2010 года. Мы с семьёй были в Лунинце с целью посетить могилу нашего дяди, Героя Советского Союза Пятяри Ивана Викторовича. Были у вас на могиле родственника. Город очень понравился. Нас великолепно приняли. Много рассказали про Ивана. С большой благодарностью”.

Пятяри Виктор Евгеньевич. Пятяри Елизавета Анатольевна. Пятяри Андрей Викторович. В четвёртом поколении фамилию продолжает Андрей Викторович Пятяри, старший лейтенант танковых войск, ставший, как и его двое двоюродных дедов, профессиональным военным.

КОЛЬКІ Ў ЛУНІНЦЫ ПРАЖЫВАЛА ГЕРОЯЎ?

Ганаровы грамадзянін – першы ў XXI стагоддзі...

Краіны, што захавалі ДТСААФ, рыхтуюцца да 90-годдзя абарончага таварыства. Старшыня Лунінецка-Ганцавіцкай структуры Барыс Гнедзька збірае звесткі аб самых значных падзеях і асобах, якія будуць прадстаўлены ў рэспубліканскім юбілейным выданні. Для змяшчэння ў кнізе запланаваны і матэрыялы аб лётчыку-штурмавіку, удзельніку Парада Перамогі ў 1945-ым у Маскве, былым кіраўніку ДЭУ-101, якому ў XXI стагоддзі першаму ў раёне было прысвоена званне Ганаровы грамадзянін Лунінца. Вядома, што сваю лётную дзейнасць светлай памяці М.Ф. Фролкін-Чапурноў пачаў у аэраклубе “Осоавиахим”, так да вайны называлася цяперашняе ДТСААФ. На адным са здымкаў ён адлюстраваны ў групе лётчыкаў. Тры афіцэры маюць на кіцелях залатыя Зоркі Герояў. На жаль, не

ўказаны дата і месца фатаграфавання. Нельга дакладна назваць і прозвішчы тых, хто адзначаны вышэйшай узнагародай СССР, – маем толькі меркаванні.

Вярнуць за ўзнагароджанне...

Усім вядома, што пасля вайны ў Лунінцы служылі тры Героі Савецкага Саюза, якія тут загінулі і пахаваны на старых могілках. Імёны Пятра Багданава, Мікалая Давыдава, Івана Пяцярэ ўвекавечаны ў назвах вуліц. Аб тым, што ў нас служыў яшчэ адзін чалавек, адзначаны медалём “Залатая Зорка”, расказалі старажылы. Гэта **Васіль Раманавіч Лазараў** (03.02.1920-чэрвень 1988). Магчыма, ён адлюстраваны злева трэцім на вышэй укаzanым здымку? Вядома, што нарадзіўся ў сяле Колтава (цяпер – Кашырскі раён) Маскоўскай вобласці. Пасля “сямігодкі” паступіў у Пензенскі тэхнікум паравознай гаспадаркі. У 1940 быў прызваны на службу ў Чырвоную Армію. У 1942 закончыў Балашоўскую ваенную авіяцыйную школу пілотаў. З 1943 – на франтах Вялікай Айчыннай вайны. Да сакавіка 1945 гвардыі старшы лейтэнант камандаваў звяном 173-га гвардзейскага штурмавога авіяпалка 11-ай гвардзейскай штурмавой авіядывізіі 16-ай паветранай арміі 1-га Беларускага фронту. Здзейсніў 115 баявых вылетаў на штурмоўку скапленняў баявой тэхнікі і жывой сілы праціўніка, нанёс яму вялікія страты. Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 15 мая 1946 года гвардыі капітану М.І. Наскову прысвоена званне Героя Савецкага Саюза з уручэннем ордэна Леніна і медаля “Залатая Зорка”. Да гэтага часу ён быў таксама адзначаны трыма ордэнамі Чырвонага Сцяга, двума – Айчыннай вайны I ступені, ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі. Пасля Перамогі працягнуў службу ў Савецкай Арміі. У 1955 г. у званні маёра звольнены ў запас. Менавіта ў тым годзе адбылася і непрыемнасць, якая вымусіла лётчыка звяртацца да лунінчан. У нумары за 23 лютага раённай газеты, што тады называлася “Авангард”, змешчана аб’ява: “16 лютага 1955 года ў раёне кінатэатра “Камсамалец” або ў самым кіназале быў згублены медаль “Залатая Зорка” Героя Савецкага Саюза. Асоб, якія знайшлі вышэй указаны залаты медаль, прашу вярнуць мне за

ўзнагароду. Мой адрас: гор. Лунінец, Піянерская, 4, Лазараву Васілію Раманавічу” (друкуем згодна з арыгіналам. – Т.К.). У тым жа годзе сям’я пераехала на пастаяннае месца жыхарства ў Баранавічы. Мяркуючы па фота з сямейнага архіва М.Ф. Фролкіна-Чапурнова, баявыя сябры захоўвалі сувязі. Відавочна, на святкаванні Дня ваенна-паветраных сіл В.Р. Лазараў наведваў Лунінец – аб гэтым сведчыць здымак, зроблены 20 жніўня 1961 года, дзе разам з Героем Савецкага Саюза (злева другі) адлюстраваны былыя лётчыкі-штурмавікі – ужо ў цывільных касцюмах. Мікалаю Феафанавічу Фролкіну-Чапурнову (справа другі) уручае кветкі невядомая жанчына. Старажылы назвалі імёны яшчэ двух былых афіцэраў, якія стаяць побач з В.Р. Лазаравым: гэта **Аляксей Іванавіч Фёдараў** (30.03.1912-06.01.1969) і **Леанід Рыгоравіч Саламеін** (23.02.1917-26.09.1983). Яны пахаваны на старых лунінецкіх могілках. Прозвішчы яшчэ трох асоб не ўдалося высветліць... А сярод фотаздымкаў знаходзім і той, дзе рукой М.Ф. Фролкіна-Чапурнова пазначана: “Пахаванне В.Р. Лазарава – чэрвень 1988 г., г. Баранавічы”.

ВАЙСКОВАЯ ЧАСЦЬ У СПІСАХ НЕ ЗНАЧЫЦЦА...

У стосе шматлікіх узнагародных аркушаў, якія беражліва захоўвае сын паважанага лунінчаніна, знаходзім адну незвычайную грамату. Ёю “за актыўны ўдзел у грамадскай рабоце і мастацкай самадзейнасці” была адзначана жонка лётчыка – *Варвара Пятроўна Фролкіна (указана сапраўднае імя, хаця навакольныя называлі жанчыну Валянцінай)*. Звяртае ўвагу подпіс: “**Начальнік Лунінецкага гарнізона Герой Савецкага Саюза гвардыі падпалкоўнік Наскоў**”. Упершыню сустрэла гэта імя ў дачыненні да нашага горада. **Мікалай Іванавіч Наскоў** нарадзіўся 6 студзеня 1922 года ў вёсцы Мар’іна Малаяраслаўскага павета Калужскай губерні. У 1937 закончыў 7 класаў школы ў Маскве, у 1940 – 2 курсы Маскоўскага рачнога тэхнікума. У арміі – з ліпеня 1940 года. Да снежня навучаўся ў Алсуф’еўскай ваеннай авіяцыйнай школе лётчыкаў, у ліпені 1942 закончыў аналагічную Балашоўскую. Удзельнік Вялікай Айчыннай вай-

ны: з кастрычніка 1942 па май 1945 – лётчык, старшы лётчык, камандзір звяна, намеснік камандзіра і камандзір авіяэскадрыллі 673-га (з лютага 1944 – 142-га гвардзейскага) штурмавога авіяцыйнага палка. Ваяваў на Калінінскім, Паўночна-Заходнім, Варонежскім, Сцяпным, 2-ім і 1-ым Украінскіх франтах. Удзельнічаў у Вялікалукскай аперацыі, Курскай бітве, Белгародска-Харкаўскай аперацыі, вызваленні Левабярэжнай Украіны і бітве за Днепр, Кіраваградскай, Корсунь-Шаўчэнкаўскай, Уманска-Баташанскай, Львоўска-Сандамірскай, Сандамірска-Сілезскай, Берлінскай і Пражскай аперацыях. За час вайны здзейсніў 189 баявых вылетаў на штурмавіку Іл-2 для нанясення ўдараў па жывой сіле і тэхніцы праціўніка, у паветраных баях збіў 2 самалёты праціўніка. За мужнасць і гераізм, праяўленыя ў баях, Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 27 чэрвеня 1945 года гвардыі капітану М.І. Наскову прысвоена званне Героя Савецкага Саюза з уручэннем ордэна Леніна і медаля “Залатая Зорка”. Да гэтага часу ён тройчы быў узнагароджаны ордэнамі: Чырвонага Сцяга, Аляксандра Неўскага, Айчыннай вайны II ступені, а ордэнам Чырвонай Зоркі быў адзначаны двойчы – яшчэ і 30.12.1956. У лістападзе 1945 года закончыў Ліпецкую вышэйшую афіцэрскую лётна-тактычную школу ВПС. Да лістапада 1946 г. камандаваў авіяэскадрылляй штурмавога авіяпалка ў Цэнтральнай групе войскаў (Аўстрыя). У 1952 закончыў Ваенна-паветраную акадэмію ў Моніна. Быў намеснікам камандзіра і камандзірам штурмавога авіяпалка ў Беларускай ваеннай акрузе. У 1960-1961 – старшы афіцэр аддзела баявой падрыхтоўкі штаба 26-й паветранай арміі (Беларуская ВА), у 1961-1962 – намеснік начальніка каманднага пункта кіравання палётамі 30-й паветранай арміі (Прыбалтыйская ВА). З красавіка 1962 палкоўнік М.І. Наскоў у запасе. У 1962-1965 гг. – інжынер, старшы інжынер, памочнік старшыні аб’яднання па кадрах і намеснік дырэктара канторы аб’яднання “Авіяэкспарт”. У снежні 1965 – ліпені 1969 працаваў тэхнічным экспертам у гандлёвым прадстаўніцтве СССР у Чэхаславакіі. З верасня 1969 – начальнік аддзела кадраў аб’яднання “Авіяэкспарт”.

Ён жыў у Маскве, дзе памёр 27 верасня 1971 года. Пахаваны на Увядзенскіх могілках. У даведніках не пазначаны наш горад. Але можна сцвярджаць, што шляхі баявых лётчыкаў скрыжваліся ў Лунінцы. М.Ф. Фролкін-Чапурноў быў пераведзены ў наш горад у 1952 і заставаўся ў страі да 1957. У гэты час і М.І. Наскоў служыў у Беларускай ваеннай акрузе, у тым ліку быў камандзірам Лунінецкага гарнізона. Супрацоўнікі райваенкамата заявілі, што вайсковая часць з нумарам, які пазначаны на пячатцы, тут не дыслацыравалася. Ці так гэта важна? *Галоўнае – гарнізон называўся Лунінецкім!* І яшчэ адна абставіна злучае героя з нашым горадам: яго зямны шлях завяршыўся ў Крыжаўзвіжанне – прастольнае свята Лунінца... *Краязнаўчае адкрыццё дапамог зрабіць архіў сям’і Фролкіных-Чапурновых.*

Тацяна КАНАПАЦКАЯ.

“Лунінецкія навіны”, 05.12.2014 г.

Когда была завершена подготовка сборника, мне принесли небольшой материал, в котором упоминается наш город Лунинец и короткая биография ещё одного человека, которому было присвоено звание Героя Советского Союза. Он в предвоенные годы (1939-1941) работал в редакции Лунинецкой районной газеты “Авангард”. Не имею права не ознакомить читателей с его краткой биографией (П.І.).

Александр Андреевич ФИЛИМОНОВ (1918-2007) – старший лейтенант Советской Армии, участник Великой Отечественной войны, Герой Советского Союза (1945). Александр Филимонов родился 9 мая 1918 года в деревне Кучин (ныне – Кормянский район Гомельской области Республики Беларусь). Окончил десять классов школы и два курса Коммунистического института журналистики при ЦК КП(б) БССР, *после чего прожи-*

вал в городе Лунинец, Брестской области, заведовал отделом в местной газете. В начале Великой Отечественной войны Филимонов был отправлен в эвакуацию и в июле 1941 года призван на службу в Рабоче-крестьянскую Красную Армию. В 1942 году он окончил Орловское танковое училище. С июля 1943 года – на фронтах Великой Отечественной войны. В боях неоднократно был ранен. К апрелю 1945 года гвардии старший лейтенант Александр Филимонов командовал танковой ротой 55-го гвардейского танкового полка 12-й гвардейской механизированной бригады 5-го гвардейского механизированного корпуса 4-й гвардейской танковой армии 1-го Украинского фронта. Отличился во время Берлинской операции. 16 апреля 1945 года рота Филимонова успешно переправилась через реку Нейсе, а два дня спустя – через Шпрее. 1 мая 1945 года в районе городов Луккенвальде и Беериц она, находясь на левом фланге мотострелковой бригады, отражала атаку немецкой группировки, пытавшейся прорваться на запад, подбив в общей сложности 15 танков и самоходных артиллерийских орудий. В тех боях вместе с остальными подразделениями рота Филимонова уничтожила более 1000 солдат и офицеров противника, ещё несколько сотен взяла в плен.

“Указом Президиума Верховного Совета СССР от 27 июня 1945 года за мужество и героизм, проявленные на фронте борьбы с немецкими захватчиками, гвардии старший лейтенант Александр Филимонов был удостоен высокого звания Героя Советского Союза с вручением ордена Ленина и за номером 9088”.

В 1946 году Филимонов был уволен в запас. Проживал в Минске. В 1949 году он окончил филологический факультет Белорусского государственного университета, в 1952 году – аспирантуру, после чего преподавал в высших учебных заведениях. С 1969 года работал старшим научным сотрудником Института истории АН БССР. Являлся автором большого количества учебников, статей и монографий.

Скончался 31 декабря 2007 года, похоронен в мемориальном парке, на площади Свободы в городе Корма.

Доктор исторических наук, профессор. Почётный гражданин Кормы. Был также *награждён* орденами Отечественной войны 1 и 2 степеней, Трудового Красного Знамени, Красной Звезды, белорусским орденом “За службу Родине” 3 степени и рядом.

ГЕНЕРАЛ-МАЁР З ВІЧЫНА

Канстанцін Андрэевіч Сумар нарадзіўся 15 студзеня 1949 года ў вёсцы Вічын Лунінецкага раёна Пінскай (цяпер Брэсцкай) вобласці. Бацька Андрэй Максімавіч і маці Еўдакія Аляксееўна былі калгаснікамі, выхавалі шасцёра дзяцей. Канстанцін Максімавіч вучыўся ў Дварэцкай сярэдняй школе, быў выдатнікам, атрымаў разам з атэстатам сталасці сярэбраны медаль.

Працоўную дзейнасць Канстанцін Андрэевіч пачаў у 1968 годзе на пасадзе загадчыка Дварэцкага сельскага клуба. З 1970 года быў інжынерам-гідрамеліяратарам калгаса імя В.І. Леніна Лунінецкага раёна. У 1973 годзе Канстанцін Андрэевіч скончыў сельскагаспадарчы інстытут па спецыяльнасці “Гродзенскі вучоны-аграном”. З 1971 па 1975 год працаваў галоўным аграномам (в. Чучавічы), намеснікам старшыні калгаса “Шлях Леніна” (в. Бастынь), старшынёю калгаса “Рассвет” Лунінецкага раёна (1975-1981). Тады, у сярэдзіне 70-х, у Беларусі быў аб’яўлены кліч “Моладзь – на фермы!”, старшыні калгаса Сумару ўдалося прыцягнуць у жывёлагадоўлю шмат дзяўчат з выпускнога класа Вулькаўскай-2 сярэдняй школы. З іх была створана маладзёжная ферма – адна з першых у Лунінецкім раёне.

У 1981 годзе К.А. Сумар быў назначаны першым намеснікам старшыні выканаўчага камітэта Лунінецкага раённага Савета народных дэпутатаў, начальнікам упраўлення

сельскай гаспадаркі. У 1987 годзе скончыў мінскую вышэйшую партыйную школу, быў накіраваны на працу ў Брэсцкі раён. З 1987 па 1991 год – другі, затым і першы сакратар Брэсцкага райкама КПБ. У 1991-1995 гадах – старшыня Брэсцкага раённага Савета народных дэпутатаў, старшыня Брэсцкага райвыканкама.

У 1996-1998 гадах – намеснік начальніка Службы кантролю Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. З 1998 года – першы намеснік старшыні Мінскага абласнога выканаўчага камітэта. З 31 сакавіка 2000 года Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь прызначаны старшынёю Дзяржаўнага падатковага камітэта Рэспублікі Беларусь. 24 верасня 2001 Указам Прэзідэнта РБ № 535 прызначаны міністрам па падатках і зборах Рэспублікі Беларусь.

9 сакавіка 2004 года К.А. Сумар вызвалены ад пасады міністра па падатках і зборах РБ і прызначаны старшынёю Брэсцкага аблвыканкама. 31 сакавіка 2004 года дэпутаты Брэсцкага абласнога Савета дэпутатаў зацвердзілі яго на пасадзе старшыні Брэсцкага аблвыканкама. У лістападзе 2004 года К.А. Сумар быў абраны членам Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь. Абіраўся дэпутатам Вярхоўнага савета Рэспублікі Беларусь дванаццатага склікання, членам Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь трэцяга і чацвёртага скліканняў.

Канстанціну Сумару даводзілася прымаць даволі важныя рашэнні, у гэтым яму дапамагалі жыццёвая мудрасць, інтэлект і багатая практыка. Неаднойчы Канстанціна Андрэевіча правярала само жыццё, і кожны раз ён умеў праявіць сталасць і кампетэнтнасць, развіваючы тым самым і далей свае арганізатарскія здольнасці. Нярэдка ў складаных сітуацыях яму дапамагалі патрабавальнасць і рашучасць. Канстанцін Андрэевіч прафесійна валодае гаспадарчымі пытаннямі рэгіёна – гэта найбольш моцны яго бок. Умее весці дыялог з жыхарамі Брэстчыны, а па складу мыслення ён зусім не папуліст, а болей прагматык, накіраваны на вынікі дзеяння.

К.А. Сумар узнагароджаны ордэнам Пашаны, медалём “За працоўную доблесць”, Ганаровай граматай Нацыянальнага сходу

Рэспублікі Беларусь, Ганаровай граматай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь, Ганаровай граматай Парламенцкага Сходу Рэспублікі Беларусь і Расіі. У снежні 2009 года яму было прысвоена званне “Ганаровы грамадзянін Брэсцкага раёна”.

УКАЗ ПРЭЗІДЭНТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

ад 3 студзеня 2011 г. №498 1/13048 (09.11.2011).

Аб прысваенні К.А. Сумару воінскага звання.

Кіруючыся пунктам 18 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, настанавляю:

*Прысвоіць Сумару Канстанціну Андрэевічу воінскае званне **генерал-маёра запаса***

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь А. Лукашэнка

У студзені 2014 года за шматгадовую плённую працу ў органах дзяржаўнага кіравання, высокі прафесіяналізм, вялікі асабісты ўклад у сацыяльна-эканамічнае развіццё Брэсцкай вобласці К.А. Сумар узнагароджаны Ганаровай граматай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Канстанцін Андрэевіч прапагандаваў спорт, удзельнічаў у масавых спартыўных святах “Брэсцкая лыжня” і іншых. З’яўляецца старшынёю арганізацыйнага камітэта міжнароднага тэатральнага фестывалю “Белая вежа”. Любіць музыку, сам добра спявае. Дзесяць год узначальваў аргкамітэт міжнароднага фестывалю класічнай музыкі “Студзеньскія музычныя вечары”. Для родных і сяброў запісаў музычны дыск “Берэза белая, подруга...” – лірычныя песні ў сваім выкананні. Запіс быў зроблены на сцэне з музычным суправаджэннем ансамбля народных інструментаў “Сябрына” Тэльмаўскага СДК Брэсцкага раёна.

Матэрыял падрыхтаваны ў 2014 годзе Бабута Алёнай Уладзіміраўнай, галоўным бібліёграфам аддзела абслугоўвання і інфармацыі Лунінецкай цэнтральнай бібліятэкі.

“Не памылюся, калі скажу, што Канстанцін Андрэевіч за час кіраўніцтва нашай Брэсцкай вобласцю не забываў пра сваю радзіму – Лунінецчыну. Пры любой магчымасці аблвыканкамам

падтрымліваліся добрыя і эканамічна абаснаваныя пачынанні мясцовай улады. За апошнія 10 гадоў Лунінец набыў больш пры-
 вабны выгляд. Перад правядзеннем абласнога свята “Дажынкі”
 былі выкананы шматлікія работы па рэканструкцыі некато-
 рых жылых і адміністрацыйных будынкаў, плошчы імя Леніна,
 некалькіх вуліц. У горадзе быў рэканструіраваны гарадскі ста-
 дыён “Палессе”, і сёння ён мае сучасны выгляд: з добрым фут-
 бальным полем, бегавымі дарожкамі і трыбунамі для гледачоў.
 Акрамя таго, у горадзе былі пабудаваны і ўведзены ў эксплуата-
 цыю лядовая арэна “Алімп” і басейн “Дэльфін”. Толькі гэтыя
 тры спартыўныя аб’екты даюць магчымасць актыўна займа-
 ца спортам некалькім сотням дзяцей школьнага і дашкольнага
 ўзросту ў любую пару года. Такую ж магчымасць мае і кожны
 дарослы жыхар горада. Самую вялікую ўдзячнасць жыхары го-
 рада выказалі Канстанціну Андрэевічу за тое, што на сродкі
 Брэскага аблвыканкама было закончана будаўніцтва Лунінец-
 кай раённай бальніцы, пачатак якога адносіцца яшчэ да 1990
 года. І толькі дзякуючы намаганням Брэскага аблвыканкама на
 чале з нашым земляком Канстанцінам Андрэевічам, праз 20 год
 была здадзена ў эксплуатацыю першая чарга – “Блок А”, у якім
 размясціліся некалькі аддзяленняў з былой бальніцы. У снежні
 2010 года было завершана канчаткова будаўніцтва бальніцы на
 246 ложкаў і 6 ложкаў аддзялення інтэнсіўнай тэрапіі і рэаніма-
 цыі. Гэта каштавала Брэскаму аблвыканкаму вялікіх сродкаў.
 Затраты на новабудоўлю каштавалі 59,7 мільярдаў беларускіх
 рублёў; будаўніча-мантажныя работы – 47,7 мільярдаў бела-
 рускіх рублёў; набыццё медыцынскага абсталявання – 12 мі-
 льярдаў беларускіх рублёў. Сёння гэта самая сучасная бальніца
 ў нашай Брэскай вобласці, добра аснашчаная медыцынскім аб-
 сталяваннем, дзе працуюць 36 высокакваліфікаваных дактароў,
 149 спецыялістаў сярэдняга медыцынскага персаналу, 94 – ма-
 лодшага. Акрамя таго ў штаце абслугоўваючага персаналу пра-
 цуюць яшчэ 134 спецыялісты. Штат дактароў і сярэдняга ме-
 дыцынскага персаналу ўкамплектаваны поўнасю. Безумоўна,
 у гэтым ёсць таксама вялікая заслуга Канстанціна Андрэевіча.
 Упэўнены, што ён меў прамое дачынне да здзяйснення ўзвядзен-

ня вишэйпералічаных аб'ектаў, за што мы, лунінчане, выказваем яму сваю шчырую ўдзячнасць і найлепшыя пажаданні!

ГЕНЕРАЛ ОТ ЗЕМЛИ, МОЖНО О НЁМ ТАК СКАЗАТЬ...

“Не было в нашей семье родословной кадровых военных. Отец знал, что земля – это то, что кормит человека. Что труд на ней не портит, а прививает трудолюбие, человечность и любовь к этой земле и жизни, это то, чем нужно дорожить и что нужно беречь!

Поэтому с детства сыновья Андрея Константин и Максим знали своё дело. В детстве – коров пасты, повзрослев, они узнали, что такое сено косить на третью часть, чтобы содержать корову для молока. А для этого необходимо было заготовить сена не менее 10 тонн.

Летние каникулы у Константина были всегда трудовыми. У же с 8-го класса летом он работал в колхозе имени Жданова на уборке зерновых, уборке соломы с полей. Умело пахал и обгонял картошку лошадей на колхозных полях. Наверное, всё это и наложило отпечаток на дальнейшую судьбу – как в образовании, так и в жизни.

У истоков образования, а также в дальнейшей судьбе были люди, стремление у которых было одно – трудиться при любых условиях. Их стремление жить лучше, уважать и ценить друг друга помогало Константину быть своим среди масс, в каких бы он ни был должностях. Он был и есть свой.

Это не могло не сказаться на воспитании детей – сына Андрея и дочери Людмилы. Быть хорошими детьми у такого отца – это ещё не всё. Ты должен быть похож своими делами, поведением. Ты ответственен за авторитет отца перед людьми, ибо они всё это будут видеть и сравнивать. И счастье отца в том, что всё совпадает, как это и хотят видеть посторонние. Так и пишется семейная биография и судьба.

А для нашего генерала она пишется дальше устами и не только детей, но и 3 внуков!”

**Максим Андреевич Сумар.
Лунинец, 26 февраля 2015 года.**

*Памяти воинов-интернационалистов
нашей Лунинетчины посвящается!*

**НУ, А МЫ – ВСЁ ОПРАВДАЛИ МЫ,
НАГРАДИЛИ НАС ПОТОМ,
КТО ЖИВЫЕ – ТЕХ МЕДАЛЯМИ,
А КТО МЁРТВЫЕ – КРЕСТОМ.**

*“Все ушли на фронт”, 1964 год.
Владимир Высоцкий.*

**“ВРЕМЯ
ВЫБРАЛО
ВАС...”**

Вспоминая Первую мировую, гражданскую и Великую Отечественную войны, которые принесли столько горя и страданий нашему белорусскому народу, нельзя не затронуть ещё одну, необъявленную, “чужую” для нашего народа войну – войну в Афганистане, которая принесла большую боль родным и близким нашей родной Беларуси. В ней участвовали **28839** граждан Беларуси, из них погибли **723** воина, из нашего Лунинецкого района – **10** уроженцев. В боевых действиях в Афганистане участвовали **около 300** уроженцев и жителей городов Луинец, Микашевичи и деревень нашего Лунинецкого района. Никто из них не знал, чьи интересы отстаивает далеко от границ нашей родины Беларуси. Но такова уж мужская судьба в истории человечества. Призвали на военную службу, принял присягу – исполняй приказы. Это звучит так – “*исполнение воинской обязанности*”. А если назвать это проще, то это будет звучать в данной ситуации как *исполнение интернационального долга*. Прескорбно только то, что исполнение воинского долга стоило 723 жизней молодых людей в возрасте от 19 лет и старше. Сегодня именами 10 погибших названы улицы городов Лунина и Микашевич, а также улиц в деревнях, где родились молодые парни. На зданиях школ размещены мемориальные доски с их портретами и фамилиями. О них всегда помнят и будут помнить их родители, родственники и их земляки. В Бостынской СШ открыт музей, в котором отображены события 70-80-х годов. Всё это должно быть.

Бостынская СШ – одна из старейших в нашем районе. Сегодня это хорошее современное типовое здание. Рядом находится православная Свято-Параскевинская церковь. Население Бостыни насчитывает 1342 человека. В школе в 2014/2015 учебном году обучалось 146 учеников.

В середине 90-х годов коллективом учителей и учеников был создан музей “*Память*”, посвящённый лунинецким воинам-интернационалистам. Из воспоминаний директора школы тех лет Степана Васильевича Бусько: “...на одном из заседаний педсовета было принято решение о привлечении учителей и

учеников школы к поисковой работе, по учёту в сельских советах Лунинецкого района воинов-интернационалистов, принимавших участие в боевых действиях на территории Афганистана. Лунинецкий отдел образования в свою очередь финансировал работу по оборудованию комнаты будущего музея. Из Минска были приглашены художник-дизайнер и мастера столярных работ. Активную помощь в этой работе оказывала заместитель директора по воспитательной работе Мацкевич Нина Степановна. Когда музей был подготовлен к встрече посетителей, сюда стали приглашать бывших воинов-афганцев”.

Здесь происходит приём в пионеры и в комсомол, проводятся тематические уроки по истории, некоторые классные часы на военно-патриотическую тематику.

Более 20 лет в музее в феврале месяце проводятся встречи воинов-интернационалистов района. Последние несколько лет в школе проходит волейбольный турнир, посвящённый памяти выпускника школы, погибшего воина-интернационалиста **Ивана Владимировича Зылевича**. В турнире принимают участие команды Бостынской СШ, Велутской СШ, Дятловичской СШ, Мальковичской СШ (*Ганцевичского района*) и других школ Лунинецкого района. Ежегодно в канун **15 февраля** – дня вывода ограниченного контингента советских войск из Афганистана (1989 г.) – учащиеся встречаются с воинами-интернационалистами, их родными. С учителями школьники постоянно приводят в порядок памятники и места захоронения погибших воинов Красной Армии в июле 1944 года, партизан и расстрелянных земляков в годы Великой Отечественной войны. Из беседы с учительницей Бостынской школы Верой Степановной Мельянец узнал, что дети занимаются такими работами с желанием и большой охотой. Ребята собрали и продолжают собирать материалы об “афганцах” городов Лунинец, Микашевичи и из деревень Лунинецкого района, продолжают дальнейший поиск, приобретают новые экспонаты для обновления экспозиций музея.

Большую помощь музею оказывали председатели районного Совета воинов-интернационалистов, Губаревич Геннадий Алек-

севич, старший прапорщик Александр Васильевич Романович. Музей стал центром патриотического воспитания школьников. С 2011 года председателем районной ОО воинов-интернационалистов является подполковник в отставке Жуланов Александр Андреевич. Надо добавить ещё и тот факт, что в первые годы после демобилизации воинов-интернационалистов из Афганистана активную работу по сплочению всех демобилизованных в общественную организацию проводил Лунинецкий РК ЛКСМБ и райвоенкомат. Среди первых таких активистов был и Игорь Гапон. Я помню одну из первых встреч, которая проходила в здании РДК в 1988 году. На этой встрече было около 30 демобилизованных воинов-интернационалистов. Их приветствовали сотрудники военкомата, райкома комсомола, ученики 7-8 классов школ города. Сам Игорь исполнил несколько песен, аккомпанируя на гитаре. Эту встречу вспоминают многие по сей день.

В те годы ещё нельзя было говорить открыто о тех событиях и военных операциях на территории Афганистана. И всё-таки ребята рассказывали о трудностях, о потерях своих боевых друзей, о моральных сложностях, с которыми им приходилось сталкиваться. Сегодня многие из них уже убеждённые сединами отцы семей, дети которых в таком же возрасте и даже старше, чем они были сами в 1988 году. Жизнь продолжается... Работа по-патриотическому воспитанию молодёжи продолжается. В учебных заведениях воины-интернационалисты встречаются с учащимися, рассказывают о боевых действиях в Афганистане, о нелёгких испытаниях, выпавших на их долю. Желают молодому поколению не видеть ничего подобного в их жизни и жить под ясным мирным небом, гордиться нашей миролюбивой Родиной – Республикой Беларусь, а если понадобится, встать на её защиту.

Несколько воспитанников, членов совета нашего краеведческого музея в Лунинецкой школе-интернате, который у нас был профессионально оборудован уже в 1984 году, и я как ответственный за работу музея тоже были приглашены на эту

первую встrecу. Храню по сегоднця более 60 кадров фотоплёнки этой встrecи, три фотографии из котopых помещены в данном сборнике.

Продолжая рассказ о патриотической работе в Бостынской СШ, хочу сообщить приятное известие, что работа по патриотическому воспитанию, проводимая музеем воинов-интернационалистов *“Память”* Бостынской СШ, не осталась незамеченной. За активное участие в работе по патриотическому воспитанию подрастающего поколения 1 сентября 2014 года была награждена учительница Бостынской школы *Мельянец Вера Степановна* юбилейной медалью *“25 лет окончания боевых действий в Афганистане”*. Вера Степановна готовит из числа учащихся экскурсоводов музея *“Память”*, кроме этого проводит с ними большую поисковую работу по местному краеведению. Кстати, её отец Степан Васильевич Бусько был более 25 лет директором Бостынской СШ, а мама Нина Васильевна – учительницей начальных классов. Сегоднця они на заслуженном отдыхе. За руководство патриотическим воспитанием в Бостынской школе в канун памятного дня – окончания боевых действий в Афганистане на торжественной встrecе воинов-интернационалистов в городе Луинце 13 февраля 2015 года такой же медалью был удостоен и директор Бостынской школы *Койко Ярослав Алексеевич*. В городе Луинце в этот же день ещё одной медалью был награждён председатель Луинецко-Ганцевичской межрайонной организационной структуры ДОСААФ *Гнедько Борис Иванович*, за активную патриотическую работу и развитие военно-прикладных видов спорта с допризывной молодёжью, учащимися школ и других учебных заведений Луинца, Микашевич и Луинецкого района.

С 2004 по 2015 год директором школы работал Ярослав Алексеевич Койко – достойный преемник Степана Васильевича. Весной 2014 года я посещал Бостынскую школу, музей, беседовал с Ярославом Алексеевичем. Вот несколько его слов: *“...музей сочетает сегоднця патриотическую и антивоенную направленность. О трагических событиях 80-х годов ученики и молодёжь*

хорошо знают и хотят сохранить мирную жизнь, чтобы стать достойными жителями планеты Земля. В течение года в музее бывает более полутысячи посетителей, среди которых есть не только школьники, но и представители трудовых коллективов предприятий, учреждений, жители Республики Беларусь, а также иностранные гости. Одним из направлений воспитательной работы в школе является краеведение. В школе есть класс с военно-патриотическим уклоном. Сама деревня Бостынь имеет свою славную историю, изучением которой и предстоит заняться «Юным следопытам». Они надеются, что им удастся успешно продолжать летопись своего села».

Позднее я ещё раз побывал в школе, встретился с учениками старших классов, беседовал с ними. Они гордятся историей своей деревни, школы, а также своим музеем «афганцев». В 2014/2015 учебном году беседовал с учениками 6-го класса, где классным руководителем является Вера Степановна. Все они очень гордятся и интересуются историей своей деревни, изучают многие неизвестные ранее страницы из жизни односельчан, а также своих родных и близких. Работа по местному краеведению увлекает детей, особенно в таком возрасте. И когда встречаешься с такими детьми, на ум приходит такая мысль: у нас растёт достойная смена! Надеюсь, что, став взрослыми, семейными, они расскажут об этом своим детям. И это радует.

И если ещё раз вспомнить об участниках последних военных событий в Афганистане, то нужно сказать, что люди, особенно молодое поколение, всё-таки должны помнить об участниках той войны. В наше время по-разному воспринимаются события тех лет. Одно надо знать и помнить всегда: каждый участник той войны и его родители **не должны быть забытыми** как на государственном уровне, так и на местном. В этом отношении музей в Бостынской школе имеет большое воспитательное значение среди молодёжи в наше время.

*Вспомним всех поимённо,
Вспомним сердцем своим.
Это нужно не мёртвым –
Это нужно живым!*

СПИСОК

воинов-интернационалистов, рождённых в городах Лунинец, Микашевичи и населённых пунктах Лунинецкого района, а также некоторых участников, жителей города Луинца, прибывших с других регионов, и тех, кого уже нет с нами. Все они принимали участие в боевых действиях на территории Демократической Республики Афганистан. *(Некоторые наши земляки выполняли интернациональный долг на территориях и других государств).*

1. Абрамчук Николай Васильевич 1960 г., г. Лунинец, инвалид боевых действий на территории другого государства.

2. Алексеенко Виктор Александрович 1962 г., г. Лунинец, **3-я группа. Общее заболевание.**

3. Андрухович Иван Григорьевич 1965 г.
Лунинецкий р-н, г. Микашевичи.

4. Андруш Николай Григорьевич 1967 г.
Лунинецкий р-н, г. Микашевичи.

5. Антонович Михаил Александрович 1962 г.
Лунинецкий р-н, д. Богдановка.

6. Антончик Виктор Дмитриевич 1963 г., г. Лунинец, **2-я группа. Общее заболевание.**

7. Бабаев Илтифат Алхан-Оглы 1936 г.
Лунинецкий р-н, живёт в д. Велута.

8. Баран Василий Адамович 1964 г., г. Лунинец.

9. Белевец Виктор Анатольевич 1968 г.,
Лунинецкий р-н, д. Кожан-Городок.

10. Березко Владимир Михайлович 1960 г.,
Лунинецкий р-н, г. Микашевичи.
11. Берёзко Виктор Ильич, 1967 г.,
д. Озерница, Лунинецкий р-н
12. Биктагиров Валерий Зыятович 1964 г., г. Лунинец.
13. Билиба Владимир Васильевич 1965 г., г. Лунинец.
14. Бобров Анатолий Алексеевич 1951 г., г. Лунинец.
15. Бобровский Юрий Александрович 1965 г., г. Лунинец.
16. Бовкунович Виктор Васильевич 1967 г., г. Лунинец.
17. Богдан Виктор Константинович 1965 г., г. Лунинец.
18. Богук Василий Иванович 1964 г.,
Лунинецкий р-н, г. Микашевичи.
19. Бойко Святослав Степанович 1966 г.,
Лунинецкий р-н, д. Б. Чучевичи.
20. *Бойчук Светлана Эдуардовна 1963 г., г. Лунинец.*
21. Борисик Александр Николаевич 1968 г.,
Лунинецкий р-н, д. Дворец.
22. Брезин Анатолий Леонтьевич 1965 г.,
Лунинецкий р-н, д. Дятловичи.
23. Брезин Александр Афанасьевич 1964 г., г. Лунинец.
24. Бузынчик Валерий Алексеевич 1955 г., г. Лунинец.
25. Булатовский Сергей Фёдорович 1965 г., г. Микашевичи,
с 09.01.2006 года проживает в Минске.
26. Буневич Сергей Николаевич 1957 г., г. Лунинец.
27. Бут-Гусаим Михаил Сергеевич 1966 г., г. Лунинец.
28. Ванюк Владимир Григорьевич 1962 г., г. Лунинец.
29. Верес Андрей Степанович 1965 г.,
Лунинецкий р-н, д. Вулька-2.
30. Викторов Пётр Павлович 1966 г.,
Лунинец, выехал на Кубань.
31. *Викторова Лилия Андреевна 1962 г., г. Лунинец.*
32. Внучко Константин Николаевич 1946 г., г. Лунинец.
33. Волин Виталий Владимирович 1970 г., родился в д. Велута, Лунинецкий р-н, живёт и работает в г. п. Марына Горка Минской области.

34. Вороной Александр Евгеньевич 1963 г., г. Микашевичи, был председателем общества “афганцев” г. Микашевичи, убыл в г. Минск.
35. Глытов Олег Сергеевич, д. Перуново.
36. Гнедько Александр Николаевич 1964 г., г. Лунинец, ранение.
37. Гордиевич Александр Николаевич 1952 г., г. Лунинец.
38. Гордюк Владимир Павлович 1967 г., Лунинецкий р-н, д. Велута, живёт в д. Новосёлки, ранение.
39. Грабович Василий Ильич 1963 г., г. Лунинец.
40. Грабович Николай Викторович 1964 г., г. Лунинец.
41. Гребень Николай Яковлевич 1961 г., г. Лунинец, 3 группа. Инвалид боевых действий на территории другого государства.
42. Гриневич Андрей Иосифович 1967 г. Лунинецкий р-н, д. Красная Воля.
43. Грицкевич Александр Иванович 1965 г. Лунинецкий р-н, д. Б. Чучевичи.
44. Грицкевич Анатолий Иванович 1961г., ранение, Лунинецкий р-н, д. Б. Чучевичи.
45. Грицкевич Виктор Иванович 1969 г., г. Лунинец.
46. Грицкевич Сергей Степанович 1969 г., Лунинецкий р-н, д. Б. Чучевичи.
47. Гричик Иван Алексеевич 1964 г., Лунинецкий р-н, д. Озерница.
48. Гришкевич Василий Алексеевич 1967 г., г. Лунинец.
49. *Грудько Валентина Николаевна 1956 г., г. Лунинец.*
50. Губаревич Геннадий Александрович 1960 г., г. Лунинец, председатель Лунинецкой ОО “БСВВА” с 1995 г.
51. Гурбанович Сергей Васильевич 1969 г., г. Микашевичи.
52. Гурков Александр Иванович 1959 г., г. Лунинец, Убыл 27.07.2012 года в г. Могилёв.
53. Давыдчик Виктор Викторович 1966 г. Лунинецкий р-н, д. Дребск.
54. Данилкин Александр Иванович 1955 г., г. Лунинец.

55. Деменчук Николай Петрович 1950 г., г. Лунинец.
56. Демидович Геннадий Александрович 1965 г., г. Лунинец.
57. Драбович Сергей Иванович 1966 г. Родился в д. Велута Лунинецкого р-на, живёт и работает в Пинском р-не Брестской области.
58. Драгун Виктор Петрович 1965 г., Лунинецкий р-н, г. Микашевичи.
59. Дудич Сергей Викторович 1963 г., г. Микашевичи, убыл.
60. Дубовик Геннадий Иванович 1968 г., г. Лунинец.
61. Егоров Андрей Владимирович 1968 г., г. Лунинец.
62. Елизов Александр Васильевич 1962 г., г. Лунинец.
63. Емельянович Леонид Данилович 1965 г., г. Лунинец.
64. Емельянович Максим Максимович 1969 г., г. Лунинец.
65. Емельянович Вячеслав Дмитриевич 1945 г., г. Лунинец.
66. Есманович Виктор Александрович 1968 г., д. Боровцы Лунинецкого района.
67. Ефремов Олег Юрьевич 1965 г., г. Лунинец.
68. Жабицкий Юрий Борисович 1968 г., ранение, Лунинецкий р-н, д. Синкевичи.
69. Жиборт Леонид Михайлович 1969 г., Лунинецкий р-н, г. Микашевичи.
70. Жук Михаил Константинович 1964 г., Лунинецкий р-н, д. Дубовка.
71. Жук Николай Николаевич 1964 г., Лунинецкий р-н, д. Дятловичи.
72. Жук Сергей Григорьевич 1965 г., д. Дятловичи, Лунинецкого р-на.
73. Жуланов Александр Андреевич 1954 г., председатель Лунинецкой ОО “БСВВА” с 2011 года, г. Лунинец.
74. Заруцкий Николай Иванович 1961 г., д. Запросье, Лунинецкий р-н,
75. Золодуев Александр Михайлович, 1952 г., г. Лунинец.
76. Ивашкевич Валерий Павлович 1961 г., г. Лунинец.
77. Ильич Николай Григорьевич 1967 г., Лунинецкий р-н, г. Микашевичи.

79. Ильючик Александр Васильевич 1967 г.,
Лунинецкий р-н, д. Богдановка.
80. Ильючик Виктор Алексеевич 1967 г.,
Лунинецкий р-н, д. Богдановка.
81. Ильючик Леонид Геннадьевич 1965 г.,
Лунинецкий р-н, п. Полесский.
82. Ильючик Владимир Александрович 1961 г.,
д. Богдановка, Лунинецкий р-н.
83. Ильючик Иван Васильевич 1964 г.,
д. Богдановка, жил в д. Погосте-Загородском Пинского района.
84. Иович Александр Александрович 1967 г., г. Лунинец.

3-я группа. Общее заболевание.

85. Казун Михаил Степанович 1966 г.,
Лунинецкий р-н, д. Дребск.
86. Каленкович Сергей Иванович 1964 г., г. Лунинец.
87. Катунин Валерий Николаевич 1951 г., г. Лунинец.
88. Качанович Дмитрий Николаевич 1967 г.,
Лунинецкий р-н, г. Микашевичи.
89. Качанович Михаил Владимирович 1963 г.,
д. Бостынь, Лунинецкий р-н.
90. Качановский Николай Николаевич 1968 г., г. Лунинец.
91. Кирзнер Ефим Шепшелевич 1955 г., г. Лунинец.
92. Кисель Степан Николаевич 1963 г.,
Лунинецкий р-н, д. Вулька-2.
94. Клевжиц Михаил Николаевич 1966 г.,
Лунинецкий р-н, г. Микашевичи.
95. Климович Виктор Иванович 1968 г.,
Лунинецкий р-н, Микашевичи.
96. Климович Николай Иванович 1969 г.,
Лунинецкий р-н, д. Кожан-Городок.
97. Климович Николай Сергеевич 1961 г.,
г. Микашевичи, Лунинецкий р-н.
98. Климчук Алексей Михайлович 1968 г.,
родился в д. Велута, Лунинецкий р-н, живёт в Лунинце.
99. Ковалевич Степан Яковлевич 1964 г.,
Лунинецкий р-н, г. Микашевичи.

100. Коваленко Валерий Павлович 1954 г., г. Лунинец.
101. Козловский Григорий Степанович 1968 г.,
п. Полесский, Лунинецкий р-н.
101. Ковалец Владимир Николаевич 1964 г., г. Лунинец.
102. Ковалец Николай Николаевич 1962 г., г. Лунинец.
103. Ковалевич Сергей Антонович 1962 г.,
д. Богдановка, Лунинецкий р-н.
104. Ковшик Александр Андреевич 1960 г., г. Лунинец.
105. Колбик Сергей Михайлович 196 г.
Лунинецкий р-н, д. Язвинки.
106. Комар Василий Михайлович 1957 г., г. Лунинец.
107. Конопацкий Александр Константинович 1960 г.,
г. Лунинец.
108. Костюк Иван Иванович 1963 г., ранение,
Лунинецкий р-н, г. Микашевичи.
109. Кохович Иван Константинович 1969 г.,
Лунинецкий р-н, д. Лунин.
110. Кохович Виктор Павлович 1965 г.,
родился в д. Велута Лунинецкого р-на, живёт в г. Гомеле.
111. Коцуба Александр Владимирович 1967 г.,
Лунинецкий р-н, ст. Дятловичи.
112. Коцуба Василий Ильич 1963 г.,
Лунинецкий р-н, д. Дятловичи.
113. Коцуба Василий Михайлович 1964 г.,
Лунинецкий р-н, д. Дятловичи.
114. Кунцевич Николай Иванович 1964 г., г. Лунинец.
115. Купцов Владимир Владимирович 1964 г.,
Лунинецкий р-н, г. Микашевичи.
116. Кушнерук Федор Никитич 1948 г., г. Лунинец.
117. Лавринович Геннадий Куприянович 1964 г., г. Лунинец.
118. Лахвич Василий Васильевич 1960 г.,
д. Великий Лес, жил в г. Микашевичи.
119. Ледовских Виктор Николаевич 19 г.,
родился в г. Лунинец, семья переехала в г. Минск.
120. Левкович Александр Дмитриевич 1960 г., г. Лунинец.

121. Левкович Николай Устинович 1952 г., (в Египте)
г. Лунинец.
122. Левшиц Николай Мартынович 1954 г., г. Лунинец.
123. Левшун Вячеслав Иосифович 1962 г., г. Лунинец.
124. Ленивко Федор Михайлович 1963 г.,
Лунинецкий р-н, г. Микашевичи.
125. Лешкис Витовтас Иозосович 1968 г., г. Лунинец.
126. Лихтар Анатолий Иванович 1962 г.,
Лунинецкий р-н, д. Бостынь.
127. Лихтар Николай Григорьевич 1965 г.,
д. Б.Чучевичи, Лунинецкий р-н.
128. Луд Николай Иванович 1963 г.,
д. Черebasово, Лунинецкий р-н.
129. Лупаенко Алим Александрович 1935 г.,
(в ДРВ), г. Лунинец.
130. Макоед Сергей Иванович 1968 г.,
Лунинецкий р-н, д. Б. Чучевичи.
131. Максимец Сергей Иванович 1965 г.,
д. Бостынь, Лунинецкий р-н
132. Максимович Николай Григорьевич 1960 г., г. Лунинец.
133. Малей Александр Иванович 1961 г.,
Лунинецкий р-н, г. Микашевичи.
134. Мамайко Василий Николаевич 1967 г., г. Лунинец.
135. Марко Александр Константинович 1967 г.,
Лунинецкий р-н, д. Бостынь.
136. Мацкевич Леонид Максимович 1961 г., г. Лунинец.
137. Махонь Игорь Георгиевич 1955 г., г. Лунинец.
138. Мелешко Анатолий Григорьевич 1967 г.,
Лунинецкий р-н, д. Богдановка.
139. Мельянец Юрий Константинович 1963 г., г. Лунинец.
140. Мерк Валерий Владимирович 1958 г., г. Лунинец.
141. Мирошников Виктор Яковлевич 1941 г., г. Лунинец,
ранение.
142. Михайловский Анатолий Владимирович 1969 г.
Лунинецкий р-н, д. Кожан-Городок.

143. Молодянович Валерий Георгиевич 1967 г., г. Лунинец.
144. Молчан Владимир Михайлович 1967 г.,
Лунинецкий р-н, Красная Воля.
145. Морза Василий Николаевич 1965 г., г. Лунинец.
146. Морза Сергей Васильевич 1965 г.,
д. Яжевки, Лунинецкий р-н.
147. Мороз Василий Васильевич 1967 г.,
Лунинецкий р-н, д. Сосновка.
148. Мороз Михаил Васильевич 1966 г.,
Лунинецкий р-н, д. Язвинки.
149. Моторный Михаил Иванович 1942 г., г. Лунинец.
150. Муравейко Фёдор Иванович 1966 г.,
д. М. Чучевичи, Лунинецкий р-н.
151. Мухин Валерий Иванович 1964 г., г. Лунинец.
152. Наварич Иван Иванович 1967 г., г. Лунинец.
153. Нагорный Вячеслав Романович 1965 г.,
Лунинецкий р-н, д. Межлесье.
154. Нестеров Аркадий Евгеньевич 1968 г., г. Лунинец.
155. Никитич Николай Григорьевич 1969 г.,
Лунинецкий р-н, д. Любань.
156. Никонович Владимир Владимирович 1969 г.,
г. Микашевичи, Лунинецкий р-н.
157. Ничипорович Виталий Николаевич, 1968 г.,
г. Микашевичи, убыл 06.07. 2005 года.
158. Носкович Григорий Игоревич 1965 г.,
Лунинецкий р-н, д. Куповцы.
159. Носкович Юрий Николаевич 1964 г., г. Лунинец.
160. Олесик Сергей Васильевич 1967 г.,
Лунинецкий р-н, г. Микашевичи.
161. Ольшевский Василий Александрович 1967 г.,
Лунинецкий р-н, г. Микашевичи.
162. Орехва Александр Васильевич 1961 г.,
Лунинецкий р-н, родился в д. Велута, живёт и работает в
д. Дятловичи.
163. Орешкевич Василий Адамович 1960 г., г. Лунинец.

164. Орешкевич Юрий Владимирович 1968 г.,
Лунінецкий р-н, д. Черebasово.
165. Осипов Александр Николаевич 1967 г., г. Лунінец.
166. Осипчук Владимир Владимирович 1968 г., г. Лунінец.
167. Остапович Юрий Николаевич 1968 г., г. Лунінец.
168. Очеповский Валерий Николаевич 1960 г.,
Лунінецкий р-н, д. Цна.
169. Павлович Сергей Михайлович 1961 г.,
Лунінецкий р-н, д. Вулька-2.
170. Павлович Николай Павлович 1963 г.,
Лунінецкий р-н, д. Вулька-2.
171. Панасевич Василий Михайлович 1960 г., г. Лунінец.
172. Панько Анатолий Александрович 1963 г.,
Лунінецкий р-н, д. М. Чучевичи, ранение.
173. Парфимович Дмитрий Дмитриевич 1969 г., г. Лунінец.
174. Перевозчиков Александр Константинович 1951 г.,
г. Лунінец.
175. Перминов Алексей Николаевич 1949 г., г. Лунінец.
176. Песоцкий Константин Васильевич 1962 г.,
Лунінецкий р-н, д. Бродница.
177. Петаков Александр Михайлович 1966 г.,
Лунінецкий р-н, д. Вулька-2.
178. Петренко Александр Семенович 1951 г., г. Лунінец.
179. Потяга Михаил Иванович 1964 г., г. Лунінец.
180. Примоченко Александр Васильевич 1964 г.,
Лунінецкий р-н, г. Микашевичи.
181. Прокопович Владимир Максимович 1963 г.,
Лунінецкий р-н, г. Микашевичи.
182. Прокопович Сергей Васильевич 1964 г., г. Лунінец.
183. Прудников Виктор Викторович 1966 г., г. Лунінец.
184. Радионович Василий Романович 1951 г., д. Боровцы.
185. Ракович Александр Антонович 1967 г.,
Лунінецкий р-н, д. Межлесье.
186. Ренц Александр Васильевич 1955 г., г. Лунінец.
187. Ролинский Сергей Иванович 1961 г., г. Лунінец.

188. Романович Александр Васильевич 1960 г. – председатель Лунинецкой ОО “БСВВА” с 1997 г., г. Лунинец.
189. Романович Вячеслав Михайлович 1966 г., г. Лунинец.
190. Романович Леонид Васильевич 1959 г., г. Лунинец.
191. Рылач Василий Адамович 1963 г.,
Лунинецкий р-н, д. Б. Чучевичи.
192. Сайко Виктор Александрович 1970 г., г. Лунинец.
193. Сацкевич Иван Геннадьевич 1969 г.,
Лунинецкий р-н, д. Лунин.
194. Свибович Сергей Степанович 1964 г.,
Лунинецкий р-н, д. Красная Воля, жил в д. Межлесье.
195. Свибович Александр Адамович 1963 г.,
Лунинецкий р-н, д. Красная Воля, ранение.
196. Свибович Василий Павлович 1962 г.,
Лунинецкий р-н, д. Красная Воля.
197. Сергиевич Михаил Иванович 1960 г.,
Лунинецкий р-н, д. Любань.
198. Сидоров Вячеслав Владимирович 1960 г., г. Лунинец.
199. Синилевич Александр Михайлович 1968 г.,
Лунинецкий р-н, д. Ракитно.
200. Скобельский Леонид Францевич 1962 г.,
Лунинецкий р-н, г. Микашевичи.
201. Скотников Валентин Иванович, 1952 г.,
г. Микашевичи, убыл 02.10. 2006 года в г. Гродно.
202. Содько Василий Николаевич 1949 г., г. Лунинец.
203. Сорока Владимир Миронович 1960 г.,
Лунинецкий р-н, д. Дворец.
204. Соц Михаил Михайлович 1967 г.,
Лунинецкий р-н, д. Вулька-2.
205. Соц Николай Михайлович 1968 г.,
Лунинецкий р-н, Вулька-2.
206. Соц Михаил Устинович 1963 г.,
Лунинецкий р-н, д. Вулька-2.
207. Сподоба Петр Михайлович 1954 г., г. Лунинец.
208. Стариков Герман Васильевич 1938 г., г. Лунинец.

209. Стахаевич Виктор Иванович 1962 г.,
Лунинецкий р-н, д. Синкевичи.

210. Стражевич Владимир Иванович 1967 г., г. Микашевичи.

211. Тельпук Владимир Николаевич 1967 г., г. Лунинец.

212. Тельпук Александр Сафронович 1968 г.,

д. Боровцы, жил в г. Королёве Московской области.

213. Тельпук Иван Николаевич 1966 г.,

д. Бродница, Лунинецкий р-н.

214. Томашов Николай Петрович 1944 г., г. Лунинец,

3 группа. Инвалид боевых действий на территориях других государств.

215. Трифонов Олег Александрович 1960 г., г. Лунинец.

216. Трухнов Николай Николаевич 1961 г.,

Лунинский с/совет, жил в г. Гурьевске Калининградской области.

217. Тумилович Федор Григорьевич 1964 г.,

Лунинецкий р-н, д. Кожан-Городок.

218. Тупеко Иван Николаевич 1962 г., г. Лунинец,

3-я группа. Общее заболевание.

219. Турчинович Константин Анатольевич 1961 г.,

Лунинецкий р-н, д. Редигерово.

220. Федорович Иван Васильевич 1966 г.,

Лунинецкий р-н, г. Микашевичи.

221. Халимончик Степан Владимирович 1968 г.,

Лунинецкий р-н, г. Микашевичи.

222. Хлуд Валерий Владимирович 1963 г.,

родился в д. Велута Лунинецкого р-на. Живёт и работает в г. Бресте.

223. Хоменко Сергей Борисович 1967 г., г. Микашевичи.

224. Хомко Николай Афанасьевич 1962 г.,

родился в д. Велута Лунинецкого р-на, живёт и работает в г. Луинце.

225. Черноокый Николай Николаевич 1963 г., г. Лунинец.

226. Черноокый Владимир Васильевич 1962 г.,

д. Дятловичи, Лунинецкий р-н.

227. Чимбур Александр Павлович 1964 г., г. Лунинец.

228. Чумаков Леонид Николаевич 1964 г., г. Лунинец.
229. Шалай Анатолий Константинович 1967 г., г. Лунинец.
230. Шанович Владимир Владимирович 1963 г.,
Лунинецкий р-н, д. Лунин.
231. Шевчук Михаил Адамович 1966 г.,
Лунинецкий р-н, г. Микашевичи.
232. Шостак Виктор Григорьевич 1962 г., г. Лунинец.
233. Шостыр Иван Михайлович 1964 г., г. Лунинец.
234. Шуляк Александр Маркович 196 г.,
Лунинецкий р-н, д. Велута.
235. Шуляк Юрий Павлович 1967 г., г. Лунинец.
236. Шуняев Сергей Иванович 1970 г.,
Лунинецкий р-н, Микашевичи.
237. Щетко Иван Павлович 1963 г.,
Лунинецкий р-н, д. Б. Чучевичи.
238. Щупак Александр Фёдорович 1965 г., г. Лунинец.
239. Яковец Виталий Михайлович 1962 г., г. Лунинец.
240. Ярмолич Фёдор Васильевич 1962 г.,
Лунинецкий р-н, г. Микашевичи.
241. Ярмольчик Константин Алексеевич 1966 г.,
п. Полесский, Лунинецкий р-н.
242. Ярохович Анатолий Петрович 1969 г.,
Лунинецкий р-н, д. Дубовка.
243. Ярохович Владимир Михайлович 1967 г.,
Лунинецкий р-н, д. Вулька-2.
244. Ярохович Николай Андреевич 1963 г.,
Лунинецкий р-н, д. Вулька-2.

Данные на 05.02. 2015 года из Лунинецкого районного военного комиссариата. По последним данным 2018 года число участников афганских военных событий, призванных Лунинецким военкоматом, считается около 300.

Десять наших молодых земляков погибли на территории Афганистана. Их фамилии и фотографии на одной из вкладок сборника (П.И.). Им в центре города Лунинца поставлен памятник.

ПРАГРАМА СПЕЦКУРСА “ЛУНІНЕЧЧЫНАЗНАЎСТВА”

Аўтары:

Ніна Барысаўна Трэгубава, настаўніца беларускай мовы і літаратуры ліцэя г. Лунінца;

Вадзім Вітальевіч Жылко, гісторык, журналіст.

Праграма была прэзентавана ў час рэспубліканскай навукова-практычнай канферэнцыі “Краязнаўчая адукацыя і грамадзянскае выхаванне” ў Белдзяржпедуніверсітэце імя М. Танка (Мінск, 26 красавіка 2006 года).

Тлумачальная запіска

Сёння гаварыць пра выхаванне грамадзяніна і патрыёта Рэспублікі Беларусь, свядомага прадстаўніка нацыі – значыць дбаць пра будучыню краю, Бацькаўшчыны.

Важны сродак фармавання нацыянальнай самасвядомасці – далучэнне моладзі да культурна-гістарычнай спадчыны сваёй Радзімы і, у першую чаргу, таго кутка, дзе жывеш.

Дбаючы пра будучыню Бацькаўшчыны, народ пакінуў нам, сваім нашчадкам, багатую духоўную і матэрыяльную спадчыну. Ведаць, зберагаць, памнажаць яе – пачэсны абавязак моладзі.

Праграма курса “Лунінеччызнаўства” ахоплівае тэмы гісторыі, культуры, прыроды рэгіёна.

Мэта курса – далучэнне вучняў да багатай культурна-гістарычнай спадчыны раёна шляхам комплекснага краязнаўчага вывучэння Лунінеччыны.

Задачы курса:

развіццё пазнавальных інтарэсаў вучняў праз вывучэнне роднага краю на розных этапах гісторыі;

выхаванне нацыянальнай самасвядомасці праз вывучэнне духоўнай спадчыны Лунінеччыны;

абуджэнне цікавасці да роднага краю;

*фармаванне **грамадзянскіх і патрыятычных** пачуццяў, беражлівых адносін да прыроды, духоўных і матэрыяльных каштоўнасцей роднага кутка;*

развіццё творчых здольнасцей вучняў; фармаванне пошукава-даследчых навываў.

Праграмны матэрыял пададзены ў трох раздзелах, якія падзелены на тэмы. Пасля кожнай з іх прапануюцца практычныя заняткі ў розных формах: экскурсіі, сустрэчы, інтэрв'ю і інш., планууюцца пасадка дрэў, збор насення рэдкіх раслін, рэкамендуецца напісанне рэфератаў, сачыненняў, падрыхтоўка паведамленняў, складанне карт і турыстычных маршрутаў, віктарын і крыжаванак, стварэнне слоўнікаў і іншае.

Тэарэтычны матэрыял можа падавацца ў форме лекцый настаўніка, дакладаў вучняў.

Цікавы і змястоўны матэрыял, удала падабраны настаўнікам, у канчатковым выніку падвядзе школьнікаў да высновы, што яны – жыхары цудоўнага краю, у якім многа незабыўных куточкаў, што гэты куток Беларусі мае таленавітых людзей, якіх натхняе на стварэнне выдатных твораў, што родныя краявіды – гэта частка Радзімы.

Такі агульны кірунак краязнаўчай працы – мэтанакіраванае далучэнне моладзі да гісторыі, роднай мовы, прыроды, фальклору – будзе садзейнічаць фармаванню актыўнай грамадзянскай пазіцыі, дапаможа спазнаць родны край, яго мінулае і сучаснае, усвядоміць сябе паўнапраўнымі беларусамі.

ПАШПАРТ ЛУНІНЕЧЧЫНЫ

Лунінецкі раён размешчаны на ўсходзе Брэсцкай вобласці. Створаны ў студзені 1940 года, у сучасных межах – з 1979 года. Плошча складае **2700 кв. км**, на якіх размешчаны 81 населены пункт, у тым ліку гарады **Лунінец** – 23 424 і **Мікашэвічы** – 13 900. **Насельніцтва раёна** на 1 чэрвеня 2014 года складала 73248 чалавек, з іх: **гарадское** – 37324; **вясковае** – 35924.

Тэрыторыя раёна размешчана ў межах Прыпяцкага Палесся. Працякае рака Прыпяць з прытокамі (Случ, Лань, Цна, Смердзь, Бобрык), маецца шэраг меліярацыйных каналаў.

Найвялікшыя азёры – *Белае, Чорнае, Вулька-2*.

Вадасховішчы – *“Велута”, “Собельскае”*.

Лясы, пераважна хвойныя, займаюць 40% тэрыторыі раёна, балоты – каля 15% (звыш 78 тысяч гектараў асушаны). Найвялікшы балотны масіў – Грычын. На тэрыторыі раёна поўнасьцю ці часткова размешчаны заказнікі “Лунінскі”, “Борскі” і “Сярэдняя Прыпяць”. Запаведнае Белое возера вызначаецца не толькі чысцінёй вады, але і ўнікальнымі раслінамі – лабеліяй Дортмана (на тэрыторыі Беларусі сустракаецца толькі тут і ў возеры Свіцязь), палушнікам азёрным. Карысныя выкапні на тэрыторыі раёна – граніт, торф, пясок, гліна, сапрапель.

Праз раён праходзяць чыгуначныя лініі на Брэст, Гомель, Сарны, Баранавічы, аўтамабільныя дарогі: Брэст-Гомель, Лунінец-Пінск, Лунінец-Ганцавічы, Мікашэвічы-Салігорск.

На тэрыторыі Лунінецчыны археолагамі выяўлены рэшткі шэрагу паселішчаў, пачынаючы з часоў неаліту. Сярод назваў археалагічных помнікаў — **Гарбарава гара, Татарская магіла** і інш. Раскопкі праводзіліся на гарадзішчы каля в. Кажан-Гарадок. Нямала і палеанталагічных знаходак, асабліва каля Мікашэвіч.

У Сярэднявеччы шэраг населеных пунктаў Лунінецчыны належаў некалькім вядомым феадальным дынастыям ВКЛ, у тым ліку Радзівілам, Давойнам, Шчытам, Кішкам, Друцка-Любецкім і інш. У в. Дзятлавічы звыш 200 гадоў існаваў мужчынскі праваслаўны манастыр. Пры ім была досыць буйная бібліятэка, вёўся рукапісны сінодзік (памінальная кніга). Буйнымі мястэчкамі з’яўляліся Кажан-Гарадок і Лахва (у **1655 годзе спаленыя маскоўскімі войскамі**). Шмат цікавых фактаў на тэму “Радзівілы ў Лахве” сабраў у наш час лунінецкі краязнаўца С.П. Нефідовіч. Род Друцка-Любецкіх каля чатырох стагоддзяў валодаў вёскай Лунін, тут існавала палацава-паркавая сядзіба з унікальнай бібліятэкай, нейкі час працавалі мастак Міхал Кулеша, этнограф Рамуальд Зянькевіч (аўтар працы аб урочышчах і звычаях Пінска-Лунінецкага рэгіёну). У Кажан-Гарадку памешчыкі Шчыты таксама пабудавалі прыгожую сядзібу з палацам. На жаль, у цяперашнім Лунінецкім раёне не захавалася ніводная сядзіба з раней існуючых (звесткі аб іх утрымліваюцца ў кнігах Л. Несцерчука і А. Федарука).

Зніклі многія храмы, не толькі праваслаўныя, але і касцёлы, сінагогі (а некалі ж існавалі і кальвінісцкія храмы). З ацалелых да пабудоў архітэктуры XVIII-XIX стагоддзяў адносяцца праваслаўныя храмы: у Сінкевічах (Георгіеўская царква, 1723), Кажан-Гарадку (Свята-Мікалаеўская, 1818), Вялікіх Чучавічах (Пакроўская, 1846-51), Лахве (Прачысценская), пачатку XX стагоддзя – у Лунінцы (Свята-Крыжаўзвіжанская царква, 1912-21), Язвінках (Спаса-Праабражэнская, 1910), будынак былой лазні ў пасёлку Палескі (*былы маёнтак Крэстунова, 1905*). Шэраг разбураных цэркваў у апошнія гады адбудаваны. Частка абразоў з храмаў Луніначчыны цяпер захоўваецца ў Музеі старажытнабеларускай культуры ў Мінску.

Лунінец вядомы з 1449 г. як Малы Лулін, Лулінец. У 1588 годзе тут налічвалася 75 двароў, 484 жыхары. У 1620-1842 гады сяло належала Дзятлавіцкаму праваслаўнаму мужчынскаму манастыру. Пасля будаўніцтва Палескіх чыгунак у 1884-1886 гады паскорылася эканамічнае развіццё краю. У 1897 г. у Лунінцы было 855 двароў, 3167 жыхароў. Павялічылася і паселішча Мікашэвічы (вядома з 1785 года), дзе з'явіліся лесаапрацоўчыя прадпрыемствы.

У XVII стагоддзі праз Луніначчыну праязджаў продак Лермантава Джордж Лермант, у XVIII – вядомы расійскі навуковец і дзяржаўны дзеяч **Васіль Тацішчаў** і знакамітая “лекарка”, аўтарка мемуараў аб сваіх авантурных прыгодах Саламея Русецкая (Пільштынова), у XIX – рэвалюцыйны дэмакрат і публіцыст Франц Савіч, знакаміты пісьменнік Юзаф Крашэўскі, літаратар Казімір Кантрым. Уладзіслаў Сыракомля ўвасобіў у вершах паданне “Авідзій на Палессі” – Відуш-гару пад Кажан-Гарадком у паданнях называюць магілай славутага рымляніна. Праваслаўны святар з Луніна Платон Ціхановіч стварыў на мясцовым матэрыяле даследаванне “Беларуская граматыка”. У пачатку XX стагоддзя на Луніначчыне збіралі матэрыялы вядомы лінгвіст-акадэмік Яўхім Карскі, этнограф і фалькларыст Аляксандр Сержпутоўскі, яго калега Ісаак Сербай (у 2005 годзе з дапамогай ураджэнцаў Луніначчыны была

перавыдадзена яго кніга “**Вічынскія паляне**” аб адной з мясцовасцяў Лунінецкага краю; упершыню яна ўбачыла свет у 1928 годзе).

У пачатку ХХ стагоддзя на Луніначчыне вяліся меліярацыйныя работы, узнік шэраг новых паселішчаў, названых у гонар меліяратараў, у тым ліку вядомых навукоўцаў У.Р. Рыдзігера і А.Ф. Флярова, што працавалі тут. У 1904 годзе праз Лунінец праязджаў імператар Мікалай ІІ, аб чым ёсць запіс у яго дзённіку.

У 1911-12 гадах у Лунінцы жыў і працаваў настаўнікам Якуб Колас, які стварыў тут шэраг сваіх твораў, частку паэмы “Сымон-музыка”. У 1947 годзе народны пясняр пабываў у Сінкевічах і Мікашэвічах у якасці дэпутата Вярхоўнага Савета. Аб гэтых фактах з жыцця паэта нагадваюць некалькі мемарыяльных дошак; у 2005 годзе ў Лунінцы адкрыты яму помнік. Штогод ладзяцца літаратурныя святы: “Каласавіны”, “Лунінская восень”. У час жыцця ў Лунінцы Якуб Колас быў знаёмы з жонкай мясцовага святара Соф’яй Прорвіч. Пазней яна стала праваслаўнай пісьменніцай, шмат друкуючыся ў рэлігійных выданнях Польшчы. Біяграфію зямлячкі ў наш час аднавіў краязнавец Васіль Туміловіч, а ў 2004 годзе ў Мінску быў выдадзены зборнік яе твораў “Любілі отцы наши Бога”.

У 1916-17 годзе на Піншчыне і Луніначчыне, упрыфрантавой зоне Першай сусветнай вайны, служыў у інжынерна-будаўнічай дружыне знакаміты рускі паэт Аляксандр Блок, у гэты час край наведаў і пісьменнік Аляксей Талстой. На Луніначчыне штогод адзначаюць гадавіны смерці Блока і даследчыка яго “Палескага перыяду” жыцця, аўтара кнігі “Палескія дні Аляксандра Блока” (1985), лунінецкага пісьменніка і гісторыка Мікалая Калінковіча. У гонар Блока ёсць мемарыяльныя дошкі ў Лунінцы і на станцыі Лоўча, а М. Калінковічу ў Лунінцы пастаўлены помнік работы вядомага беларускага скульптара Мікалая Кандрацьева. Алег Лойка ў свой час напісаў верш “Блок у Лунінцы”. У час Першай сусветнай у Лунінцы бываў і будучы вядомы савецкі дзеяч Міхаіл Фрунзе; захаваўся дом, дзе ён жыў. У 1918-20 гадах у Лунін-

цы працаваў настаўнікам будучы знакаміты авіяканструктар Павел Сухі (у 2005 годзе яму адкрыты помнік).

Пасля падзей рэвалюцыі 1917 года і савецка-польскай вайны край у складзе Заходняй Беларусі адышоў да Польшчы. Стаяць яшчэ будынкі, дзе некалі месціліся Лунінецкі рэўком і штаб Палескага паўстання супраць кайзераўскіх войск. Крыху пазней на Луніначчыне супраць польскіх улад дзейнічалі партызаны пад камандаваннем Кірылы Арлоўскага. У 1921 годзе Лунінец атрымаў статус горада і стаў цэнтрам аднайменнага павета Палескага ваяводства, налічваў у 1920-30-я гады каля 8 тысяч жыхароў. У многіх краінах Еўропы была вядома прадукцыя мікашэвіцкіх дрэваапрацоўчых фірмаў. Лунінецкі край вабіў не толькі турыстаў, але і польскіх этнографоў, фатографоў, напрыклад, **Юзэфа Абрэмбскага, Казіміра Машынскага, Яна Булгака** і многіх іншых.

Фатаграфаваннем жыцця палешукоў і наогул перыяду 20-40 гадоў XX стагоддзя займалася мала нам вядомая ўраджэнка Парахонска, прадстаўніца двух знакамітых родаў – Друцка-Любецкіх і Радзівілаў – **Зоф’я Хаментоўска**. Фотавыставу яе (3 сотні цудоўных фотаздымкаў) можна было ўбачыць у канцы студзеня 2011 года ў гістарычным музеі г. Пінска, у будынку калегіума, а мясяцам раней – у гістарычным музеі горада Мінска. Усе фотаздымкі выкананы з вялікай любоўю і з добрым густам. Кожны здымак нясе сваю мэтанакіраванасць. Гэта 80-гадовая гісторыя нашага Пінска-Лунінецка-Столінскага Палесся. Глядзіш і не верыш, што гэтыя падзеі і людзі з таго даваеннага часу...

Нарадзілася Зоф’я Хаментоўска ў в. Парахонск ў 1902 годзе, дзе пражывала да 1936 года, затым пераехала ў Варшаву і жыла там да 1947 года, у канцы 1948 года выехала ў Англію, адкуль у канцы таго ж года пераехала ў Аргенціну, у горад Буэнас-Айрэс, забрала з сабой кораб з калекцыяй негатываў, якіх у яе была ўжо не адна сотня, а за ўсё жыццё іх было каля пяці тысяч. На іх былі здымкі горада Пінска і роднай вёскі Парахонск, прадстаўнікоў роду Друцка-Любецкіх; рыбакі і прачкі, сялянкі за працай дома і ў полі, дамашнія жывёлы. Асабліва ўдаваліся ёй здымкі дзяцей,

іх гульні; мужчын і жанчын. Сюжэты выдатна “падгледжаныя”, па іх можна “чытаць” многае... Ні адзін з іх не быў падрыхтаваны, проста былі “выхаплены” тэа кароткія “імгненні” з жыцця, якія і прывабліваюць сваёй непаўторнасцю, дакументальнасцю і гістарычнасцю. У большасці сваёй людзі не ведалі яшчэ, што іх усіх чакае: 1 верасня 1939 года – пачатак 2-й сусветнай вайны, 17 верасня 1939 года, 22 чэрвеня 1941 года і пераможнае 9 мая 1945 года. Усё яшчэ было наперадзе... А пакуль яны жывуць сваімі клопатамі, працай, нараджаюць дзяцей, апрацоўваюць зямлю і сеюць жыта, святкуюць і адпачываюць. Ідзе размеранае мірнае жыццё. Артыкул у “СБ” называўся: **“Паміж прошлым і будучым”**, узяты, як вядома, радок песні *“именно он называется жизнью...”*.

Фотаздымкі **І. Сербава, Юзэфа Абрэмбскага** і другіх фатографіаў праз шмат гадоў былі аб’яднаны ў альбоме “Палессе”, выдадзеным у Варшаве. Адзін выдатны альбом пад рэдакцыяй доктара філалагічных навук Ганны Энгелькінг быў падараваны Лунінецкаму музею, дзе і знаходзіцца сёння, ён называецца **“Палессе, якога мы не ведаем”**. У прыватнасці, там адлюстраваны не толькі праца і побыт палешукоў, але і цікавы выгляд могілак у Лунінецкім павеце таго часу (*вёсак Багданаўка і Велута*), фотаздымкаў шмат і добрай якасці.

У міжваенны перыяд у Мікашэвічах нарадзіўся будучы польскі **празаік Багдан Мадэй**, у Лунінцы прайшло дзяцінства польскай пісьменніцы Марыі Тавяньскай-Міхальскай. **Лунінец – радзіма польскага гісторыка Мечыслава Юхневіча**. Тут нейкі час выкладаў **Раман Гарашкевіч**, заснавальнік музейнай і **кразнаўчай справы на пінскім Палессі**. Выкладчык Лунінецкага рускага вучылішча **Мікалай Анцукевіч** пазней працаваў у Вільні, **пераклаў “Слова аб палку Ігаравым”**. Дзейнасці кампартыі Заходняй Беларусі ў той перыяд прысвечана кніга ўспамінаў ураджэнкі Лунінца Аляксандры Лабачэўскай-Каратышэўскай **“Абпаленыя крылы”**.

3 15 студзеня 1940 г. Лунінец – цэнтр раёна ў складзе Пінскай (з 1954 г. – Брэсцкай) вобласці. 3 даваеннага часу (а Лунінец быў

вельмі разбураны ў гады Вялікай Айчыннай) захаваліся ўжо згаданая Свята-Крыжаўздзвіжанская царква, касцёл святога Іосіфа (1935), частка вуліц Прывакзальнай, Гагарына і Фрунзе, у тым ліку будынкі былой польскай казармы (1939), друкарні, узведзены ў 1929 годзе дом, дзе цяпер месціцца раённы музей, будынак былой гімназіі, а цяпер чыгуначнай бальніцы (1908). Былі разбураны ў час вайны чыгуначны вакзал, многія іншыя будынкі. Не засталася згадак аб садзе адпачынку ля чыгункі, змяніўся выгляд прывакзальнага сквера, дзе некалі стаяў помнік кіраўніку Польшчы Пілсудскаму. Трэба адзначыць, што ў Мікашэвічах даваенная забудова захавалася значна лепей.

3 ліпеня 1941 г. па ліпень 1944 г. раён акупіраваны фашысцкімі захопнікамі, якія знішчылі звыш 19 тысяч чалавек, звыш 2 тысяч вывезлі на прымусовую працу ў Германію. У райцэнтры ў дзвюх брацкіх магілах пахавана звыш 8 тысяч чалавек. Акупантамі быў знішчаны шэраг вёсак раёна, у тым ліку Белае Возера (не аднавілася пасля вайны), Сітніцкі Двор, Вулька-1, Мелясніца, Лугі, Ракітна, Дзятлавічы, расстраляны вязні гета ў Лахве (дзе ў час знішчэння ўспыхнула паўстанне вязняў), Лунінцы, Кажан-Гарадку, Мікашэвічах і інш. З дапамогай землякоў, што цяпер жывуць у Ізраілі і ЗША, адноўлены і рэканструяваны помнікі ахвярам гета. Аб жыцці яўрэйскіх абшчын Лунінца і Кажан-Гарадка, Лахвы, іх трагічным лёсе распавядаюць некаторыя кнігі, выдадзеных пазней у Ізраілі (на іўрыце), у тым ліку Даган Бен-Цыёва **“Мы – из восставшей Лахвы”**. Былы лунінчанін Шымон Гарадзецкі – паэт, аўтар кнігі **“Ехиль-герой”**, а Шлома Ахітуў (Хвацюк) з Лунінца стаў у Ізраілі прафесарам гісторыі і паліталогіі. Дзмітрый Аркадзін (Вадзім Онгейберг) – аўтар некалькіх аповесцяў, напісаных у Ізраілі, у тым ліку кнігі **“Адкрыты ўрок”**. У 1999 годзе ў Літве выдадзена кніга **“Пад бел-чырвона-белым. Memento patriam”** дзеяча беларускай эміграцыі ў Аўстраліі Алеся Апанасавіча Алехніка, ураджэнца в. Перунова.

На тэрыторыі Луніначчыны дзейнічала Пінскае партызанскае злучэнне на чале з В.З. Каржом, у тым ліку атрад (пазней брыгада) імя Кірава; існаваў шэраг падпольных арганізацый, у

тым ліку Сінкевіцкае камсамольскае падполле. Сярод буйных партызанскіх аперацый – разгром у 1942 годзе гарнізона ў вёсцы Сінкевічы. У Мікашэвічах падпольшчык-кінамеханік Іван Канапацкі ў 1942 годзе падарваў кінатэатр з фашысцкімі карнікамі. У ліпені 1944 года Луніначчына была вызвалена войскамі 61-й арміі 1-га Беларускага фронту. Сямі вайсковым часцям былі прысвоены ганаровыя званні “Лунінецкія”. Аб падзеях вайны распавядаюць мемуары былых партызан (В. Літвінчук, М. Клеўжыц) і франтавікоў, шматлікія помнікі і мемарыяльныя дошкі, назвы вуліц (у Лунінцы – Арцюховіча, Бажэнавай, Вінакурава, Кулакевіча, Любімава, Панцялеева, Савіцкага, Шмыглёва і інш., у Мікашэвічах – братоў Цубы, Гразноўскага). Лунінец – радзіма генерал-палкоўніка, Героя Савецкага Саюза **А.В. Петрушэўскага**. Тут пахаваны **Героі Савецкага Саюза М.С. Давыдаў, І.В. Пяцеры, П.В. Багданаў**. У Лунінцы пасля вайны жгў поўны кавалер ордэна Славы В.І. Вераб’ёў. Тут нарадзілася Герой Сацыялістычнай Працы А.Д. Панькова. Такую ж узнагароду меў шматгадовы кіраўнік калгаса “Новае Палесце” ў в. Любань Уладзімір Апанасавіч Сцепчанка (*сябар Андрэя Макаёнка, які працаваў тут над п’есаю “Таблетку пад язык”; на Любанскім СДК ёсць мемарыяльная дошка ў іх гонар*).

У пасляваенны час Луніначчыну не абмінулі такія працэсы, як аднаўленне разбуранага вайной, калектывізацыя, меліярацыя (*адным з яе навуковых цэнтраў стала Палеская доследная станцыя*). У 1970-я гады былі пабудаваны буйныя прамысловыя прадпрыемствы ў Лунінцы і Мікашэвічах, значна вырасла колькасць жыхароў гэтых гарадоў, з’явіліся новыя жылыя мікрараёны. Лунінецкі раён пацярпеў ад чарнобыльскай навалы, частка яго забруджана радыёнуклідамі. У Афганістане загінула 10 маладых жыхароў Луніначчыны, у 2003 годзе адкрыты помнік ім у райцэнтры. Да не зусім звычайных помнікаў можна аднесці самалёт МіГ-17, устаноўлены на пастамент у памяць пра лётчыка – Героя Савецкага Саюза Мікалая Давыдава, паравоз ТЭ-2099 ля лакаматыўнага дэпо (а на Прывакзальнай плошчы ў 2005 годзе адкрыты помнік да 120-годдзя Палескіх чыгунак у

выглядзе мадэлі паравоза). Ля чыгуначнага вакзала неўзабаве пасля палёта Гагарына быў устаноўлены помнік у гонар асваення космасу чалавекам. У 1999 г. былі прыняты гербы Лунінца і Мікашэвіч, а ў 2001 г. - іх сцягі.

Цяпер у Лунінцы пражывае 24 тысячы 860 чалавек. Буйныя прадпрыемствы – “Палессеэлектрамаш”, рамонтна-механічны завод, малочны завод, “Лунінецлес”, лакаматыўнае дэпо. У 2002 годзе Лунінец быў газіфікаваны. Дзейнічаюць прафесійна-тэхнічны каледж, сельскагаспадарчы каледж, 4 школы, спартыўная школа па зімовых відах спорту “Алімп- 2011”, плавальны басейн “Дэльфін”; (ліцэй) – з верасня 2014 года гімназія, дзіцячая школа мастацтваў і спецыялізаваная дзіцяча-юнацкая школа алімпійскага рэзерву, 2 Дамы культуры, музей і інш.

У Мікашэвічах жыве каля 13 тысяч чалавек, буйнейшыя прадпрыемствы – “Граніт” (з вялікім кар’ерам па здабычы каменю), “Спецжалезабетон”. Існуюць тры школы і гімназія, вялікі Палац культуры і інш.

Усяго ў раёне налічваецца 14 прамысловых прадпрыемстваў, шэраг транспартных і будаўнічых арганізацый. У сельскай гаспадарцы занята звыш 6 тысяч чалавек. У 1990-х гадах існавала каля 20 калектыўных гаспадарак, цяпер іх колькасць зменшылася ў выніку рэфармавання, узбуйнення і г.д. Раён спецыялізуецца на жывёлагадоўлі (сярод буйных свінакомплексаў – “Дварэцкі”), вытворчасці зерневых і бульбы. Агульная плошча сельгасугоддзяў – 76500 гектараў, з якіх звыш 59 тысяч га – асушаныя землі. Дастаткова вядома прадукцыя рыбгаса “Ляхва”, дзе гадоўля рыбы пачалася яшчэ ў даваенны час.

3 Лунінецчынай звязаны старонкі жыцця многіх знакамітых у Беларусі людзей. Тут бывалі, у прыватнасці, Максім Танк і Максім Лужанін (у якасці дэпутатаў Вярхоўнага Савета), Янка Брыль (аўтар нарыса пра мясцовага партызана Б. Цельпука і дзённікавых запісаў аб пасляваенным Палессі), Уладзімір Караткевіч (які ў кнізе “Зямля пад белымі крыламі” называе лахвенскія мясціны найпрыгажэйшымі ў Беларусі), Віталь Вольскі (раздзелы з кнігі “Палессе”), Яраслаў Пархута (раздзелы ў

кнізе “Зямля бацькоў нашых”, аповесць “Адзінец”), многія іншыя літаратары. На Лунінецчыне ў розны час працавалі літаратары Мікола Федзюковіч і Аляксей Гардзіцкі, літаратуразнаўца Сцяпан Лаўшук, гісторык Казімір Равяка, Герой Савецкага Саюза і гісторык Аляксандр Андрэевіч Філімонаў, журналіст, заслужаны дзеяч культуры Беларусі Аляксей Трафімавіч Каўко, краязнаўцы Расціслаў і Анатоль Бензярукі. Ва Украіну і Расію з’ехалі паэты і геолагі Уладзімір Харкевіч (кандыдат навук) і Уладзімір Плавінскі, у Карэліі цяпер жыве літаратар Леанід Верцель з Мікашэвіч. Былы кіраўнік райкама КПБ Мікалай Прасмыцкі выдаў шэраг паэтычных зборнікаў. З Лахвай звязаны ўкраінскі мастак Уладзімір Кіркевіч, туркменскі і беларускі пісьменнік Міхаіл Карпенка.

У Мікашэвічах рос пасля вайны будучы пісьменнік Уладзіслаў Нядзведскі, які пазней раскажаў аб гэтым перыядзе ў аповесці “Хлопцы з другога корпуса”. У Лунінцы прайшло дзяцінства Анатоля Нятылькіна, педагога, кіраўніка Беларускага таварыства інвалідаў па зроку і дэпутата парламента, а таксама заслужанай артысткі Беларусі Людмілы Былінскай. У Лунінцы нарадзіліся генерал-маёр Георгій Вярэніч, супрацоўнік ракетна-касмічнай карпарацыі Яўген Кулін, мінскі оперны саліст Мікалай Качаноўскі, паэтэса Аксана Спрычан, харэограф Наталля Парахневіч, цяперашні маскоўскі тэатральны дзеяч Вадзім Дубравіцкі і актрыса Таццяна Калашнікава, у в. Лахва - камбрыг часоў грамадзянскай вайны Іван Трусевіч, міністр воднай гаспадаркі БССР Адам Басюкевіч, ваенны аташэ ў Японіі палкоўнік Уладзімір Дамброўскі, у в. Любань – намеснік начальніка Ваеннай акадэміі палкоўнік Леанід Забабуха, заслужаная артыстка Беларусі Марыя Маршак (Дзенісеня), у в. Бастынь – віцэ-адмірал Мікалай Качановіч, генерал-маёр Іван Дырман, у в. Кажан-Гарадок – доктар сельгаснавук Сямён Кулеш, географ і палярнік Пётр Зіміч, прафесар Віцебскага медуніверсітэта Мікалай Луд, у в. Лунін – сябар Саюза пісьменнікаў Расіі Мікалай Елянеўскі, у в. Багданаўка – гісторык, загадчык кафедры Брэсцкага дзяржуніверсітэта Аляксандр Савіч. Нейкі час працаваў у раёне будучы прафесар

медыцыны Георгій Селюжыцкі. Дырэктарам Сінкевіцкай школы быў будучы знакаміты беларускі фалькларыст Анатоль Фядосік, а яго сын, доктар гістарычных навук Віктар Фядосік – ураджэнец Сінкевіч, як і паэт, бард Валерый Пазнякевіч. У Вічыне нарадзіліся старшыня Брэсцкага аблвыканкама (а раней міністр) Канстанцін Сумар, доктар філасофскіх навук Павел Паўловіч, дэкан мінскай ВНУ Іван Сумар, у в. Дубаўка – былы кіраўнік Дзяржкамдруку Беларусі, Саюза журналістаў і газеты “Звязда” Іван Макаловіч, у в. Ракітна – заслужаны настаўнік Беларусі, літаратар Васіль Туркевіч, у Кажан-Гарадку – літаратар Васіль Гусціновіч (пераехаў потым у Оршу), у Дрэбску – самадзейны паэт Павел Луд (жыве ў Жлобіне). Мемарыяльная дошка ў в. Дварэц (адкрыта ў 2005 годзе) нагадвае аб былым старшыні мясцовага калгаса і дэпутаце Вярхоўнага Савета Мікалаю Канюшыку. У Любачыне жыве вядомы за межамі Беларусі садавод Васіль Чэркас.

Сярод вядомых у розныя часы на Лунінецчыне калектываў мастацкай самадзейнасці - лунінецкі хор 1940-х гадоў, хор дэпо, аркестр педагогаў музычнай школы, хор ветэранаў “Спадчына” ГДК, фальклорныя калектывы “Світанак” (Дзятлавічы), “Жывіца” (Вулька-1), “Надзея” (Кажан-Гарадок), “Лабчанка” (Лобча), дзіцячыя “Сунічка” (Вулька-1) і “Паляшукія музыкі” (Дварэц). Фалькларыст А. Ліс прысвяціў некалькі асобных нарысаў народнай спявачцы Аўдоці Клеўжыц з вёскі Сінкевічы. У Лобчы жыве самадзейная артыстка і фалькларыстка Настасся Якавец. Кажан-Гарадок – радзіма самадзейнага кампазітара Андрэя Гурбановіча, кіраўніка шэрагу ансамбляў Мікалая Вайцяхоўскага. У Лунінцы жылі і працавалі самадзейны кампазітар Яўген Якаўлевіч Куфайкін, хормайстар Барыс Іванавіч Шчур. У Багданаўцы жыве народны майстар (*вырабы з гліны*) Васіль Савіч, а калісьці яго аднавясковец Васіль Ільчючк зрабіў знакаміты драўляны веласіпед, што экспануецца ў Пінскім музеі. У Дзятлавічах жыве сям’я майстроў і мастакоў Кацуба.

Шэраг кніг і брашур выдалі ў Лунінцы (многія з іх - дзякуючы газеце “Лунінецкія навіны” і дзейнасці творчага клуба “Муза” на чале з Віктарам Карповічам) мясцовыя літаратары Вольга Грыдзюшка, Аляксандр Хаўдзееў, Сцяпан Нефідовіч, Галіна

Гаргун, Рыгор Жук, Ірына Свібовіч, Таццяна Чумак, Анатоль Харламаў і інш.

Гаворачы аб спартыўнай гісторыі раёна, можна згадаць вядомага ў Польшчы ў 1930-я гады стаера Мікалая Адамчыка, вядомую лунінецкую мотабольшую каманду “Лунінец” удзельніцу Алімпійскіх гульняў 2000 года лёгкаатлетку Ірыну Хлюставу, прызёраў чэмпіянатаў свету і Еўропы, удзельнікаў Паралімпійскіх гульняў па цяжкай атлетыцы сярод інвалідаў Сяргея Крывульца і Людмілу Грэбень.

У Лунінцы з 1978 года дзейнічае раённы краязнаўчы музей, які вядзе значную працу з краязнаўцамі, каардынуе выдавецкую дзейнасць, ладзіць краязнаўчыя чытанні. Сярод грамадскіх музеяў можна вылучыць музей вёскі Любань у мясцовай школе, музей гісторыі Мікашэвіч і літаратурны музей Уладзіміра Нядзведскага ў гімназіі г. Мікашэвічы, музей памяці воінаў-інтэрнацыяналістаў у Бастынскай СШ, экспазіцыю Лунінскай СШ, музей Я. Коласа ў Сінкевіцкай СШ, экалагічны музей СШ №1 г. Мікашэвічы.

Пэўную працу па вывучэнні роднай гісторыі вядзе і рэдакцыя газеты “Лунінецкія навіны”. Яе вытокаў краязнаўства стаяў у Лунінцы настаўнік Георгій Аляксандравіч Вайндрах (пазней – навуковец у Брэсце). Немалы ўклад унеслі ў вывучэнне гісторыі роднага краю Мікола Калінковіч, Леў Коласаў (ён жа – адзін з кіраўнікоў Беларускага саюза філатэлістаў), Васіль Туміловіч, Сцяпан Нефідовіч, Іван і Ларыса Панасюкі, Таццяна Канапацкая, Ларыса Грамыка – аўтары шматлікіх публікацый і кніг аб Лунінецчыне. У 1995 годзе выйшла гісторыка-дакументальная хроніка “Памяць. Лунінецкі раён”.

ТЭМАТЫЧНАЕ ПЛАНАВАННЕ

Уводзіны

Раздзел 1. Луніначчына ад старажытнасці і да нашых дзён

Тэма 1. Зямля нашых продкаў у старажытныя часы.

Тэма 2. У складзе Вялікага Княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай.

Тэма 3. У складзе Расійскай імперыі.

Тэма 4. Луніначчына ў 1905-1920 гг.

Тэма 5. Жыццё Луніначчыны «пры Польшчы».

Тэма 6. Другая сусветная вайна на Луніначчыне.

Тэма 7. Луніначчына ў мірны час.

Раздзел 2. Культурнае багацце Луніначчыны

Тэма 8. Сведкі мінуўшчыны і сучаснасці.

Тэма 9. Духоўная спадчына, яе захаванне і ўзбагачэнне сучаснікамі.

Тэма 10. Імі ганарыцца наш край.

Раздзел 3. Прырода Луніначчыны

Тэма 11. Знаёмства з экасістэмамі краю.

Тэма 12. Разнастайнасць флоры і фаўны Луніначчыны.

Тэма 13. Прыродная гісторыка-культурная спадчына луніначкай зямлі.

Змест праграмы

Уводзіны

Краязнаўства і яго роля ў станаўленні ўсебакова развітай культурнай асобы.

Развіццё беларускага краязнаўства. Дзейнасць мясцовых краязнаўцаў (А. Фядосік, Г. Вайндрах, М. Калінковіч, Л. Коласаў, В. Туміловіч, С. Нефідовіч, І. Панасюк, В. Жылко і інш.).

Мэта, задачы і змест курса. Паняцце “Луніначчызнаўства”. Формы арганізацыі вучэбнай дзейнасці.

Тэрытарыяльна-геаграфічная, эканамічная характарыстыка раёна.

Практычныя заняткі:

1. Сустрэчы з мясцовымі краязнаўцамі.
2. Экскурсія ў краязнаўчы музей г. Лунінца.
3. Падрыхтоўка рэфератаў “Развіццё і сучасны стан краязнаўства ў Лунінецкім раёне”.

РАЗДЗЕЛ 1. ЛУНІНЕЧЧЫНА АД СТАРАЖЫТНАСЦІ І ДА НАШЫХ ДЗЁН

Тэма 1. Зямля нашых продкаў у старажытныя часы.

Археалагічныя помнікі розных эпох (у в. Лахва, Кажан-Гарадок, ля в. Сінкевічы і г. д.). Землі сучаснай Лунінеччыны ў складзе Турава-Пінскага княства, хрышчэнне жыхароў. Вывучэнне тапанімікі раёна.

Практычныя заняткі:

1. Экскурсія па мясцінах, дзе ёсць археалагічныя помнікі (гарадзішчы, курганы).
2. Падрыхтоўка паведамленняў “Жыццё нашых продкаў” паводле гістарычнай літаратуры.
3. Аналіз тапанімікі, гідранімікі раёна.

Тэма 2. У складзе Вялікага Княства Літоўскага і Рэчы Паспалітай.

Першае пісьмовае прыгадванне населеных пунктаў Лунінеччыны (Малы Лулін, Лахва і г. д.), версіі аб паходжанні назвы г. Лунінец. Род Радзівілаў, іншыя магнацкія дынастыі і Лунінеччына. Адміністрацыйныя адзінкі і сістэма кіравання, веравызнанне, дзейнасць Лунінецкага брацтва. Войны на Лунінеччыне (паўстанне Налівайкі, вайна 1654-1667 гг., Паўночная вайна). Далучэнне да Расіі.

Практычныя заняткі:

1. Складанне карты Лунінеччыны згаданага перыяду з намясненнем населеных пунктаў, храмаў.
2. Сустрэчы з жыхарамі в. Бастынь і в. Вічын, запіс успамінаў пра мясцовыя храмы, пабудаваныя ў 1750-я гг. і разбураныя ў 1960-я.

3. Наведванне Георгіеўскай царквы (1723 год будаўніцтва) у Сінкевічах.

3. У складзе Расійскай імперыі.

Гаспадарчая дзейнасць. Чыгуначнае будаўніцтва і рост населеных пунктаў, будаўніцтва прадпрыемстваў, саматужныя промыслы. Асвета. Меліярацыя. Стварэнне пошты.

Практычныя заняткі:

1. Падрыхтоўка рэфератаў “Чыгуначная гісторыя Лунінца”, “Я. Карскі (А. Сержпутоўскі, Я. Колас, А. Блок, А. Талстой, І. Сербай) і Лунінеччына.”

2. Экскурсія на пошту і друкарню г. Лунінца.

Тэма 4. Лунінеччына ў 1905-1920 гадах.

Рэвалюцыя 1905 года. Першая сусветная вайна. Сямнаццаць год. Грамадзянская вайна. Лунінеччына і Слуцкае паўстанне.

Практычныя заняткі:

1. Збіранне звестак пра лунінчан, якія прымалі ўдзел у Першай сусветнай і грамадзянскай войнах.

2. Падрыхтоўка рэфератаў аб дзейнасці М.В. Фрунзе, П.В. Сухого ў Лунінцы.

Тэма 5. Жыццё Лунінеччыны “пры Польшчы”.

Змены ў адміністрацыйным статусе раёна. Дзейнасць партызанскіх атрадаў. Праект асушэння балот. 18 гадоў польскага панавання – супярэчлівы час (стварэнне прадпрыемстваў; умовы працы і забастоўкі; адукацыя і культура; ахова здароўя і турызм). Праца польскіх этнографіў і фатографіў на Лунінеччыне (Ю. Абрэмбскі, С. Бохніг, Р. Гарашкевіч, Зоф’я Хаменцоўска і інш.).

Практычныя заняткі:

1. Падрыхтоўка рэфератаў аб дзейнасці Лунінецкага падполля, КПЗБ.

2. Запісы ўспамінаў старажылаў пра жыццё “пры Польшчы”.

Тэма 6. Другая сусветная вайна на Лунінецчыне, 1939-1945 гг.

Уз’яднанне з БССР і СССР. Стварэнне раённай газеты. Утварэнне Лунінецкага раёна, пачатак калектывізацыі, рэпрэсіі. Акупацыя. Паўстанне ў Лахвенскім гета. Карныя аперацыі. Партызанскі рух у Лунінецкім раёне. Падпольныя камсамольскія арганізацыі (Сінкевіцкая, Чэрабасаўская і інш.).

Практычныя заняткі:

1. Экскурсія ў рэдакцыю раённай газеты “Лунінецкія навіны”, стварэнне летапісу газеты.
2. Напісанне біяграфій рэпрэсаваных землякоў, жыхароў, вывезеных у Германію, паводле ўспамінаў старажылаў.
3. Наведванне помнікаў ахвярам Вялікай Айчыннай вайны з далейшым выкананнем творчых прац (малюнкі, сачыненні і г. д.).
4. Сустрэчы-інтэрв’ю з ветэранамі вайны, удзельнікамі партызанскага руху або з іх роднымі.

Тэма 7. Лунінецчына ў мірны час.

Пасляваеннае аднаўленне. Ад пяцігодкі да пяцігодкі. Развіццё сельскай гаспадаркі, прамысловасці, культуры, адукацыі, спорту. Меліярацыя. Лунінецчына і Чарнобыль. Гербы і сцягі Лунінца і Мікашэвіч.

Практычныя заняткі:

1. Экскурсіі на Палескую доследную станцыю, буйныя прадпрыемствы горада.
2. Апісанне герба і сцяга Лунінца або Мікашэвіч, стварэнне герба сваёй вёскі.
3. Напісанне сачыненняў “Мая вёска (мой горад)”, “Прафесіі маіх землякоў”, складанне ўласнага радаводу, выкананне творчых прац іншага характару (малюнкі, вершы, нарысы і г. д.).
4. Складанне віктарыны або крыжаванкі па 1 раздзеле курса.

РАЗДЗЕЛ 2. КУЛЬТУРНАЕ БАГАЦЦЕ ЛУНІНЕЧЧЫНЫ

Тэма 8. Сведкі мінуўшчыны і сучаснасці.

Помнікі архітэктуры XVIII-XIX стст.: Георгіеўская царква (1723) у в. Сінкевічы, Свята-Мікалаеўская (1818) у Кажан-Гарадку, Барысаглебская (1824) у Луніне, Пакроўская (1845-51) у В.Чучавічах, Прачысценская (1870-я) у Лахве, Спаса-Праабражэнская (1910) у Язвінках, Свята-Крыжаўздзвіжанская (1912-21) у Лунінцы.

Сучасныя помнікі (Я. Коласу, П. Сухому; помнік у памяць загінуўшых у Афганістане; (самалёт) у памяць пра М. Давыдава і інш.).

Практычныя заняткі:

1. Складанне карты турыстычнага маршруту “Памятныя мясціны Лунінеччыны”.

2. Выпуск паштовак “Архітэктура Лунінеччыны” або падрыхтоўка фотаальбома ці буклета “Помнікі Лунінеччыны”.

Тэма 9. Духоўная спадчына Лунінеччыны, яе захаванне і ўзбагачэнне сучаснікамі.

Адметнасці фальклору раёна. Звычаі і абрады. Разнастайнасць строяў Лунінеччыны. Методыка збірання фальклору. Адметнасць мясцовага дыялекту. Дзейнасць Лунінецкай дзіцячай школы мастацтваў і калектываў мастацкай самадзейнасці.

Практычныя заняткі:

1. Запісы і пашпартызацыя фальклорных адзінак.
2. Стварэнне слоўнікаў дыялектаў сваёй вёскі.
3. Экскурсія ў дзіцячую школу мастацтваў.
4. Сустрэчы з самадзейнымі артыстамі, кампазітарамі (Н. Якавец, А. Гурбановічам і інш.).
5. Малюнкi мясцовых строяў.

Тэма 10. Імі ганарыцца наш край.

Вядомыя землякі (С. Прорвіч, І. Макаловіч, І. Дырман, Г. Вярэніч, М. Качановіч, У. Сцепчанка, А. Фядосік, У. Нядзведскі, А. Спрычан і інш.).

Знакамітыя імёны, звязаныя з Луніначчынай (Ф. Савіч, У. Сыракомля, Ю. Крашэўскі, М. Кулеша, М. Танк, М. Лужанін, М. Федзюковіч, А. Макаёнак і інш.). “Муза”. Творчасць сучасных мясцовых літаратараў (В. Філатаў, В. Грыдзюшка, А. Хаўдзееў, С. Нефідовіч, М. Ільючык, Р. Жук, Т. Чумак і інш.).

Практычныя заняткі:

1. Знаёмства з творамі Я. Брыля, У. Караткевіча, В. Вольскага, Я. Пархуты і іншых аўтараў пра Луніначчыну.
2. Сустрэча з мясцовымі літаратарамі.
3. Складанне віктарыны або крыжаванкі па 2 раздзеле курса.

РАЗДЗЕЛ 3. ПРЫРОДА ЛУНІНЕЧЧЫНЫ

Тэма 11. Знаёмства з экасістэмамі краю.

Лес, луг, водная сістэма. Рэкі: Прыпяць, Бобрык, Цна, Смердзь і інш., азёры: Белае, Чорнае і інш.; балоты: Грычын і інш. Гісторыя балотнай гаспадаркі Рыдзігера. Крыніцы: в. Лахва, Любажэрдзі, Лунін, в. Кажан-Гарадок і інш.

Практычныя заняткі:

1. Вандроўка-знаёмства з разнастайнымі экасістэмамі краю.
2. Пасадка дрэў, уборка смецця ў навакольных лясах.
3. Пашпартызацыя крыніц, апісанне прылеглай тэрыторыі.

Тэма 12. Разнастайнасць флоры і фаўны Луніначчыны.

“Чырвоны сшытак” Луніначчыны. Запаведныя месцы (біялагічныя заказнікі рэспубліканскага значэння).

1. “Борскі”, журавінны.

(“Вусце Лані”, “Нізоўе Случы” і “Ястрабель”) – з 13 ліпеня 1999 года ўсе тры аб’яднаны ў адзін – Дзяржаўны рэспубліканскі заказнік.

2. “Сярэдняя Прыпяць”.

3. “Лунінскі”, гідралагічны заказнік. Векавыя дубы ў Кажан-Гарадку – помнік прыроды рэспубліканскага значэння.

Практычныя заняткі.

1. Экскурсіі ў прыроду – знаёмства з асобнымі кампанентамі прыроды; збор насення рэдкіх раслін.

2. Складанне ўласнага “Чырвонага сшытка” мясцовых рэдкіх раслін і жывёл.

3. Распрацоўка маршруту экалагічнай сцежкі.

Тэма 13. Прыродная гісторыка-культурная спадчына Лунінецкай зямлі.

Вывучэнне сядзібна-паркавых комплексаў (в. Лунін, Дварэц, Любачын, Кажан-Гарадок, Лахва, хутар Новы Двор).

Практычныя заняткі:

1. Экскурсіі ў сядзібна-паркавыя комплексы.

2. Напісанне навукова-даследчых работ.

3. Складанне крыжаванкі або віктарыны па 3 раздзеле курса.

Правілы лясной этыкі. Дарагія дзеці! Першае, на што вы напэўна звярнулі ўвагу, – характава навакольнай прыроды. Дзівосныя ландшафты, прыгожыя матылькі і стракозы, спеў птушак. Цудоўны свет, багацце колераў, форм, адценняў. Хочам шчыра сказаць вам: радуйцеся, любуйцеся, дыхайце водарам кветак, натуйце запісы ў дзённік, пішыце вершы... але памятайце пра тое, што вам жа належыць і зберагчы прыгажосць прыроды. І хоць вы стаміліся ад розных правілаў за доўгі навучальны год, прыміце колькі зычлівых правілаў-павучэнняў з добрым сэрцам.

Першае. Слухайце цішыню! Не шуміце. Не ўключайце на ўсю моц прыёмнік! Ад вібрацыі паветра не могуць узляцець чмялі, пчолы, восы, жукі ды іншыя мошкі. Шум таксама палохае птушак.

Другое. Размаўляйце з кветкамі! І не рвіце іх вялікімі ахапкамі. Іх засталася не так шмат, паспрыяйце іх размнажэнню! Ці ведаеце, напрыклад, што, каб з семечка ландшафта вырасла расліна, трэба 7-8 гадоў?!

Трэцяе. Лясныя жывёлы, якіх вы сустракалі, нарадзіліся тут, у лесе, і нельга іх прыручаць, асабліва калі не ведаеш, як іх

пасля даглядаць. Лепш парадуйцеся шчаслівай сустрэчы, а свае назіранні запішыце ў дзённік.

Чацвёртае. *Калі вы расклалі касцёр у лесе, не пакідайце гэтае месца, пакуль не патушыце кожны вугольчык. У наступны раз прыходзьце сюды зноў, каб не выпальваць траву ці лясную падсцілку. Дарэчы, з аднаго дрэва можна зрабіць мільён запалак, а адна запалка можа спаліць мільён дрэў.*

Пятае. *Смецеце апошнім часам зрабілася ці не самай вялікай пагрозай лесу. Разбітае шкло можа стаць прычынай пажару, а поліэтыленавы мяшэчак, пакуль разбурыцца, праляжыць пасля вас 226 гадоў. Дый і папера згне толькі праз 2-3 гады.*

Шостае. *У “Чырвоную кнігу Беларусі” занесены белая лілея, гарлачык белы, вятроўніца лясная, купальніца еўрапейская, гарлачык малы, першацвет высокі, валяр’яна двудомная, званочак рапунцэль і шмат іншых. Вывучайце іх, каб ахоўваць, – яны на мяжы знікнення.*

Сёмае. *У лесе сустракаюцца і ядавітыя расліны: блёкат, дурман, цыкута, мудранка, воўчае лыка. Будзьце асцярожныя!*

Восьмае. *Птушыныя спевы – сапраўдныя канцэртны, за якія мы нічога не плацім. А птушкі яшчэ і крылатая ахова лесу (дарэчы, садоў і паркаў). Не чапайце птушыныя гнёзды, не разглядайце зблізу птушанят, не парушайце птушыны спакой. Назірайце іх ціха і непрыкметна. І вы ўбачыце куды больш...*

Дзвятае. *Калі вы аматар калекцый, то павінны ведаць, што з гэтага занятку выключаны насякомыя (сярод іх шмат чырванакніжных відаў). Лепш прыдбайце фотаапарат – і калекцыя ваша!*

Дзясятае: *Мурашнікі – адно з упрыгожванняў лясных харомаў, не кажучы, што лесу не пражыць без мурашак. Не палянуйцеся, зрабіце для мурашак агароджу, калі да вас не зрабілі!*

Гэтыя правілы-падказкі далёка не поўныя. Аднак іх дастаткова на пачатак, калі з любоўю і пяшчотай глядзець на прыроду! Любоў да прыроды – гэта любоў да нашай Радзімы – Рэспублікі Беларусь!

Правілы былі сфармуляваны супрацоўнікамі БДПУ імя Максіма Танка Таісіяй Каленікавай і Анжэлай Барысевіч і надрукаваны ў аўтарскай газеце Валерыя Дранчука “Белавежская пушча”, № 1 (22), 2000 год.

ВЫНІКОВЫЯ ЗАНЯТКІ

Напісанне сцэнарыю вуснага часопіса або стварэнне мультымедыйнага праекту (для правядзення навукова-практычнай канферэнцыі) “Мая Луніначчына”, дзе ў якасці старонак часопіса будуць прапанаваны тэмы курса “Луніначчыназнаўства”, якія могуць суправаджацца прэзентацыяй творчых і пошукава-даследчых прац вучняў.

Па гэтай праграме сёння паспяхова працуюць усе навучальныя ўстановы гарадоў Лунінец і Мікашэвічы, а таксама школы Лунінецкага раёна. Яна распрацавана на мясцовым матэрыяле.

Аднак кожная навучальная ўстанова ўносіць у праграму свае мясцовыя карэктывы, і гэта правільна, таму што на месцах кіраўнікам лепш бачна, у якім напрамку ім працаваць. Вучні даведваюцца шмат новага аб гісторыі нашага роднага Лунінецкага Палесся, непасрэдна аб сваіх родных вёсках, гарадах, аб навакольнай прыродзе нашага краю, аб яе этнаграфіі, культуры.

Настаўнікі, класныя кіраўнікі, выкладчыкі факультатываў, школьнікі і, наогул, чытачы знойдуць сабе таксама нешта цікавае.

“Асабіста бачыў, як вучні зацікаўлены новым курсам, яны вывучаюць не далёкія краіны, кантыненты, а свой край – тое, што побач з родным домам, школай, і гэта вельмі важна. Чым раней дзеці будуць знаёміцца з гісторыяй сваёй малой радзімы, тым больш у іх будзе абуджацца і мацнець сапраўдная любоў да роднай мовы, роднага краю, зямлі сваіх бацькоў і дзядоў, матуль і бабуль, да таго месца, дзе яны нарадзіліся і выраслі.

Гэты курс могуць выкладаць не толькі настаўнікі гісторыі, але і настаўнікі роднай мовы і літаратуры і геаграфіі, і біялогіі, музейныя супрацоўнікі, а таксама тыя настаўнікі, якія аддаюць сябе поўнасцю любімай працы з вучнямі.

Прачытаў нядаўна цудоўны зборнік “**Нямцэвічы**”, матэрыял якога сабраны выкладчыкам Брэсцкага тэхнічнага ўніверсітэта, **доктарам тэхнічных навук Анатолем Гладышчуком**. І такіх апантаных дзівакоў у нашай роднай Беларусі шмат. 10 год у Мінску фондам культуры выдаецца цудоўная “**Краязнаўчая газета**”. Тыраж яе крыху больш за 1100 экзэмпляраў, але яе роля ў выхаванні сапраўдных пачуццяў любові да нашай Радзімы вельмі значная. Шкада, што з ёй знаёмы не ўсе тыя настаўнікі, якія непасрэдна звязаны з выхаваннем падростаючага пакалення. Дарэчы, у ёй друкуюцца і матэрыялы лунінецкіх краязнаўцаў.

Сёння слова “**Краязнаўства**” сугучна слову “**Радзімазнаўства**”, аб якім добра сказаў Рыгор Барадулін:

*Радзімазнаўства – мудрая навука,
Яе адолець могуць дзівакі, якім з рукі
Ад сну прагнуць вякі...*

.....
*Радзімазнаўства, як у забыцці
Ідзе, каб сцежку ісціне знайсці!*

(Панасюк І.А., складальнік зборніка)
10 студзеня 2015 года.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ, СТАТЕЙ, ОЧЕРКОВ О ЛУНИНЕЦКИНЕ:

“Азбука поэзии. Антология стихов лунинецких поэтов”. Составитель В. Жилко. Лунинец, 1998.

Аркадин Д. “Открытый урок”. Тель-Авив, 2003.

Археологія і нумізматыка Беларусі. Мн.: БСЭ, 1993.

Балахонов С.Н. “Тропы ведут к дороге”. Пермь, 1991.

Беларуская савецкая энцыклапедыя. Т.1-12. Мн.: БСЭ, 1969-1975.

Беларусь у Вялікай Айчыннай вайне. 1941-1945. Энцыклапедыя. Мн.: БСЭ, 1990.

Белорусская ССР. Брестская область. 3-е издание. Доп., пер. Мн.: Беларусь, 1997.8

Брэстчына. “Назвы населеных пунктаў паводле легендаў і паданняў”. Складальнік А. Ненадавец. Мн.: Беларусь, 1995.

Вольскі В. “Палессе”. Мн.: Мастацкая літаратура, 1980.

Громыко Л.Д. “У родных истоков”. Пинск, 2005.

“Дрэва каханья. Легенды, паданні, сказы”. Мн.: Мастацкая літаратура, 1980.

Ермаловіч М. “Старажытная Беларусь”. Мн.: Мастацкая літаратура, 2001.

Жучкевіч В.А. “Чаму так названа?”. Мн., 1969, Зяньковіч М. “Ордэн на сцягу”. Мн.: Беларусь, 1976.

Ивушкин Н.Б. “За всё в ответе”. М.: Воениздат, 1965.

Іканапіс Заходняга Палесся XVI-XIX стагоддзяў. Мн.: Бел. навука, 2002.

Калинкович Н.Н. “Лунинец. Историко-экономический очерк”. Мн.: Полымя, 1990.

Калінковіч М.М. “Палескія дні Аляксандра Блока”. Мн.: Мастацкая літаратура, 1985.

Калинкович Н.Н., Литвинчук В.А. Лунинец. Мн.: Беларусь, 1981.

Краткевіч. У.С. “Зямля пад белымі крыламі”. Збор твораў. Т.8, Кн. 1. Мн.: Мастацкая літаратура, 1990.

Карлюкевіч А. “Далёкія і блізкія суродзічы”. Мн.: Пейто, 1999.
Клевжиц М.И. “В междуречье Лани и Припяти”. Брест, 2005.
Колосов Л.Л. “Вымершие и умирающие профессии”. Лунинец, 2003.

Корж Е.С. “Вся жизнь – Отчизне”. Мн.: Беларусь, 1984.

Кудинов П.Н. “Огненным мечом. Записки артиллерийского офицера”. Мн.: Беларусь, 1979.

Кулажанка Л., Мальдзіс А.І. Сачанка С. Літаратурныя мясціны Беларусі: Брэсцкая, Віцебская, Гомельская вобласці. Мн.: Бел. энцыклапедыя, 2000.

Легенды і паданні. Мн.: 1983.

Литвинчук В.А. “Там, за Днепро-Бугом”. Брест, 1992; 2-е издание доп. Брест, 2005.

Лобачевская-Коротышевская А. “Опалённые крылья”. Пинск, 1997.

“Локомотивное депо Лунинец, 120 лет” (1885-2005). Пинск, 2005.

Лунинетчина – край наш полесский. Справочное издание. Мн.: БЕЛТА, 2004.

Лунинец. План города. Микашевичи. План. Лунинецкий район. Карта. Мн.: Белкартография, 2004.

Люцко А. “Выжить после Чернобыля”. Мн.: Выш. школа, 1990.

Малюгин И.Н. “Полвека в пути”. Брест, 1996.

Материалы районирования западных областей БССР. Мн.: 1940.

Мешечко Е.Н. “Географическое краеведение”. Мн.: УП “Экоперспектива”, 2002.

Михальчук Н.В., Демянчик В.Т. “Особо охраняемые территории Брестской области”. Брест, 1997.

Нацистская политика геноцида и “выжженной земли” в Белоруссии 1941-1944 годы. Мн.: Беларусь, 1984.

Несцярчук Л.М. “Замкі, палацы, паркі Берасцейшчыны Х-XX стагоддзяў” (гісторыя, стан, перспектывы). Мн.: БЕЛТА, 2002.

Нядзьведскі УІ. “Хлопцы з другога корпуса”. Мн., 1964.
“Размова з прысутнымі”. Аўтар-складальнік В. Жылко
“Уладзіслаў Нядзьведскі: старонкі жыцця і творчасці”. Лунінец,
2001.

“Палессе. Фотаздымкі з 20-30-х гадоў”. Варшава, 1999.

“Палессе, якога мы не ведаем. Фотаэтнаграфічная выстаўка”.
1997.

“Памятнікі Зямлі Лунінецкай”, ілюстраванае
выданне.

Авторы-составители В. Жилко, Л. Сайко. Лунінец: “Спектр”,
2002.

“Памяць”: гісторыка-дакументальная хроніка Лунінецкага
раёна. Мінск, Беларусь, 1995.

“Памяць. Лунінецкі раён і г. Лунінец”, дадатак №№ 1-4,
Мінск, Хурсік, 2006 -2010.

Панасюк І.А. ”Прырода і ахоўваемыя тэрыторыі Лунінецкага
раёна”. Лунінец, 2001.

Панасюк Л.К. “Чырвоны сшытак” Лунінецкага раёна. Пінск,
2002.

Панасюк Л.К. Лунінецкі раён: “Чырвоны сшытак”, Панасюк
І.А., Панасюк Л.К. “Прырода і ахоўваемыя тэрыторыі”. Мн.:
ТАА “Граўцоў Паблішэр”, 2002.

Панасюк І.А. “Велута”. Пінск, 2006.

Panassjuk Iwan “Stadt und Kreis Luninez”. Schenefeld, BRD,
2001.

Панасюк І.А., Панасюк Л.К., Яраховіч УІ. “Палессе маё
Лунінецкае”. Пінск, 2007.

Панасюк І.А. “Урочышчы і мясціны вакол вёскі Валута”.
Пінск, 2012.

Панасюк І.А. “Інтэрнат ты наш, інтэрнатушка...”. Лунінец,
2012.

Панасюк І.А. “Навасёлкі Лунінецкія”. Брэст, ААТ “Брэсцкая
друкарня”, 2013.

Панасюк І.А. “Письма командиров”. Брест, ОАО “Брестская
типография”, 2014 .

Панасюкі Л.К. і І.А. “Заказнікі і помнікі прыроды Лунінеччыны”, 2017 г. Адзначана 16 лютага 2018 года Ганаровым дыпламам Р. №41 ОМС НАПБ Міжнароднага конкурсу імя В.В. Біянкi ў намінацыі “Публіцыстыка”.

Пархута Я.С. “Зямля бацькоў нашых”. Мн., Полымя, 1988.

Пархута Я.С. “Жальба жытняга коласа”. Мн., 1993.

Лабачэўская В. Аўтар-складальнік. “Повязь часоў – беларускі ручнік”. Мінск, Беларусь, 2002.

“Полесский этнолингвистический сборник”: Материалы и исследования. М., Наука, 1983.

Прорвич С. “Любили отцы наши Бога”. Подготовил Тумилович В.Н. Мн.: Бел. Экзархат, 2004.

Революционный авангард трудящейся молодёжи Западной Белоруссии. Мн., 1978.

“Родная моя Лунинетчина”. Справочно-информационное издание. Мн.: БЕЛТА, 2005.

Самуйлик Я.Р. “Некаторыя асаблівасці гаворак Выганаўскага Палесся. Беларуская лінгвістыка”. Вып. 32. Мн., 1987.

Свод памятников истории и культуры Белоруссии. Брестская область. Мн., БСЭ, 1990.

Семенченко А.В., Авраменко Н.М. “Полесская опытная станция мелиоративного земледелия и луговодства (60 лет со дня образования РУП “Полесская опытная станция мелиоративного земледелия и луговодства” НАН Беларуси). Пинск, 2006.

Сербаў І.А. “Вічынскія паляне”. Матэрыяльная культура. Этнаграфічны нарыс Беларускага Палесся. Мн.: Бел. фонд культуры, 2005.

Тумилович В.Н. “Возрождение забытого имени... жизнь и деятельность Софьи Прорвич (1860-1937), православной писательницы”. Лунинец, 2001.

Туміловіч В.М. “Тапаніміка Кажан-Гарадка і яго зямель”. Лунінец, 2001.

Туміловіч В.М. “З фальклорных крыніц Кажан-Гарадка”. Лунінец-Брэст, 2003.

Туміловіч В.М. “Кажан-Гарадок 500-гадовы. Гістарычныя даследванні”. Лунінец, 2005.

Федорук А.Т. “Старинные усадьбы Берестейщины”. Мн., Бел. энциклопедия, 2004.

Чантурия В.А. “Памятники архитектуры и градостроительства Белоруссии”. Мн.: Полымя, 1985.

Энцыклапедыя гісторыі Беларусі. Т. 1-6. Мн.: Бел. энцыклапедыя, 1994-2000.

Энцыклапедыя літаратуры і мастацтва Беларусі. Т. 1-5. Мн.: БСЭ, 1984-1987.

Энцыклапедыя прыроды Беларусі. Т. 1 – 5, Мн.: БСЭ, 1983/86.

Этнаграфія Беларусі. Энцыклапед. Мн.: БСЭ, 1989.

Альманахі: “Голоса Лунинецчины, №№ 1-14. Лунинец”, 1996-2005.

“Загароддзе-2”. Мінск, 2000.

“Каштоўнасці мінуўшчыны”. №6 і №8. Мінск, 2003, 2005.

“Лунинецкая муза” № 1 – № 32. Лунинец, 2000 – 2011.

“Лунинецкі сшытак” № 1 – № 12. Лунинец, 2002 – 2011.

Газеты: “Информ-Прогулка” і “Лунинецкія навіны”.

“Беларускі Пецяярбург”. Мікалаеў Мікалай Віктаравіч (жыве і працуе ў Санкт-Пецяярбургу, родам з-пад Пружан). Санкт-Пецяярбург, 2009.

”Палескі архіў”, Вячаслаў Вярэніч, Клімчук Фёдар, Ганна Энгелькінг і Эльжбета Смулкова Э.Д. 692 старонкі. Мінск, 2009.

“Храмы и монастыри в Белоруссии XIX века в составе Российской империи”, Слюнькова Инесса Николаевна, Москва, 2010 г., есть в Пинской городской библиотеке, в отделе “Краеведение”.

“Это маленькая часть материалов, которые находятся в распоряжении библиотек городов Лунинец и Микашевичи, а также школьных библиотек. – П.И”.

УЛИЦЫ, ПЛОЩАДИ, ПЕРЕУЛКИ ЛУНИНЦА

ПЛОЩАДИ:

Ленина

Привокзальная

УЛИЦЫ:

17 Сентября

50 лет Октября

8 Марта

9 Мая

1-я Железнодорожная пер.

1-я Первомайская

2-я Первомайская

Александра Невского

Александра Невского пер.

Артюховича

Артюховича пер.

Белинского

Белорусская

Березина

Березинский пер. 1-й

Березинский пер. 2-й

Берёзовая

Бригадный пер.

Блока

Богданова

Богданова пер.

Богдановича

Богушевича

Боженовой

Больничный пер.

Бохоново

Брестская

Вересковая

Виленская

Винокурова

Вишнёвая

Вокзальная

Восточная

Восточный пер.

Высокий пер.

Высокая

Гагарина

Гастелло

Герцена

Гоголя

Гоголя пер.

Гомельская

Гомельский пер.

Городецкого

Горького

Горького пер.

Гражданская

Давыдова

Дзержинского

Доватора

Доватора пер.

Дружная

Есенина

Железнодорожная

Железнодорожная 1-я

Железнодорожная 2-я

Железнодорожный пер.

Заводская

Залесская

Залесский пер. 1-й

Западная

Заслонова

- Зелёный пер.
Зои Космодемьянской
Ильина
Калинина
Калинковича
Калиновского
Клещёва
Клубный пер.
Кобринская
Колхозный пер.
Коммунистическая
Комсомольская
Комсомольский пер.
Коржа
Короткий пер.
Костюшко
Крайняя
Крайний пер.
Красная
Красноармейская
Крестьянская
Крупской
Кузюбердина
Кулакевича
Кулешова
Кутузова
Лаховская
Леговский пер.
Лермонтова
Лесная
Лесной пер.
Линейная
Липовый пер.
Лисовича
Ломоносова
Ломоносова пер.
Луговая
Луговой пер.
Любимова
Макаренко
Малый пер.
Машерова
Маяковского
Матросова
Мелиоративная
Минский пер.
Мира
Мицкевича
Мозырьская
Мозырский пер.
Мокрый пер.
Молодёжная
Московская
Московский пер.
Мостовая
Некрасова
Новая
Огородный пер.
Окружная
Октябрьская
Островского
Пантелеева
Паньковой
Парковая
Паровозная
Партизанская
Первомайская
Первомайская 1-я
Первомайская 2-я
Песчаная

Петруся Бровки
Петрушевского пер.

Пинская

Пионерская

Пирогова

Пирогова пер.

Пнище

Победы

Победы пер.

Полевой пер.

Полесская

Привокзальная

Приозёрная

Припятская

Промышленная

Пушкина

Пятяри

Пятяри пер.

Революционная

Ровенская

Ровенский пер.

Рынковый пер.

Рябиновая

Савицкого

Садовая

Садовый пер.

Светлая

Северная

Сельская

Сенная

Смоленская

Смоленский пер.

Советская

Солнечная

Спокойная

Строителей

Суворова

Сухого

Сухой пер.

Таганова

Тихая

Тихий пер.

Толстого

Трошина

Трошина пер.

Тургенева

Узкий пер.

Фабричная

Франциска Скорины

Фрунзе

Цветочная

Чапаева

Чапаева пер.

Чернышевского

Черняховского

Чехова

Чехова пер.

Ширмы

Школьный пер.

Шмыглё(о)ва

Шоссейный пер.

Энергетиков

Юбилейная

Юбилейный пер.

Южная

Южный пер.

Юности

Юности пер.

Якуба Коласа

Янки Купалы

На 03.10.2015 года

ІХ ПРОЗВІШЧАМІ НАЗВАНЫ ВУЛІЦЫ, ЗАВУЛКІ ЛУНІНЦА ПЛОЩАДЫ:

Ленин Владимир Ильич – вожьд мирового пролетариата, возглавивший Великую Октябрьскую революцию 25 октября (7 ноября по новому стилю) 1917 года в Петрограде.

Привокзальная, территория, прилегающая к юго-западной стороне Лунинецкого железнодорожного вокзала.

УЛИЦЫ, ПЕРЕУЛКИ:

17 Сентября – в 1939 году дата воссоединения Западной Белоруссии с БССР и СССР.

50 лет Октября – в честь 50-летней годовщины Великой Октябрьской социалистической революции.

8 Марта – в честь Международного женского дня.

9 Мая – в честь Дня Победы над фашистской Германией в Великой Отечественной войне 1941-45 гг.

Александр Невский – русский князь, одержавший победу над шведами в 1240 году на реке Неве.

Арцюховіч Фёдар Юр'евіч (1912, в. Шчэлішча Слуцкага раёна – 30.06.1943), партызан брыгады імя С.М. Кірава Пінскага партызанскага злучэння. Загінуў пры падрыве фашысцкага эшалона з танкамі, пахаваны ў вёсцы Лахва.

Астроўскі Рыгор Максімавіч (1890, в. Остраў Пінскага раёна – 1974), удзельнік Першай сусветнай і грамадзянскай войнаў. 25 снежня 1918 года на пасяджэнні паўстанцкага ваенна-рэвалюцыйнага камітэта быў абраны ў Століне старшынёю Палескага Рэвалюцыйнага Ваеннага Камітэта. 27.12.1918 года Палескі РВК размясціўся на станцыі Відзібор у вагоне (было вырашана, што пасля адыходу немцаў з Лунінца ён прыойдзе ў гэтае мястэчка). Дарэчы, камісарам 2-га Палескага камуністычнага палка быў ураджэнец ст. Люшча **Пётр Якаўлевіч Гошч**, які пазней стаў камандзірам 2-га батальёна палка. Сярод чырвонагвардзейцаў былі жыхары в. Лунін і в. Красная Воля. У 30-я гады працаваў памочнікам галоўнага пракурора транспарту СССР, пражываў у Маскве.

Баженова Клавдия Васильевна, сержант, погибла 10 июля 1944 года при освобождении города Лунинца. Покоится в братской могиле, в сквере у стадиона.

Белинский Виссарион Григорьевич (1811-1848), русский литературный критик, публицист, революционер-демократ, философ-материалист. Оказал влияние на развитие русской общественной мысли.

Блок Александр Александрович (1880-1921), русский поэт, служивший в инженерно-строительной дружине на фронте Первой мировой войны в 1916 году на Пинщине и неоднократно посещавший Лунинец в тот период. Гуманистический пафос, историзм мышления, отточенность формы делают лирику Блока значительным явлением национальной культуры.

Богданов Пётр Николаевич (1924-1945), Герой Советского Союза (1945), похоронен в Лунинце на кладбище. (*Материал в сборнике ранее*).

Багдановіч Максім Адамавіч (9.12.1891, Мінск – 25.5.1917), беларускі паэт-лірык, перакладчык, крытык і гісторык літаратуры. Многія вершы пакладзены на музыку або бытуюць як народныя песні (“Зорка Венера”, “Слуцкія ткачыхі”).

Багушэвіч Францішак Бенядзікт Казіміравіч (21.3.1840-28.4.1900), беларускі паэт, празаік і публіцыст. Рэвалюцыйны дэмакрат, пачынальнік крытычнага рэалізму ў беларускай літаратуры. Зборнікі: “Дудка беларуская”, “Смык беларускі”. Творчасць была цесна звязана з беларускім фальклорам. Пісаў вершы, аповяданні, балады.

Вінакураў Фёдар Іванавіч (21.06.1909-18.10.1980), палкоўнік, Герой Савецкага Саюза. Камандзір 117-га стралковага палка, які за ўдзел летам 1944 года ў вызваленні Сітніцы, Сінкевіч, Мокрава, Любані, Лахвы, Кажан-Гарадка, Дрэбска, Ракітна, Дварца, Язвінак, Яжавок, Вічына, Бродніцы і горада Лунінца атрымаў найменне “Лунінецкі”. У 1961 годзе выйшаў у адстаўку. Пахаваны ў Маскве.

Гагарін Юрий Алексеевич, первый космонавт в мире, облетевший земной шар за 102 минуты на космическом корабле “Восток”.

Гарадзецкі Мікалай Браніслававіч, нарадзіўся 13 верасня 1953 года ў в. Талька Пухавіцкага раёна Мінскай вобласці. Супрацоўнік Лунінецкага раённага аддзела ўнутраных спраў, старшы лейтэнант, участковы інспектар міліцыі па сельскай мясцовасці. Трагічна загінуў 20 кастрычніка 1992 года пры затрыманні правапарушальніка, які пранікнуў у магазін. Пахаваны ў Лунінцы. Дочкі працягваюць справу бацькі: Ганна Мікалаеўна – старшы лейтэнант юстыцыі, працуе ў Лунінецкім РА СК Рэспублікі Беларусь. Таццяна Мікалаеўна Сумар, маёр - інспектар аддзялення па грамадзянству і міграцыі Лунінецкага РАУС. Яго прозвішчам названы вуліцы ў вёсках Бараўцы, Дзятлавічы. На будынку РАУС устаноўлена мемарыяльная дошка.

Гастелло Николай Францевич (1907-1941), лётчик, Герой Советского Союза (посмертно), погіб 26.06.1941 года, направив свой пылающий самолёт на скопление танков, автомашин противника. В 80-90 годы поисковики СШ №3 г. Луни́нца в школе собрали большой материал, в школе был открыт зал, посвящённый этому бессмертному подвигу.

Герцен Александр Иванович (1812-1870), русский революционер, писатель, философ.

Гоголь Николай Васильевич (1809-1852), русский писатель, представитель критического реализма в России.

Горький Максим (Алексей Максимович Пешков, 1868-1936), русский пролетарский писатель.

Давыдов Николай Сергеевич (1921-1949), русский, Герой Советского Союза. Погіб, уводя свой падающий самолёт от г. Луни́нца. Похоронен на городском кладбище города Луни́нца. *(Подробнее о нём в сборнике И.П.).*

Дзержинский Феликс Эдмундович, после революции 1917 года председатель ВЧК (Всероссийской Чрезвычайной Комиссии), родом из Минской губернии. В Минской области есть город *Дзержинск*.

Доватор Лев Михайлович (1903-1941), генерал-майор, Герой Советского Союза (посмертно). Командовал гвардейским кавалерийским корпусом, обороняя Москву. Погіб в бою.

Есенин Сергей Александрович (1895-1925), русский поэт-лирик. Многие стихи положены на музыку.

Заслонаў Канстанцін Сяргеевіч (партызанская мянушка “Дзядзька Косця”; 7.01.1910-14.11.1942), адзін з арганізатараў і кіраўнікоў падполля і партызанскага руху на Віцебшчыне ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Герой Савецкага Саюза (1943). Яго іменем названы дэпо станцыі Орша, чыгуначная станцыя ў Лепельскім раёне, вёска ў Аршанскім раёне, калгасы (СВК), вуліцы і дзіцячая чыгуначная дарога ў горадзе Мінску. Зняты мастацкі фільм. У Оршы ёсць музей.

Ильин Александр Николаевич (1893, Москва – 7.5.1919), руководитель Полесского восстания против кайзеровских войск и петлюровцев в годы гражданской войны (1918-1919). Неоднократно бывал в Лунинце. Погиб в бою.

Калинин Михаил Иванович (19.11.1875 – 3.6.1946), деятель Коммунистической партии и Советского государства, Герой Социалистического Труда (1944). Занимал важные государственные посты. В народе его называли “Всесоюзным старостой”.

Каліноўскі Кастусь (Канстанцін Вікенцій Сямёнавіч, 21.01.1838-22.03.1864), беларускі рэвалюцыянер і мысліцель, кіраўнік паўстання на Беларусі і ў Літве. Быў высокаадукаваным чалавекам, знаёмым з працамі А.І. Герцэна, М.Г. Чарнышэўскага, М.І. Дабралюбава, стаў іх паслядоўнікам. Выступаў супраць прыгоннага права, за ліквідацыю памешчыцкага землеўладання. Пакараны царскімі ўладамі смерцю – павешаны на *Лукішскім плацы ў Вільні*.

Калінковіч Мікалай Мікалаевіч (1950, в. Цна Лунінецкага раёна – 1990). Закончыў журфак Белдзяржуніверсітэта. Працаваў у лунінецкай раённай газеце “Ленінскі шлях”. Пазней служыў у КДБ у Туркменіі і Грузіі. Сябар Саюза пісьменнікаў СССР, кандыдат навук. Актыўна займаўся краязнаўствам. Аўтар кніг “Імя тваё – Свабода”, “Палескія дні Аляксандра Блока”, “Лунінец” і інш. Ён сабраў і надрукаваў бяспэжныя матэрыялы аб славетых земляках-лунінчаных, аб гістарычным

мінулым Луніначчыны, аб людзях, чыімі імёнамі названы вуліцы Лунінца, Мікашэвічаў і вёсак нашага раёна. Гэтыя краянаўчыя матэрыялы расказваюць сённяшняму пакаленню аб былым нашай Луніначчыны. Помнік пісьменніку пастаўлены ля ўвахода ў Лунінецкую раённую бібліятэку, у якой ёсць амаль усе яго кнігі, нататкі, апавяданні, эсэ, расказы... Гэта адзінае, што засталася пасля Мікалая... Я быў з Мікалаем Мікалаевічам асабіста знаёмы. Хачу дадаць да сказанага мною ў гэтым зборніку раней, што ён быў незвычайнай дабрыні чалавекам (І.П.)...

Касцюшка Андрэй Тадэвуш Банавентура (4.02.1746, в. Мерачоўшчына Ивацэвіцкага раёна Брэсцкай вобласці – 15.10.1817). Палітычны і ваенны дзеяч Рэчы Паспалітай, кіраўнік нацыянальна-вызваленчага паўстання 1794 года ў Польшчы, Беларусі і Літве. Ён з’яўляецца нацыянальным героем некалькіх краін. Яго дэвіз “*Будзьце мужнымі і будзьце шчаслівымі!*” актуальны і цяпер, і заўсёды.

Кляшчоў Аляксей Яўхімавіч (25.2.1905, в. Міхнавічы Калінкавіцкага раёна – 13.12.1968), савецкі партыйны і дзяржаўны дзеяч, адзін з арганізатараў і кіраўнікоў камуністычнага падполля і партызанскага руху ў Пінскай вобласці ў час Вялікай Айчыннай вайны. Генерал-маёр (1943), Герой Савецкага Саюза (1944). З 23.04 па 10.10.1943 год – камандзір Пінскага партызанскага злучэння. У 1948-1953 гадах – старшыня Савета Міністраў БССР. Дэпутат Вярхоўнага Савета многіх скліканняў. Яго імя носіць Пінскі гідрамеліяратыўны каледж.

Корж Васілій Захаравіч (1.01.1899-5.05.1967). Нарадзіўся ў в. Хорастава Салігорскага раёна. Адзін з арганізатараў і кіраўнікоў партызанскага руху ў Заходняй Беларусі (1920-1925), удзельнік грамадзянскай вайны ў Іспаніі (1936-1939), камандзір партызанскай брыгады імя С.М. Кірава да 1943 года, пазней (з 1943 года) камандзір Пінскага партызанскага злучэння. Генерал-маёр (1943), Герой Савецкага Саюза (1944). У 1949-1953 гадах – намеснік міністра лясной гаспадаркі БССР, потым – старшыня калгаса “Партызанскі край” Салігорскага раёна.

Космодемьянская Зоя Анатольевна (“*Таня*”, 1923-1941). Партизанка Великой Отечественной войны, Герой Советского Союза (1942), член ВЛКСМ с 1938 года, ученица 201-й школы Москвы; добровольно ушла в партизанский отряд, разведчица. Казнена фашистами в деревне Петрищево.

Крупская Надежда Константиновна (1869-1939), советский государственный деятель, почётный член Академии наук СССР (1931). Жена В.И. Ленина (Ульянова). С 1929 года – заместитель наркома просвещения РСФСР. Член Президиума Верховного Совета СССР (1938).

Кузюбердзін Уладзімір Атаравіч (21.05.1973, Адэса – 11.04.1999). У Лунінец прыехаў з братам, тут ажаніўся, у маладых нарадзіліся дзве дачкі. Працаваў грузчыкам у магазіне “Універсам”. 11 красавіка, у час вялікага праваслаўнага свята Вялікадня засланіў сабою дзяцей і жанчын, што ішлі ў магазін, ад аўтаматных куль збеглага з вайскавай часці дэзерціра. Загінуў просты і разам з тым высакародны чалавек. Без мужа і бацькі засталіся жонка Святлана і дочки. Святлана Рыгораўна працуе ў Лунінецкім цэнтры дзіцячай творчасці.

Кулакевіч Мікалай Апанасавіч (1924-1944). Нарадзіўся на адным з хутароў в. Сінкевічы ў простаі сялянскай сям’і. Калі пачалася вайна, у Сінкевічах было арганізавана маладзёжнае камсамольскае падполле, якое мела сувязь з мясцовымі партызанамі. Потым Мікалай стаў партызанскім разведчыкам. Адночы трапіў ва ўзброеную засаду ворагаў і загінуў. Яшчэ пры жыцці быў узнагароджаны медалём “*Партызану Вялікай Айчыннай вайны*”. У архівах захаваўся фотаздымак уручэння яму ўзнагароды ў партызанскім атрадзе.

Куляшоў Аркадзь Аляксандравіч (6.02.1914-4.02.1978). Народны паэт БССР (1968). Заслужаны работнік культуры УССР (1973). Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. У 1979 годзе заснавана Літаратурная прэмія імя А.А. Куляшова Саюза пісьменнікаў.

Кутузов Михаил Илларионович (1745-1813), светлейший князь, русский полководец, генерал-фельдмаршал. Командовал

русской армией в Отечественной войне 1812 года с французами. Крупный военный стратег.

Лермонтов Михаил Юрьевич (1814-1841), великий русский поэт, по праву стоящий рядом с А.С. Пушкиным. В лирике Лермонтова переплелись общественно-гражданские, философские и глубоко личные мотивы. Он ввёл в русскую поэзию стих, отмеченный небывалой энергией мысли и мелодичностью. Роман *“Герой нашего времени”* (1840), насыщенный глубоким общественным и психологическим содержанием, – вершина реализма Лермонтова.

Лісовіч Фёдар Іванавіч, камісар атрада *“Камарова”* (са снежня 1942 года гэта атрад *імя С.М. Кірава*). З 1943 года тая ж назва была прысвоена брыгадзе імя С.М. Кірава, якая ўваходзіла ў склад Пінскага партызанскага злучэння.

Ломоносов Михаил Васильевич (1711-1766), первый русский учёный-естествоиспытатель мирового значения, поэт, художник, историк, химик, поборник отечественного просвещения, развития русской науки и экономики.

Любимов Исидор Евстигнеевич [13(25).05.1882-27.11.1937], профессиональный революционер-большевик. Неоднократно бывал в Лунинце в 1915/1917 годах. Участник борьбы за власть Советов в Белоруссии. Создал и возглавил большевистскую организацию в Лунинце (1917 год). В 1930-е годы был народным комиссаром лёгкой промышленности СССР.

Макаренко Антон Семёнович (1888-1939). Советский педагог и писатель. Осуществил беспрецедентный в педагогической практике опыт массового перевоспитания детей-правонарушителей в трудовой колонии имени Максима Горького. Разработал теорию и методику коммунистического воспитания в коллективе, провёл опыт соединения обучения с производительным трудом учащихся, развил теорию советского семейного воспитания. Им подготовлены и изданы несколько ценных книг.

Матросов Александр Матвеевич (1924-1943), рядовой гвардии стрелкового полка. 23.02.1943 года в бою за деревню

Чернушки Псковской области закрыл телом амбразуру пулемётного дзота гитлеровцев, препятствовавшего продвижению подразделения в атаку. Посмертно удостоен звания Героя Советского Союза.

Машэраў Пётр Міронавіч [13(26).2. 1918-4.10.1980], савецкі партыйны і дзяржаўны дзеяч. Адзін з кіраўнікоў партызанскага руху ў гады Вялікай Айчыннай вайны на Беларусі. Герой Савецкага Саюза (1944), Герой Сацыялістычнай Працы (1978). Неаднаразова быў на Луніначчыне. Загінуў у аўтакатастрофе. Быў незвычайна любімы і паважаны ў народзе.

Маяковский Владимир Владимирович (1893-1930), русский советский поэт. В дооктябрьский период выражал резкое неприятие буржуазного мира, предчувствуя грядущую революцию. Реформатор поэтического языка. Писал стихи, поэмы, эпиграммы. Стихи писал и для детей. Окончил жизнь трагически.

Міцкевіч Адам (24.12.1798, хутар Завоссе (сучасны Баранавіцкі раён Брэсцкай вобласці) – 26.11.1855). Бацька – дробны беларускі шляхціч, маці польскага паходжання. Выдатны польскі паэт. Адзін з арганізатараў тайных таварыстваў *філаматаў* і *філарэтаў* у час вучобы. Быў знаёмы з дэкабрыстамі, а таксама з некаторымі рускімі пісьменнікамі і паэтамі таго часу: А.С. Пушкіным, К. Рылеевым, А. Бястужавым. Паэма “*Пан Тадэвуш*” падобна на паэму Якуба Коласа “*Новая зямля*”. Творы яго ў сваёй большасці рамантычныя, аднак не пазбаўлены і рэалізму. Яго прозвішчам названы вуліцы, калгасы (СВК), бібліятэкі, скверы і паркі, тэатры.

Некрасов Николай Алексеевич (1821-1877/78), русский поэт. Гражданская, демократическая, тесно связанная с песенным фольклором поэзия Некрасова существенно повлияла на развитие русской литературы. Самое известное произведение Некрасова в школьной программе – поэма “*Кому на Руси жить хорошо?*..” Некрасов в своих произведениях отображал жизнь, чаяния и мечты простого русского крестьянства, его повседневный быт, тяжёлую женскую долю...

Панцэлеў Сцяпан Васільевіч (1912-1941). Нарадзіўся ў сяле Плотнічае Усцюжанскага раёна Валагодскай вобласці

Расіі. Удзельнік вызвалення Заходняй Беларусі ў 1939 годзе, з 1940 года – пракурор Лунінецкага раёна. У пачатку вайны пакінуты на акупіраванай тэрыторыі для арганізацыі падполля і партызанскага руху. У ліпені 1941 года пры выкананні задання трапіў у засаду ворага ля в. Гаўрыльчыцы і загінуў. Пахаваны каля вёскі Дубіца Салігорскага раёна Мінскай вобласці. У 1979 годзе на будынку Лунінецкай міжрайпракуратуры ўстаноўлена мемарыяльная дошка.

Панькова Алёна Данілаўна [8(21).05.1914-8.11.1964]. Нарадзілася ў Лунінцы. 3 рабочых. У 1935-1941, 1944-1964 гадах – электразваршчыца Гомельскага вагоннага дэпо. Перадавік чыгуначнага транспарту БССР. У 1960 годзе за поспехі ў выкананні вытворчых планаў прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы. Узнагароджана ордэнамі Леніна і Чырвонага Працоўнага Сцяга, медалямі.

Пирогов Николай Иванович (1810-1881), русский анатом, хирург, педагог, общественный деятель, основоположник военно-полевой хирургии. Участник обороны Севастополя в годы Крымской войны (1854-1855). Создал атлас “*Топографическая анатомия*” (1-4 тома, 1851-1854 гг.).

Улица Победы – названа в честь Победы советского народа в Великой Отечественной войне (22.06.1941-9.05.1945). **День Победы** отмечается на государственном уровне **с 9 мая 1965 года**.

Пушкин Александр Сергеевич (1799-1837) – великий русский поэт, родоначальник новой русской литературы, создатель русского литературного языка. Был близок к декабристам. Дважды подвергался ссылкам. Гуманизм, гражданственность, пафос истины, реализм, народность, историзм утверждены Пушкиным в качестве главных традиций русской литературы.

Пятрусь Броўка (Пётр Усцінавіч, 1905-1980). Народны паэт БССР (1962), акадэмік Акадэміі навук БССР, Герой Сацыялістычнай Працы, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР (1947, 1951), дэпутат Вярхоўнага Савета СССР з 1956 года.

Петрушэўскі Аляксандр Васільевіч (27.09.1898, Лунінец – 26.10.1976, Масква). Генерал-палкоўнік, Герой Савецкага Саюза. (*Падрабязней чытайце вышэй у зборніку*).

Пятяри Иван Викторович (1921-1949). Военный лётчик, Герой Советского Союза. (*Подробнее читайте газетный материал в сборнике*).

Савіцкі Андрэй Пятровіч (1911-1948). Камандзір атрада “**Камарова**” (у снежні 1942 перайменаваны ў атрад **імя С.М. Кірава**). З 1943 года – камандзір брыгады імя С.М. Кірава. Пахаваны на могілках у в. Лахва.

Суворов Александр Васильевич (1729/30-1800), *граф Рым-никский* (1789), *князь Италийский* (1799), русский полководец, *генералиссимус* (1799).

Сухой Павел Иосифович (10(22).07.1895-15.09.1975). В 1918-1920 годах преподавал математику в железнодорожной школе в Лунинце. Выдающийся авиаконструктор, дважды Герой Социалистического Труда (1957, 1965), депутат Верховного Совета СССР 5-8 созывов.

Таганов Андрей Иванович (13.9.1871, Татарская АССР – 25.10.1948). Участник борьбы за советскую власть в Белоруссии. Один из руководителей революционного движения в Лунинце в 1917 году, был избран председателем Совета рабочих, солдатских и крестьянских депутатов. Возглавлял Лунинецкую организацию РСДРП.

Толстой Лев Николаевич (1828-1910), граф, великий русский писатель, почётный академик Петербургской Академии наук (1900). Автор грандиозной эпопеи “Война и мир” (1863-1869), многих выдающихся произведений. Его гениальное творчество оказало огромное влияние на мировую литературу.

Трошин Михаил Петрович (1903-24.11.1944), капитан, начальник Лунинецкого районного отдела милиции, погиб в д. Бостынь Лунинецкого района во время борьбы с бандитизмом, похоронен в Лунинце.

Тургенев Иван Сергеевич (1818-1883), русский писатель, член Петербургской Академии наук. Выдающийся мастер психологического анализа и пейзажной живописи, оказал существенное влияние на развитие русской и мировой литературы.

Францыск (Георгій) Скарына (1490?-1551?), беларускі першадрукар. У 1517-1519 гадах выдаў у Празе 23 кнігі Бібліі на

старобеларускай мове. Быў вельмі адукаваны. Гэта гонар нашай беларускай нацыі.

Фрунзе Михаил Васильевич (1885-1925), крупный советский государственный, партийный и военный деятель. С апреля 1916 по март 1917 года неоднократно бывал в Лунинце. На одном из зданий улицы, носящей его имя, есть мемориальная доска в память о его пребывании в Лунинце.

Храмовая улица названа в честь построенного в районе *Бохоново* православного храма в честь иконы Божьей Матери *“Взыскание погибших”*.

Чапаев Василий Иванович (1887-1919), герой гражданской войны. С 1918 года – командир отряда, бригады и 25-й стрелковой дивизии, сыгравшей большую роль в разгроме белогвардейской армии Колчака. Известны книга Д.А. Фурманова *“Чапаев”* и одноимённый кинофильм.

Чернышевский Николай Гаврилович (1828-1889), русский революционер-демократ, учёный, писатель, литературный критик. Его деятельность высоко ценили К. Маркс, Ф. Энгельс и В. Ленин (Ульянов).

Черняховский Иван Данилович (29.06.1906 – 18.02.1945), советский военачальник, один из самых молодых полководцев Великой Отечественной войны, генерал армии, командующий 3-м Белорусским фронтом с 1944 года, Герой Советского Союза. Погиб в бою. В память о нём назван город в Калининградской области России.

Чехов Антон Павлович (1850-1904), русский писатель, почётный академик Петербургской Академии наук (1900-1902), драматург, автор фельетонов, рассказов. Тонкий психолог, мастер подтекста. Оказал огромное влияние на развитие русской и мировой литературы.

Шмыглёв Вениамин Петрович. Родился в 1903 году. Полковник. В июле 1944 года, во время освобождения Белоруссии – командир 55-й Мозырской Краснознамённой стрелковой дивизии, которая участвовала в освобождении Лунинетчины. После войны преобразована в 1-ю Мозырскую Краснознамённую дивизию морской пехоты Балтийского флота.

Шырма Рыгор Раманавіч (20.01.1892, в. Шакуны Пружанскага раёна Брэсцкай вобласці – 23.3.1978). Беларускі савецкі харавы дырыжор, фалькларыст, музыкальны грамадскі дзеяч. Народны артыст СССР (1955), Герой Сацыялістычнай Працы. Удзельнік 1-й сусветнай вайны. Старшыня праўлення Саюза кампазітараў БССР (1966-1978), лаўрэат Дзяржаўных прэміяў БССР (1966 і 1974). Дэпутат Вярхоўнага Савета БССР з 1955 года. Бываў у Лунінцы.

Якуб Колас (*Канстанцін Міхайлавіч Міцкевіч*) (03.11.1882-13.08.1956). Класік беларускай літаратуры, народны паэт БССР (1926), акадэмік Акадэміі навук БССР, заслужаны дзеяч навукі БССР, любімы пісьменнік і паэт беларускага народа, чые творы перакладзены на многія мовы свету. Быў у Лунінцы з вучнямі з в. Люсіна, дзе ў той час працаваў настаўнікам. Пазней, з лістапада 1911 года па красавік 1912 года, жыў у Лунінцы ў свайго таварыша па вучобе ў Нясвіжскай настаўніцкай семінарыі Вікенція Філіповіча. Даваў прыватныя ўрокі. У нашым горадзе напісаў больш за 10 вершаў, некалькі невялікіх апавяданняў, частка з якіх была надрукавана ў газеце “Наша ніва”. У Лунінцы пачаў пісаць сваю вядомую паэму “Сымон-музыка”, якую закончыў ужо ў Пінскім раёне. У нашым горадзе ў 2005 годзе адкрыты помнік Якубу Коласу побач з гасцініцай на вуліцы Савецкай, ёсць мемарыяльныя дошкі.

Янка Купала (*Іван Дамінікавіч Луцэвіч*), 07.07.1882-28.06.1942). Класік беларускай літаратуры, народны паэт БССР (1925). Разам з Якубам Коласам з’яўляецца заснавальнікам новай беларускай літаратуры. Акадэмік Акадэміі навук БССР (1928), АН УССР (1929). Супрацоўнік газеты “Наша ніва” з 1909 па 1915 год. Удзельнік Першай сусветнай вайны. Карыстаўся і карыстаецца вялікай любоўю і шырокай вядомасцю сярод беларускага народа. У Мінску ёсць літаратурны музей Янкі Купалы. Яго творы перакладзены на многія мовы свету.

Янка Купала і Якуб Колас – гэта нацыянальны гонар беларускага народа!

РЕШЕНИЕ

г. Лунинец, Брестская область
27 декабря 2017 г. №211

О присвоении наименований составным частям города Лунинца

На основании абзаца третьего статьи 12 Закона Республики Беларусь от 16 ноября 2010 года “О наименованиях географических объектов” в редакции Закона Республики Беларусь от 7 января 2012 года Лунинецкий районный Совет депутатов решил:

1. Присвоить наименование следующим составным частям города Лунинца, которые будут расположены в районах индивидуальной жилой застройки №1 и №2 по улице Бохоново в городе Луинце:

Проектируемой улице № 1 – “Ве’рбная” (на белорусском языке), “Ве’рбная” (на русском языке);

Проектируемой улице № 2 – “Навадво’рская” (на белорусском языке), “Новодво’рская” (на русском языке);

Проектируемой улице № 3 – “Клубні’чная” (на белорусском языке), “Клубни’чная” (на русском языке);

Проектируемой улице № 4 – “Уладзі’міра Каратке’віча” (на белорусском языке), “Влади’мира Коротке’вича” (на русском языке);

Проектируемой улице № 5 – “Во’інаў-інтэрнацыяналістаў” (на белорусском языке), “Во’инов-интернационалистов” (на русском языке);

Проектируемой улице № 6 – “Кляно’вая” (на белорусском языке), “Клено’вая” (на русском языке);

Проектируемой улице № 7 – “Хва’ецкая” (на белорусском языке), “Хво’ецкая” (на русском языке);

Проектируемой улице № 8 – “Азе’рная” (на белорусском языке), “Озе’рная” (на русском языке);

Проектируемой улице № 9 – “Мікала’я Фро’лкіна-Чапурно’ва” (на белорусском языке), “Никола’я Фро’лкіна-Чепурно’ва” (на русском языке);

Проектируемой улице № 10 – “Гео’ргія Жу’кава” (на белорусском языке), “Гео’ргія Жу’кова” (на русском языке);

Проектируемой улице № 11 – “Аляксе’я Мінако’ва” (на белорусском языке), “Алексе’я Минако’ва” ;

Проектируемой улице № 12 – “Мікала’я Юсціно’віча” (на белорусском языке), “Никола’я Юстино’вича” (на русском языке);

Проектируемой улице № 13 – “Белаве’жская” (на белорусском языке), “Белове’жская” (на русском языке);

Проектируемой улице № 14 – “Аэрадро’мная” (на белорусском языке), “Аэродро’мная” (на русском языке);

Проектируемой улице № 15 – “Андрэ’я Макаё’нка” (на белорусском языке), “Андре’я Макаё’нка” (на русском языке);

Проектируемой улице № 16 – “Васіля’ Бы’кава” (на белорусском языке), “Васи’ля Бы’кова” (на русском языке);

Проектируемой улице № 17 – “Да’чная” (на белорусском языке), “Да’чная” (на русском языке).

2. Обнародовать (опубликовать) настоящее решение в газете “Лунінецкія навіны”.

3. Настоящее решение вступает в силу после его официального опубликования.

Председатель В.А. Рафалович
Газета “Лунінецкія навіны” от 31 января 2018 года

СПІС НАСЕЛЕННЫХ ПУНКТАЎ ЛУНІНЕЦКАГА РАЁНА

1. Азярніца в.	1588 г.
2. Бабы (хутар)	
3. Багданаўка в.	1800 г.
4. Баравікі в.	1785 г.
5. Бараўцы в.	1795 г.
6. Баркі (<i>Дварэцкія</i>)	
7. Барсукова в.	1908 г.
8. Бастынь в.	1450 г.
9. Баркі (<i>Бастынскія хутары</i>)	
10. Бродніца в.	1604 г.
11. Вя(е)лута в.	1580 г.
12. Вільча в.	1493 г.
13. Ві(т)чын в.	1493 г.
14. Вострава	
15. Вулька 1-я в.	1595 г.
16. Вулька 2-я в.	1613 г.
17. Вышні (<i>Бастынскі хутар</i>)	
18. Вялікія Чучавічы в.	1577 г.
19. Галы Бор в.	
20. Града в.	1909 г.
21. Дварэц в.	1558 г.
22. Добрая Воля в.	
23. Дрэбск в.	1613 г.
24. Дубаўка в.	1800 г.
25. Дзятлавічы в.	1566 г.
26. Дзятлавічы (<i>чыгуначная станцыя</i>)	1880 г.
28. Замошша (<i>Бастынскія хутары</i>)	пачатак XX стагоддзя
29. Зановіна (<i>Бастынскія хутары</i>)	пачатак XX стагоддзя
30. Запроссе в.	пачатак XX стагоддзя
31. Засценак в.	
34. Кажан-Гарадок в.	1493 г.
32. Кормуж в. (<i>Чучавіцкі с/савет</i>)	1493 г.
33. Крывеч (<i>Бастынскі хутар</i>)	

34. Красціно**ва** мястэчка (сёння пасёлак *Палескі*) 1897 г.
35. Купаў**цы** в. 1800 г.
36. Лахаў**ка** в. 1493 г.
37. Ла**хва** в. 1493 г.
38. Лоб**ча** в. 1492 г.
30. Луг**і** в. 1830 г.
40. Лун**і**н в. 1430 г.
41. Лутавень в. (*Сінкевічскі с/савет*)
42. Любажэрдзе**(і)** в. 1620 г.
43. Люба**нь** в. 1588 г.
44. Люба**чын** в. 1589 г.
45. Лю**шча** в. (*чыгуначная станцыя*) 1884 г.
46. Малыя Чуча**вічы** в. 1785 г.
47. Манасе**ва** в. 1907 г.
48. Мелясн**іца** в. 1618 г.
49. Міжлесе в. 1901 г.
50. Мікашэ**вічы** в. 1785 г.
51. Маршч**ы**навічы в. 1785 г.
52. Мокра**ва** в. 1803 г.
53. Намак**рава** в.
54. Обруб в. (*Лахвенскі с/савет*) 1908 г.
55. Па**дзі**на (*хутар Дварэцкага с/савета*)
57. Падмар**очнае** (*Кажан-Горадокскі с/савет*)
58. Перадз**ел** урочышча (*В.Чучавіцкі с/савет*) 1897 г.
59. Перы**нова** в. 1908 г.
60. Поле (*Дварэцкі с/савет*)
61. Пясча**нікі** (*хутар Мікашэвіцкі гарсавет*
пачатак XX ст.
62. Рэ**(а)**дзігерава в. 1908 г.
63. Ра**кі**тна в. 1613 г.
64. Сасноў**ка** (*Дварэцкі с/савет*) в.
65. Сінке**вічы** в. 1493 г.
66. С**і**тніца в. 1493 г.

67. Сітніцкі Двор в.	1921 г.
68. Сяродбор’е (хутар Дварэцкага с/савета)	
69. Тожавя (хутар в. Бастынь)	
70. Флярова в	1907 г.
71. Цна в.	1613 г.
72. Ча(э)рабасава в.	1908 г.
73. Чырвоная Воля в.	1626 г.
74. Яварова (урочышча Дварэцкі с/савет)	
75. Яжаўкі в.	(30.08.) 1756 г.
76. Язвінкі в.	1613 г.

З дазволу Сцяпана Паўлавіча Нефідовіча размяшчаю яго матэрыял, які быў надрукаваны ў газеце “Информ-Прогулка” ад 26 лютага 2015 года. Ад чытачоў і сябе асабіста выказваю Сцяпану Паўлавічу за гэта шчыры дзякуй і самыя найлепшыя пажаданні ў яго высокароднай справе на ніве нашага лунінецкага краязнаўства!

НАЗВЫ ЗЯМЛІ ЛУНІНЕЦКАЙ

В. Любань. Сцяпан Нефідовіч, 27.02.2015 09:00

Кожны з нас мае сваю маленькую радзіму – месца, дзе нарадзіўся, дзе прайшлі дзіцячыя ці пазнейшыя гады. І куды ні закіне нас лёс, як ні складзецца жыццё, а ў памяці як нешта святое і светлае застаюцца нашы родныя горад і вуліца ці вёска з навакольнымі ўрочышчамі, палямі і сенажацямі, блізкая рэчка або лес. І ў кожнага з пералічаных геаграфічных аб’ектаў маецца назва. Яна – народная, гэта значыць дадзена людзьмі мінулых пакаленняў. Некаторыя найменні прыдуманы нашымі даўнімі продкамі, што жылі тысячы гадоў таму.

Але назвы не ўзніклі без даўня прычыны, яны абавязкова адлюстроўваюць нейкія асаблівасці прыроднага асяроддзя ці ўмоў вытворчай дзейнасці людзей таго часу, калі ўзнікла назва. Найбольш бывае, што ўжо даўно знікла першапачатковая асно-

ва, а найменаванне сведчыць, што тое было. Напрыклад, Рудня, Смалярня. Сотні гадоў ужо там не здабываюць ці не плавяць руду, не “кураць” смалу, а назвы не зніклі. Ці ўрочышча Дубіч. Раслі дубы, а зараз чыстае поле, але назва захавалася. Гавораць самі за сябе назвы Пяскі, Серадзібор’е, Міжлесе, Вос-трава, Падбалотце, Залесе і г.д. Каля Перунова знаходзіцца невялікі пасёлак *Пцічнік*. У 1960-х гадах там месціліся калгасныя куратнікі, яны даўно расфарміраваны, а назва гучыць. А крыху раней (у 50-х гадах) каля Чэрабасаўкі вырошчвалі сярэднеазіяцкую расліну кок-сагыз і месца імянавалі Каксагызішча. Выраслі новыя пакаленні людзей, назва забылася, і ўрочышча застаецца безыменным.

Ёсць аб’екты, пра якія маюцца дакладныя звесткі, ад чаго пайшла назва і нават дата ўзнікнення (напрыклад, пасёлак Палескі, Барсукова, Чэрабасава і размешчаныя між імі вёскі).

Пра некаторыя назвы мы даведваемся з легендаў ці паданняў. Так вядома, што ў даўнія часы рака Лахва валодала загадкавай з’явай – вампірызмам, за што святары праклялі яе і далі назву Смерць. Пазней назва трансфармавалася ў Смердзь. Ды і найменне балота Сваха асноўваецца на паданні: у час нейкага нашэсця ворагаў людзі з Багданаўкі і Бастыні схаваліся ў балотным абшары. Пакуль там жылі, яны не толькі пазнаёміліся, але і парадніліся - былі сасватаны дзве ці тры пары. Мясціну тую і назвалі Свахай.

Ёсць шмат выпадкаў, калі на месцы нейкіх урочышчаў узнікае новы аб’ект, што паглынае дзясяткі найменняў. Не кожны ведае, што на месцы РУП “Граніт”, кар’ера і порта знаходзіліся сітніцкія ўрочышчы Прэсніц, Чэрэпаха, Коруцішчэ, Подлесье, Крыва Ніва, Бозок, Целюстка, Заплесье, Горовата, Конюхоў Лес і Зады. Такі ж лёс напаткаў сотні ўрочышчаў, што трапілі пад меліярацыйныя і польдэрныя плошчы.

Шмат хутароў, сенажацяў, водных аб’ектаў, што ў дасавецкі час належалі ўласнікам (*а іх даўно ўжо няма ў жывых*), назвамі напамінаюць пра тых людзей: Панасаў Бераг, Гараськаў хутар, Базылёва ямка, Сінкевічы, Мікашэвічы і г.д. Адлюстравана ў та-

понімах і водгулле гісторыі: Татарскія брады, Шведская магіла, Відуш-гара, Маяковыя горы...

Багата таямніц хаваюць у сабе найменні гарадоў і вёсак Лунінецчыны. Варта толькі ўнікнуць у іх, і можна глыбей спазнаць сваё мінулае. Прапанаваны тапанімічны слоўнік дапаможа разабрацца з гісторыямі ўзнікнення родных вам назваў.

Азярніца (Езерніца). На старонках дакументаў упершыню паселішча згадваецца ў 1588 годзе. Па сэнсе назва паходзіць ад слова “возера”. Магчыма, і быў у даўнія часы такі вадаём, які з цягам часу ў мясцовым рэльефе згладзіўся. Але верагодней, у аснову назвы лягло слова мінулых часоў “зярніца”, што значыць – урадлівая хлебная ніва. Ды і спрадвек жыхароў вёскі называлі не *азярнічанін* і *азярнічанка*, як калі-нікалі называюць і сёння, а *зярнюк*, *зярнічанка* або ласкава - *зярнючка*.

Багданаўка (Багданіўка). У аснове назвы вёскі ляжыць імя Багдан – першапасалянец, род якога заснаваў тут паселішча і імя яго ўславіў на вякі. Бытуе і паданне, што нейкія ўцекачы, ратуючыся ад ворагаў ці ад пана, брылі па лесе, і раптам адкрылася ніўка: Бог даў ніўку. І заснавалі Багданіўку.

Баравікі. Вёска заселена на грыбным месцы ляснага (*баравога*) масіву.

Бараўцы. У аснове назвы ляжыць слова “бор”. Першапачатковае найменне паселішча - Бароўня, у дакументах за 1800 год – Бараўня (8 хат).

Барсукова. Названа па прозвішчы агранома-каморніка В. Барсукова, які ў 1906-1907 гадах праводзіў тут разбіўку банкаўскай зямлі на хутары.

Бастынь (Бастыня). У аснове тапоніма ўстарэлы тэрмін “самавольнае пасяленне” ці “самавольны захоп зямлі”.

Белае Возера. Вёска аднайменна назве воднага аб’екта, на беразе якога месцілася. Знішчана фашыстамі 19 студзеня 1944 года. Не адноўлена пасля вайны.

Бродніца. Паселішча на беразе рэчкі Бродніца. А назва рэчкі - ад слоў “броды”, “пераброды”.

Велута (Волута). У аснове назвы – устарэлыя словы “ве-

лет”, “велітэнь”, што азначала “сілач, волат”. У канцы XVIII стагоддзя пісалася назва “Велюта”, што азначала “велічыня”.

Вільча (Вельча). У радзівілаўскія часы – порт, фальварак; у друкаваных крыніцах і на картах паселішча сустракаецца ў двух найменнях. Больш верагодная назва Вільча, што значыць “звілістая” – вёска на заламах ракі, на Случы, як і Вілейка, і Вільня (Вільнюс) на Віліі. Падыходзіць і другі варыянт – стараславянскае “віліч” – высокі (бераг, як і вільчык хаты). Зараз вёска месціцца на другім беразе, у Жыткавіцкім раёне.

Вічын (канец XVII ст. - Віцына, 1800 год – Вечына). Назва не разгадана, крыецца недзе ў глыбіні вякоў.

Вострава (рускае Острово). Азначае поле паміж лугамі; узвышанае месца сярод балот ці воднай прасторы.

Вулька-1 (раней Волька, Волька Лунінецкая). Пасяленне, жыхары якога вызваліліся ад некаторых павіннасцей, напрыклад, майстры, што выраблялі прадметы для пана. Вулька – гэта польская форма слова. Нумар 1, як і Вульцы-2, прысвоена ў пасляваенны час.

Вулька-2 (у XVI ст. – Воля, у XVII ст. – пас. Волец, пазней – Вулька Бродніцкая). Спачатку паселішча з вольнапасяленцамі.

Галы Бор. Першапасяленцы вёскі засяліліся на голай (чыстай) прасторы сярод бору, лесу.

Града. У аснову назвы ўзята слова “града”, што азначае высокі грудок, узвышша або прадаўгаваты ўзгорак сярод балота.

Дварэц. Па версіі, у аснову назвы лягло паняцце “панскі двор з прыгожым будынкам”, але з даўніх дакументаў вынікае, што сяло належала памешчыкам Кішкам, іменне якіх было ў Кажан-Гарадку, а тут ні панскіх сядзіб, ні памесцяў не мелася.

Дзятлавічы (Дзяцелавічы). Ва ўсіх даўніх друкаваных крыніцах прасочваецца назва Дзяцелавічы. Верагодна, што яна ўтворана ад слова “дзяцелавіна” (дзяцеліна) – дзікай белае канюшыны, якая і зараз тут расце паўсюдна. Назва з цягам часу трансфармавалася ў Дзятлавічы.

Добрая Воля. Назва ўзнікла на аснове добраахвотнага пасялення людзей на асваенне новых зямель.

Дрэбск. Ад слова “дрэбы”, у даўнія часы так называліся сухія дрэвы; як доказ, і зараз маюцца водгукі тых слоў: драбіны, драбінкі, драбцы ў возе.

Дубаўка. У аснове тапоніма – назва дрэва “дуб”. Што ў тым месцы меліся дубровы, сведчаць недалёкія ўрочышча Дубрава і в. Дубнавічы ў Пінскім раёне.

Запросе. Паселішча ўзнікла ў часы заснавання фальварка ў Вільчы за прасянішчамі (палямі, дзе сеялі проса).

Засценак (Засценак Волянскі). Невялікае паселішча ў некалькі хат. Пры трохполлі кожнае з трох сялянскіх палёў мела свае дакладныя межы, так званыя “сцены”. Усе землі сяла, што ляжалі за межамі гэтых сцен, называліся засценкавымі, або засценкам.

Кажан-Гарадок (да 1599 года – Гарадзец). Назва, відаць, звязана з промыслам шыцця скураных вырабаў: кожанак і паўшубкаў-кожанаў, што мелі шырокую вядомасць.

Кормуж (Кормыж). У 1493 годзе – урочышча, дзе нарыхтоўваўся корм для панскай жывёлы.

Красная (Чырвоная) Воля. Паселішча, жыхары якога вызваліліся ад панскіх павіннасцей, бо заняты былі промысламі. “Красная” ў народнай мове раней абазначала нешта вельмі добрае, светлае ці цудоўнае. Напрыклад: “каса-краса”, “красна дзеўчына”...

Купаўцы (у 1800 годзе – Купавіск). Ад “купа” – узвышанае месца, аголенае ад лесу. А магчыма – купленая зямля ці нават людзі, што купілі ўчасткі зямлі (С.Н.).

Лахаўка (Малая Лахаўка). У радзівілаўскія часы мела зручнае транспартнае распалажэнне, месца набыло статус другой Лахвы. З даўніх часоў і да 1795 года іменавалася Малой Лахаўкай.

Лахва. Тапонім утвораны па назве старажытнага племені Lahija (Лахія). І рака Смердзь у даўнасці звалася Лахвай.

Лобча (Лобчэ). Ад тэрміну “лобнэ місцэ” – узвышанае месца, роўнае месца.

Лоўча – станцыя. Месца, дзе вяліся ловы звяроў, паляванне: “лоўчэ місцэ”.

Лугі. Вёска, размешчаная на абшары лугоў.

Лунін (Лулін). Упершыню ў дакументах вёска згадваецца ў 1432 годзе як Лулін, і толькі праз 130 гадоў, у 1563 годзе, – Лунін. Калі браць за аснову – лун-, дык даследчыкі вылучаюць некалькі версій: ад назвы птушкі лунь; ад імя Луня; і, што самае верагоднае, – ад стараславянскага “лунь” (акно ў балоце) ці мясцовага “лунка” (палонка ў лёдзе). Калі браць “Лулін”, то ў паўднёвых славян “лула” – люлька для курэння, а што значыла “луля” ў нашых продкаў, не даследавана.

Лунінец (Лулінец). Названы па прыналежнасці да месца жыхарства першапаясленца ў гэтай мясціне, ураджэнца в. Лунін/Лулін - лунінца/лулінца.

Лутавень. Частка в. Сінкевічы, якая ў апошнія дзесяцігоддзі пазначана як самастойная адміністрацыйная адзінка. У аснове назвы – слова “лут(а)” – лыка маладой ліпы. (В.А. Жучкевіч “Краткий топонимический словарь”, ст. 213).

Любажэрдзе. Назва хутара сведчыць сама за сябе: тут раслі (і растуць) гонкія дрэвы, з якіх можна выбраць любое жэрдзе.

Любань (спрадвек было Любонне). У аснове назвы ляжыць паняцце “аблюбаванае месца”, “любімае”. У паданні пра Любань гаворыцца, што князь, бываючы ў гэтай мясціне, захапляўся красой: “Любо мне тут!”

Любачын (па-народнаму Любачына). У аснову назвы ўкладзены паняцці “люба” (хораша, прыемна) і “чынна” (як трэба) – прыгожае, прыстойнае месца.

Люшча. У аснове тапоніма – махавое балота з куп’ем і вокнамі, непраходнае балота.

Манасеева. Вёска названа па прозвішчы агранома-каморніка Ю. Манасеева, упарадкавальніка хутароў.

Мелясніца. У аснову назвы ляглі паняцці “дробны, мелкі” (можа быць – пясок); “малая прастора” (сярод лесу).

Міжлессе. Паселішча, заснаванае на прасторы між лесу.

Мікашэвічы. Населены пункт названы па імені ці мянушцы Мікаш – першапаясленца тут, а можа, заснавальніка рудні – прадпрыемства, на якім плавілі руду.

Мокрава (Мокраць). Верагодна, у часы зараджэння паселішча разлівы вод Прыпяці і Лані затоплялі гэтыя мясціны; лішак вільгаці даваў падставу найменаваць Мокравам.

Моршчыनावічы. Пра назву звестак няма.

Навасёлкі. (Назва ад *Новае сяло*). Першыя напасёлы засяліліся тут у канцы XIX стагоддзя на асушаных балотах. Хвалі засяленняў узніклі перыядамі: у сувязі з продажам зямельных участкаў (1907-1910 гады); бежанцы (з 1914 года); з Польшчы – асаднікі (1920-30-я гады).

Намакрава. З’явілася на развілцы дарогі: адзін кірунак быў на Крупу (на Прыпяць), другі – на Мокрава. Першыя насельнікі засяліліся тут у 1908 годзе.

Обруб. З сярэдзіны XIX стагоддзя да 1890 года тут фарміраваліся платы для сплаву. У гэтым месцы вёўся обруб бяровенняў.

Перунова. Вёска названа па прозвішчы агранома-каморніка П. Перунова, які адводзіў хутары ў гэтых кварталах.

Палескі (да 1969 года – Крэстунова). У 1918 годзе лунінскі князь Францішак Друцкі-Любецкі ўзвёў сядзібу з дворыкам каля скрыжавання дарог, пры якім стаяў новы крыж (крэст), таму ўрочышча называлася Крэстунова. Любецкі назваў іменне гэтак сама. У пасляваенны час тут была адкрыта Палеская вопытная балотная станцыя, сфарміравалася вёска, якая перарасла ў пасёлак, названы Палескім.

Пясчанікі. Пасяленне адбылося на пясках, на неўрадлівай зямлі.

Ракітна. Паселішча ўзнікла на месцы ракітніку.

Рэдзігерава. Вёска названа ў гонар вядомага вучонага агранома-меліяратара Уладзіміра Рэдзігера, які ў 1906-1912 гадах узначальваў кампанію па падзеле хутароў і ўзвёў доследную балотную станцыю.

Сасноўка. Вёска ўзнікла на месцы сасновага лесу.

Сінкевічы. Назва вёскі паходзіць ад прозвішча першага пасяленца гэтага месца – Сінкевіч.

Сітніца. У аснове тапоніма – назва травы-сітніку.

Сітніцкі Двор. Населены пункт размешчаны на месцы жы-вёлагадоўчых фермаў радзівілаўскага фальварка Сітніца.

Флярова. Вёска названа ў гонар вучонага агранома, землямера А. Флярова, упарадкавальніка хутароў.

Хобат. Хутар (знікаючая вёска) месціцца на вузкай паласе ўздоўж ракі Лань, якая падобная на хобат жывёлы.

Чучавічы Вялікія і Малыя. Магчыма, ад даўняга слова “чучава”, што азначае нешта наспех (*часова*) неахайна зробленае.

Чэрабасавы. Вёска носіць прозвішча Р. Чэрабасавы – воднага тэхніка-меліяратара і ўпарадкавальніка зямель. Яго іменем названы і канал Грычын-Прыпяць.

Яжаўкі. Паходзіць ад балцкага *eze* – мяжа, градка.

Язвінкі (Язаўка). У аснову назвы ляглі старажытныя словы: “езва” – водмель ракі або пясчаны нанос; “езвішча” – водны заліў; “еза” – запруда ў вадзе; “язвы” – гнілыя мясціны. Ёсць меркаванне, што ў даўнія часы, да пракладкі чыгункі, сюды разліваліся воды вясновых паводак з Прыпяці.

Дадатковая літаратура:

В.А. Жучкевич. “Краткий топонимический словарь Белоруссии”. БГУ, 1974.

С.И. Ожегов, Н.Ю. Шведова. “Толковый словарь русского языка”. М., 2001.

НЕКАЛЬКІ РАДКОЎ З БЫЛОГА...

ПАНАСЮК Іван Аляксеевіч нарадзіўся 25 красавіка 1947 года на хутары “*Лыпкі*” в. *Астрамечава Брэсцкага раёна*. З 1 верасня 1954 года па 28 чэрвеня 1965 года вучыўся ў Астрамечаўскай сярэдняй школе, дзе скончыў 11 класаў. З 25 жніўня 1965 года па 18 верасня 1966 года працаваў настаўнікам фізічнай культуры і чарчэння ў Вялуцкай васьмігадовай школе *Лунінецкага раёна*. З 20 верасня 1966 года служыў у ВМФ

СССР. У 1967/68 навучальным годзе працаваў настаўнікам працоўнага навучання і чарчэння Бродніцкай васьмігадовай школы, быў класным кіраўніком 8-га класа. З 1-га верасня 1968 года вярнуўся ў Вялуцкую ВШ, дзе да 1972 года працаваў настаўнікам фізічнай культуры і чарчэння, з 1972 года быў назначаны ваенным кіраўніком і настаўнікам нямецкай мовы ўжо Вялуцкай сярэдняй школы. 23 жніўня 1973 года ажаніўся. Жонка Ларыса Канстанцінаўна – настаўніца геаграфіі і біялогіі. У студзені 1976 года ў нашай сям’і нарадзілася дачка Марынка, якой 2 чэрвеня 1995 года раптоўна не стала, яе нам кожны дзень так не хапае...

Працуючы ў Вялуцкай СШ, акрамя ўрокаў, быў заняты пазакласнай і гурткавай работай. З’яўляўся кіраўніком групы “Пошук” (вучні 8-10 класаў), з якімі здзейснілі не адзін паход па месцах баявой славы, партызанскіх атрадаў і атрадаў асобага прызначэння на тэрыторыях Лунінецкага, Ганцавіцкага і Салігорскага раёнаў. З членамі групы “Пошук” і вучнямі старэйшых класаў здзейснілі паездкі ў гарады-героі: Севастопаль, Мінск, Брэсцкую крэпасць-герой, а таксама ў гарады Ялту і Сімферопаль у 1977 і 1978 гадах. Запамінальныя паездкі ў горад-герой Маскву адбыліся ў 1980 і 1981 гг., дзе 9 Мая сустрэліся з ветэранамі атрада асобага прызначэння “*Барацьбіты*” і камандзірам гэтага атрада Дзмітрыем Паўлавічам Распопавым, больш чым 30 лістоў ад якога берагу па сённяшні дзень і хачу, каб іх змест стаў вядомы вучням школ, гімназій Лунінецкага раёна і навучэнцам сельскагаспадарчага і тэхнічнага каледжаў г. Лунінца, магчыма і не толькі... І вось зборнік “*Письма командиров*” з гэтымі лістамі і другімі матэрыяламі патрыятычнай накіраванасці з’явіўся ў лістападзе 2014 года, за 6 месяцаў перад вялікім святам савецкага народа – 70-годдзем Вялікай Перамогі савецкага народа, у тым ліку і нашых бацькоў, дзядоў і прадзедаў над фашысцкай Германіяй.

З 1981 года па 1992 год працаваў настаўнікам нямецкай мовы і выхавальнікам 5-8 класаў у Лунінецкай школе-інтэрнаце. Праводзіў заняткі кінафотагуртка, кіраваў работай групы чы-

рвоных следапытаў “Памяць”. У 1984 годзе завочна закончыў Мінскі дзяржаўны педагагічны інстытут замежных моў.

З 1992 года па 2007 год працаваў настаўнікам нямецкай мовы і кіраўніком фотагуртка ў сярэдняй школе № 2 г. Лунінца. Больш за 40 год займаюся фатаграфаваннем, аддаю перавагу плёначным фотаапаратам – у іх я знаходжу некаторую перавагу перад лічбавымі. Упэўнены, што чорна-белыя фотаздымкі будуць існаваць заўжды побач з каляровымі. З першых дзён існавання грамадскай арганізацыі птушак “Ахова птушак Бацькаўшчыны” з’яўляюся яе пастаянным членам. На сённяшні дзень выйшлі з друку некалькі брашур і зборнікаў: “Прырода і ахоўваемыя тэрыторыі Лунінецкага раёна” (1999, 2000, 2001 гады), “Kreis und Stadt Luninez” (2001), “Велута” (2006), “Палессе маё Лунінецкае” (2007), “Остромечево и остромычिवци” (2010). У лістападзе 2012 года ў Лунінцы надрукаваны зборнік “Інтэрнат ты наш, інтэрнатушка...”. Закончыў карысную брашуру-дадатак да зборніка “Велута” – “Урочышчы і мясіны, блізкія і далёкія, вакол в. Валута”, якая надрукавана ў Пінскай друкарні (31 жніўня 2012 года). У Брэсцкай друкарні ў снежні 2013 года выдадзены зборнік “Навасёлкі Лунінецкія”. У лістападзе 2014 года ў ААТ “Брэсцкая друкарня” выдадзены зборнік “Пісьма камандиров” (рады яго выданню, паколькі першая частка – гэтая мая работа з вучнямі Вялуцкай школы на працягу 12 гадоў (1969-1981 гг.) і 10 гадоў з выхаванцамі Лунінецкай школы-інтэрната (1981-1992 гг.). У траўні 2016 года да 500-годдзя сяла Астрамечава і 150-годдзя Астрамечаўскай школы выдадзена кніга “Наша рідна остромыцкая мова”, Брэст, “Альтэрнатыва”. Было б прыемна, калі зборнік “Тонар і памяць Зямлі Лунінецкай” быў бы выдадзены напярэдадні такога ўсенароднага свята 3 ліпеня – Дня Незалежнасці Рэспублікі Беларусь. Заканчваю падрыхтоўку да друку другога зборніка аб маёй малой Радзіме: “От Остромечиного до Остромечево” (2018). Ён складаецца з 6 частак. Некаторыя часткі былі падрыхтаваны раней як брашур, напрыклад: “Сузіны і Пузіны в истории села Остромечево” увайшлі часткай 3-й. 4-я частка – гэтая брашура “Наша рідна

остромыцька мова”. 5-я частка кнігі – “Церквы Остромечево: 1650; 1720 и 1840 годов постройки”. 6-й заключнай часткай дадзенага зборніка з’яўляецца кароткая біяграфічная брашура “Жыццё маё, ці ж ты прыснілась мне?” Гэта таксама былая брашура з 3 частак: “Дзяцінства з 5 да 7 год”; “Школьныя гады з 7 год да 18” і 3-я частка “З 18 год і да сённяшняга дня”.

Разам з Ларысай Канстанцінаўнай падрыхтавалі зборнік-даведнік для вучняў школ, навучэнцаў каледжаў і гімназій, ды і проста для аматараў прыроды Лунінецчыны “Заказнікі і помнікі прыроды Лунінецчыны”, які выкладзены ў інтэрнэце. Дарэчы, ён быў адзначаны журы Міжнароднага конкурсу імя В.В. Біянкі ў намінацыі “Публіцыстыка” Ганаровым дыпламам і каштоўным падарункамі – цікавай кнігай і прыгожым календаром прыроды.

Вось такая паўсядзённасць майго сённяшняга жыцця, ёсць планы на недалёкую будучыню, калі Бог дасць яшчэ крыху здароўя Ларысе і мне. Хочацца *собраць* і *выдаць* многае, другога мне не дадзена – яно пайшло разам з нашай любімай дачунькай Марынкай, аднак жыццё працягваецца...

З жніўня 2007 года заслужана адпачываю, маю “свае інтарэсы”. Жыццё чалавечае кароткае, цяпер стала хуткацечным. Трэба кожную раніцу і вечарам дзякаваць Богу, што мы маем магчымасць радавацца новаму ранку і пражытаму дню, сонечнаму свету і цяплу, сустрачам з прыгажосцю нашай роднай беларускай прыроды, роднымі і блізкімі нам людзьмі; паверце, усё гэта каштуе таго, каб цаніць *зямныя* імгненні...

Маё жыццёвае крэда ў часы працы настаўнікам у школе было адным: выхоўваць маладое падростаючае пакаленне сумленнымі, добрамыслівымі грамадзянамі нашай Рэспублікі Беларусь, каб любілі нашу ласкавую родную беларускую мову, гісторыю і прыроду нашага роднага палескага краю, сваю малую радзіму, паважалі дасягненні папярэдніх пакаленняў, зберагалі ўсё, створанае нашымі працалюбівымі і беражлівымі продкамі, каб памяталі нашы старажытныя беларускія традыцыі і абрады. Мае адносіны да гэтага пытання такія і засталіся. Мне ж

самоу застаецца годна дажыць адпушчаны Богам час і з мірам адысці ў Вечнасць, аднак маю надзею ўбачыць яшчэ і гэты падрыхтаваны зборнік, калі будзе на гэта воля Гасподня...

Адрасы зборнікаў Панасюка І.А.

<http://luninec.by2.by/veluta>

<http://luninec.by2.by/internat>

<http://luninec.by2.by/palesse>

<http://astramechava.somee.com>

<http://luninec.by2.by/novoselki>

<http://luninec.by2.by/pisma>

<http://luninec.by2.by/zakazniki>

Vel. 8(029)6-41-47-61

З павагай і найлепшымі пажаданнямі да ўсіх,

І.А. Панасюк

Палессе, Лунінец

К 4-й странице форзаца!

Икона в честь Божьей Матери “ВЗЫСКАНИЕ ПОГИБШИХ”

18 февраля (5 февраля по старому стилю). Описание:

По преданию, икона Божьей Матери “ВЗЫСКАНИЕ ПОГИБШИХ” прославилась ещё в VI веке в малоазийском городе *Адане*, избавив от вечной гибели раскаявшегося инока Феофила, достигшего впоследствии высшего духовного совершенства и прославленного Церковью в лике преподобных.

В России наиболее ранним из образов Пресвятой Богородицы, называемых “Взыскание погибших”, считается образ, некогда находившийся в Георгиевском храме г. Болхова Орловской губернии, написанный, по преданию, в 1707 году. Прославилась же икона позднее, в середине XVIII века, через чудесное избавление от гибели благочестивого крестьянина Феодота Алексеевича Обухова из деревни Вязовки Калужской губернии (почти на границе с Московской губернией).

Крестьянин этот занимался различными промыслами, большую часть времени проживал в Болхове Орловской губернии, часто разъезжал по деревням, скупая пеньку и конопляное семя. Но не забывал он сельскую церковь в селе Бор, прихожанином которой был (*в родной деревне Федота Вязовки храма не было*). Насколько позволяли ему средства, он украшал свой бедный сельский храм, жертвуя в него различные иконы.

Однажды в пути во время сильного мороза его застигла страшная вьюга. Настала ночь. Лошадь выбилась из сил и остановилась на краю непроходимого оврага. Мороз становился всё лютее, вьюга не унималась. Обухов от стужи продрог и, не видя средств ко спасению, укутался, лёг в сани и стал засыпать, сознавая, что совсем замерзает. В эти страшные минуты он непрерывно взывал к Царице Небесной о помощи и дал обещание сделать список с иконы Божьей Матери “Взыскание погибших”, находившейся в Георгиевской церкви Болхова, и поставить его в своём приходском храме. И Пресвятая Богородица услышала его сердечную молитву и взыскала погибающего.

В соседнем селении один крестьянин вдруг услышал под окном чей-то голос: “Возьмите” и, выйдя из дома, увидел привязанную лошадь, а в санях полузамерзшего своего приятеля *Феодота Обухова*. Его внесли в дом, отёрли, обогрели и вернули к жизни. По выздоровлении Обухов тотчас приступил к выполнению своего обета, заказав список с иконы “Взыскание погибших” для своей приходской церкви.

Вскоре, благодаря щедрым пожертвованиям почитателей **иконы Божией Матери “ВЗЫСКАНИЕ ПОГИБШИХ”**, на месте бедного сельского храма была выстроена прекрасная каменная церковь. А прославилась Борская икона Божьей Матери “Взыскание погибших” многими благодатными знаменьями и чудесами. Так, в 1871 году в соседнем городе Серпухове свирепствовала эпидемия холеры, которая прекратилась после того, как в город принесли чудотворную икону. С тех пор икону Божьей Матери ежегодно торжественным крестным ходом приносили из села Бор в Серпухов. Обычай этот сохранился

до тех пор, пока богоборческая власть не разрушила борский храм до основания. Святая икона Божьей Матери после этого бесследно исчезла.

До настоящего времени сохранились несколько древних списков иконы Божьей Матери “Взыскание погибших”. Наиболее известные из них находятся в Москве – в храме Воскресения Словоущего на Успенском Вражке, в Санкт-Петербурге – в Покровском храме в Мариенбурге, в Самаре – в Покровском кафедральном соборе.

Пред иконой Пресвятой Богородицы “Взыскание погибших” молятся о благословении брака; к ней приходят с мольбой об освобождении от пороков, притекают Матери с ходатайством о погибающих детях, о здравии и благополучии детей, об исцелении болезней глаз и слепоты, от зубной боли, от лихорадки, от недуга пьянства, при головной боли, о вразумлении отпавших от веры Православной и о возвращении заблудших в Церковь.

(Выдержка из интернета)

ЗАМЕСТ ПАСЛЯСЛОЎЯ

Перагорнуты апошнія старонкі зборніка. Вы пазнаёміліся з матэрыяламі нашых раённых газет, якія былі надрукаваны ў папярэдня гады. Цяпер іх некалькі ў адным зборніку. Гэта маленькая частка матэрыялаў аб нашых знакамітых земляках-лунінчаных. Дзякуючы нашым выдатным журналістам і краязнаўцам, мы ўспомнілі аб іх. Няхай гэты зборнік стане пачаткам выдання серыі “Знакамітыя землякі Лунінецчыны”. І вось такая серыя кніг магла б прадоўжыць добрую справу аўтараў кнігі “Памяць. Лунінецкі раён”, галоўным укладальнікам і аўтарам якой з’яўляецца Таццяна Васільеўна Канапацкая, яна ж і аўтар 5 новых зборнікаў-дапаўненняў да кнігі “Памяць. Лунінецкі раён”.

Лунінецчына багатая на знакамітых людзей, якіх памятаюць нашы жыхары. Больш чым упэўнены, што за межамі нашай Рэспублікі Беларусь пражываюць нашы знакамітыя землякі, аб

якіх мы яшчэ не ведаем, але ёсць надзея даведацца аб іх з дапамогай новых сродкаў камунікацый. Назаву толькі некалькі тых, каго ўжо няма побач з намі. Настаўнікі: Касцючэнка Георгій Антонавіч, Кірыковіч Емельян Емельянавіч, Разанава Зоя Сямёнаўна, Некрашэвіч Валянціна Іванаўна. Героі Сацыялістычнай Працы: Панькова Алёна Данілаўна (1960) і Сцепчанка Уладзімір Апанасавіч. Письменнікі: Калінковіч Мікалай Мікалаевіч, член Саюза пісьменнікаў СССР, Нядзведскі Уладзіслаў Іосіфавіч і Макаловіч Іван Пятровіч, Елянеўскі Мікалай, член Саюза пісьменнікаў Расіі. Знакаміты стаер, звышмарафонец Адамчык Мікалай Іванавіч. Лаўрэат Усесаюзнага конкурсу мастацкай творчасці, сапраўдны лунінецкі “салавей” Мурко Наталля Іванаўна. Светлая памяць тым, хто пайшоў ад нас у Свет Вечны.

Спіс прозвішчаў нашых землякоў з гарадоў Лунінец, Мікашэвічы і вёсак нашага Лунінецкага раёна можна доўжыць. Верыцца, што нашы творчыя землякі і крязнаўцы працягнуць збор і друкаванне такіх матэрыялаў у сродках масавай інфармацыі і ў зборніках, кнігах, а цяпер ужо і ў інтэрнэце. Жадаю ім усім поспехаў на гэтай высакароднай ніве.

***З павагай і найлепшымі пажаданнямі да ўсіх,
складальнік зборніка Панасюк І.А.***

ЛИТЕРАТУРА

“Советский энциклопедический словарь”. Москва “Советская энциклопедия”, 1985 г.

“КАРОТКАЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ”, БЕЛАРУСКАЯ ССР.

Выдавецтва “Беларуская Савецкая Энцыклапедыя” імя Петруся Броўкі, том 5, біяграфічны даведнік.

“Краткий топонимический словарь БЕЛОРУССИИ”, 1974 г. Минск, БГУ им. В.И. Ленина.

“Гарады і вёскі Беларусі”. БРЭСЦКАЯ ВОБЛАСЦЬ, кніга II, Мінск “БЭ”, 2007 год.

“Памяць. Лунінецкі раён”, Мінск, “БЕЛАРУСЬ”, 1995 г.

“Лунінец”, историко-экономический очерк. Минск, “Полымя”, 1990 г.

“АДМИРАЛЫ ЗЕМЛИ БЕЛОРУССКОЙ”. Б.Д. Долгатович, Под редакцией контр-адмирала, профессора А.А. Римашевского, Минск, “Беларусь”, 2009 г.

“ВОЕННОНАЧАЛЬНИКИ”. Борис Долгатович. Минск “Беларусь”, 2005 г.

Статьи, заметки, очерки, документальные очерки взяты из архива редакции “Лунінецкіх навін” (“Ленінскага шляху”) за период с 1975 и по 2010 годы.

ЗМЕСТ

Рэцэнзія.....	3
Прадмова.....	4
Шулакоў Я.Г.	5
Качановіч М.П.	7
Кеневіч Б.А.	19
Генерал из Дворца	23
Якубік Міхаіл	26
Петрушевский А.В.	29
Палкаводзец з Лунінца. <i>І. Джога</i>	34
Наш земляк – генерал А.В. Петрушевский. <i>Н.Н. Калинин</i>	37
Тернии и звёзды генерала Г.В. Веренича.....	40
Корни генерала Георгия Г.В. Веренича.....	49
Дзе б я ні быў, я мару вярнуцца ў Бастынь... <i>Т.В. Канапацкая</i>	56
Зорка Героя. <i>М.М. Калинин</i>	63
Сокол не может без неба. <i>Н.Н. Калинин</i>	68
Полымя жыцця. <i>М.М. Калинин</i>	77
Внук двух лётчыков служит танкистом. <i>Т.В. Конопацкая</i>	86
Колькі ў Лунінцы пражывала Герояў? <i>Т.В. Канапацкая</i>	88
Филимонов Александр Андреевич (Википедия).....	92
Генерал-маёр з Вічына(губернатар Брэсцкай вобласці Сумар К.А.)	94
Время выбрало вас... <i>Панасюк И.А.</i>	99
Праграма спецкурса “Лунінецчызнаўства”.	
<i>Жылко В.В., Трэгубава Н.Б.</i>	117
Спісок книг, статей, очерков, эссе о Лунинетчине.....	140
Улицы, плошчады, переулкі Лунінца.....	145
Іх прозвішчамі названы вуліцы, завулкі Лунінца.....	148
Спіс населеных пунктаў Лунінецкага раёна на 01.01.2015 г. ..	163
Назвы зямлі Лунінецкай. <i>Нефідовіч С.П., в. Любань</i>	165
Некалькі радкоў з былога... ..	172
Икона Божьей Матери “Взыскание Погибших...”.....	176
Замест пасляслоўя	178
Літаратура	180

ВЫХОДНЫЕ ДАННЫЕ